Mont-ras

150 anys de municipi

1859-2009

Versitu

Wolfgang-Amadeus-Mozart-Schule

HISTÒRIES DE MONT-RAS

Wolfgang-Amadeus-Mozart-Schule

Mont-ras

150 anys de municipi

1859-2009

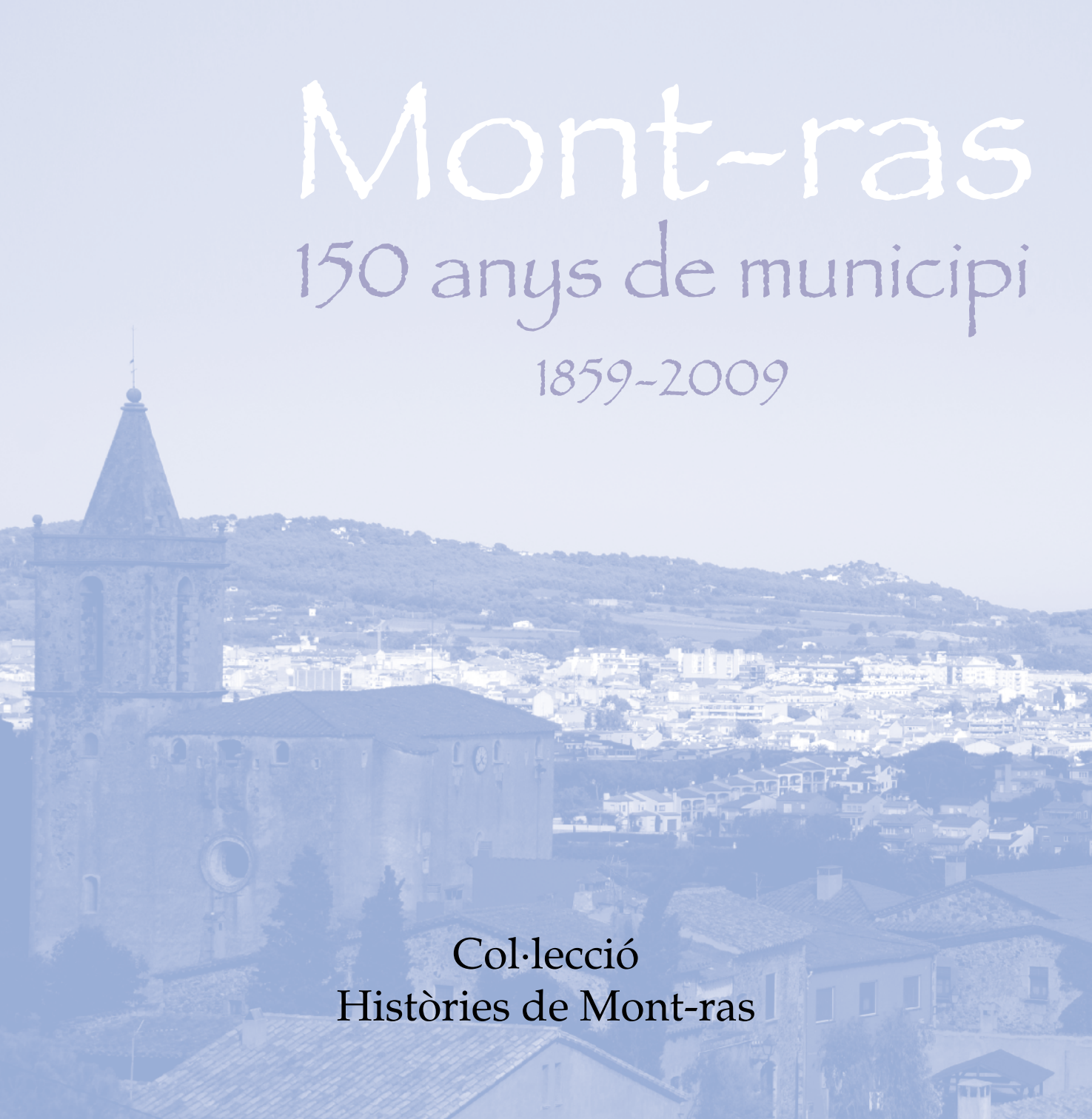

Col·lecció
Històries de Mont-ras

Col·lecció: Històries de Mont-ras
Núm 2 - Desembre, 2010
Tiratge: 1.300 exemplars

© 2010, Ajuntament de Mont-ras
Plaça de l'Ajuntament, 1
17253 Mont-ras
E-mail: ajuntament@mont-ras.cat

Col·labora:

Diputació de Girona

D.L. Gi-1381-2010

Desembre 2010

Imprès a: Impremta Pagès, Anglès (Girona)

Es prohibeix la reproducció total o parcial de la publicació per qualsevol mitjà mecànic, electrònic o fotogràfic (inclosa fotocòpia), sense l'autorització prèvia dels propietaris del cpoyright.

Presentació Alcalde

Benvolguts conciutadans i benvolgudes conciutadanes,

A finals de l'any 2000, vaig tenir la sort i l'oportunitat, com a alcalde del poble, de fer la presentació del primer llibre que s'editava dins la "Col·lecció Històries de Mont-ras" dedicat al 75è Aniversari de l'Escola Pública Torres i Jonama.

Ara, deu anys després, s'edita el segon exemplar d'aquesta col·lecció sota el títol *Mont-ras, 150 anys de municipi, 1859-2009*.

Teniu a les vostres mans un document extraordinari que recull successos, anècdotes, llegendes i vivències dels mateixos vilatans i d'altres col·laboradors que, amb les seves paraules i records, s'han traslladat a les pàgines d'aquest llibre.

Podem dir amb orgull que aquest és un llibre altament participatiu. A través de la recerca i la documentació cedida, tant per particulars com per institucions, s'ha aconseguit reflectir fidelment la història dels 150 anys d'independència de Mont-ras, per arribar a copsar amb claredat aspectes i situacions que sovint, sense aquests reculls, es perden en el temps i la memòria.

Agraeixo molt sincerament la feina realitzada a totes les persones que heu col·laborat d'una manera desinteressada en aquesta obra. Gràcies a les vostres aportacions, aquest document ocuparà un lloc preferent en qualsevol prestatgeria com a *best seller* de la història de Mont-ras.

Per acabar, mereix un esment especial en Joan Matés i Espejo per la seva aportació, dedicació i el gran esforç personal invertit en aquest projecte que ha donat uns resultats tan meravellosos.

Moltes gràcies a tothom.

Manel Montalban i Pua
Alcalde de l'Ajuntament de Mont-ras

Wolfgang-Amadeus-Mozart-Schule

Pròleg Regidor de Cultura

Ja fa anys que teniem la intenció de recollir la història del nostre poble, idea molt interessant i alhora molt enriquidora. L'aniversari dels 150 anys de la constitució de Mont-ras com a municipi independent ha estat el motiu per creure oportú desenvolupar-la i portar-la a la pràctica.

Amb aquest llibre es vol donar resposta a totes aquelles qüestions relacionades amb el municipi que els veïns i les veïnes o els visitants es puguin fer. A més, els pot servir de base per mirar d'aprofundir més en alguns dels aspectes que més els puguin interessar de la llarga història de Mont-ras.

El text s'ha ordenat cronològicament per capítols molt variats, que van explicant i desenvolupant amb diferents títols la història i la cultura que ha anat generant el municipi fins al 2009, any del qual s'ha fet un recull de tots els actes commemoratius del 150è aniversari.

L'elaboració del llibre ha sigut complexa, però, al mateix temps, amena, i vull destacar-ne, a més, la participació de totes les persones i entitats que hi han col·laborat. Podríem dir que l'autor d'aquest llibre ha sigut el poble.

El llibre pertany a la col·lecció "Històries de Mont-ras" que es va iniciar el mes d'abril de l'any 2000, amb el número 1, 75è aniversari. Escola Torres i Jonama.

Per acabar, voldria agrair a tothom que hi ha contribuït tan amablement i que ha fet possible que, entre tots, aquest llibre sigui avui una realitat.

Joan Matés i Espejo
Regidor de Cultura

Wolfgang Amadeus Mozart

Sumari:

1. Marc geogràfic 16
2. Evolució demogràfica 18
3. Els primers pobladors 20
4. Origen del nom del poble 22
5. L'església parroquial 24
6. De mossèn Filferro a mossèn Pere Verro 26
7. El poble de Mont-ras 28
8. Inici de la segregació 30
9. La independència 32
10. Els ajuntaments durant els segles XIX i XX 34
11. L'escola: mas Gorgoll 36
12. Sortida al mar 38
13. Cal Gall Peric o el Crit 40
14. Agregació a Palamós. 1867-1868 42
15. Les masies 44
16. Entre la història i la llegenda 46
17. Les mines 50
18. La recuperació de les mines 52
19. El carrilet 54
20. El tren petit 56
21. Nou intent d'agregació de Mont-ras a Palafrugell. 1910 60
22. La nova escola. 1925 64
23. Teatre de Mont-ras 66
24. Can Bosch (l'alegria que passa) 68
25. La II República i la Guerra Civil 70
26. Franquisme 72
27. La immigració a Mont-ras 74

28. Incorporar Vall-llobrega. 1960 76
29. Nova proposta d'agregació. 1968 78
30. El turisme 82
31. De Can Vidalet a Madame Zozó 84
32. Cala Filomena 86
33. Records d'infantesa 88
34. Port esportiu 90
35. Les dues propostes 92
36. Les eleccions de 1979 94
37. Les altres eleccions municipals 96
38. Els consistoris de la democràcia 98
39. La pedrera 100
40. La depuradora 102
41. Escut i bandera 104
42. Municipi social viu 106
43. La biblioteca 108
44. Pavelló municipal 110
45. El camp de futbol 112
46. Entitats culturals 114
46.1. Associació Cultural i Recreativa de Mont-ras 114
46.2. APA Torres Jonama 115
46.3. Caçadors 116
46.4. Club Esportiu Mont-Ras 117
46.5. Coral 119
46.6. Les Bitlles Catalanes 121
46.7. Amics del Pessebre del Baix Empordà 122
46.8. Club Patinatge Mont-ras 123
46.9. Associació Sociocultural Mont-ras al Cor 124
46.10. AMPA Llar d'Infants 125

47. El desdoblament de la C-31 126
48. L'espai lúdic i comercial 130
49. La llar d'infants 132
50. Les Formigues 134
51. La sardana de Mont-ras 136
52. Entrevista a Maria Barceló 138
53. Els Alcaldes 142
53.1. Joaquim Puig Sabater 143
53.2. Mercè Català Ortiz 145
53.3. Manel Montalban i Pua 146
54. Celebració dels 150 Anys 148
54.1. Sant Antoni Abad 148
54.2. Primer Concurs Popular de Bellesa Canina 149
54.3. Carnestoltes 150
54.4. Bicicletada popular 151
54.5. Diumenge de Ram 152
54.6. Mediterranean International Cup (Mic) 153
54.7. Fem matemàtiques 154
54.8. Karate 155
54.9. Final Copa del Rei 156
54.10. La porta de l'univers 157
54.11. L'hora del conte 158
54.12. Torneig de futbol 150 anys 159
54.13. La cantata de la tortuga boteruda 160
54.14. La dansa 161
54.15. 11 de Setembre 162
54.16. Teatre 163
54.17. El pessebre monumental 164
55. Agraïments 167

1. Marc geogràfic

Mont-ras és un dels trenta-sis municipis que integren la comarca gironina del Baix Empordà, delimitat pel massís de les Gavarres, fent terme amb Forallac, per la banda oest, i la Costa Brava, amb el mar Mediterrani, per la banda est. Al nord delimita amb Palafrugell, antic municipi mare, i pel sud delimita amb Palamós i Vall-llobrega. Entre la costa i les Gavarres s'estén una zona plana, drenada per la riera Aubi.

El municipi de Mont-ras fa actualment 12,23 quilòmetres quadrats. El punt més elevat és el puig de les Mines, en un dels contraforts de les Gavarres, amb 211 metres d'alçada. El litoral de Mont-ras forma part de l'espai d'interès natural de Castell-Cap Roig. El punt més elevat és el puig del Terme, de 132 metres, que fa límit amb Palamós.

La zona litoral de Mont-ras va des de la cala d'en Massoni fins al cap de Planes, entre els termes de Palafrugell i Palamós. En aquest petit tram de la Costa Brava, que encara es manté verge de construccions, hi ha tres petites cales: el Crit, la Font Morisca i del Vedell. Davant d'aquesta costa verge es troba l'arxipèlag de les illes Formigues.

Les dues zones muntanyoses del terme estan cobertes de vegetació mediterrània amb presència de pins, alzines i suros. La plana, d'altra banda, ha estat molt modificada per l'home, que l'ha convertida en camps de conreu, encara que cada cop n'hi ha menys, ja que les antigues

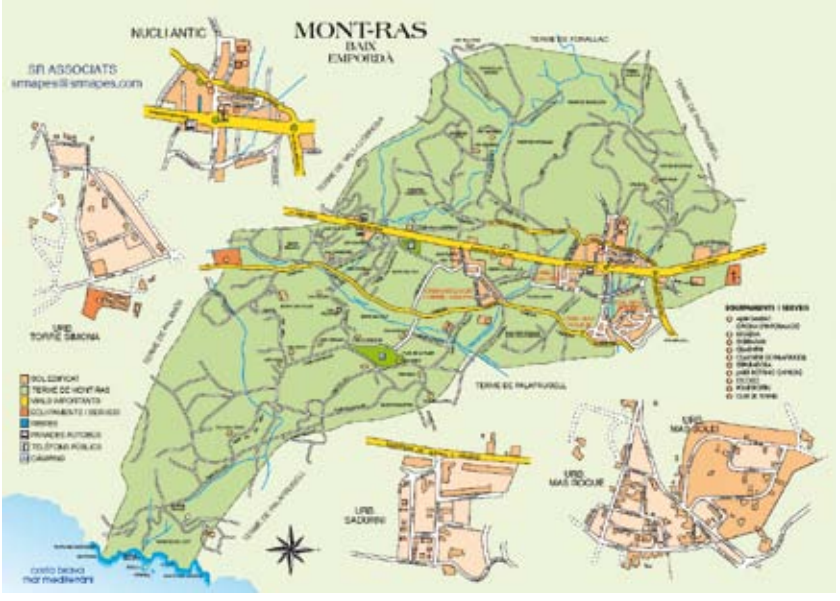

Mapa de l'actual terme municipal de Mont-ras.

Vista aèria del municipi, amb el nucli urbà i les diverses urbanitzacions.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

masies s'estan reconvertint en habitatges de segona residència. D'altra banda, les mines, en un primer moment, i les petites indústries i el sector turístic, al llarg del segle XX, han incentivat l'economia de Mont-ras, que també sempre ha comptat amb les indústries de la veïna vila de Palafrugell.

El poble de Mont-ras, d'origen medieval, es troba ubicat a la falda de les Gavarres, prop de la plana. Amb el creixement urbanístic del segle XX, Mont-ras ha anat creixent en direcció als nuclis urbans de la plana fins a connectar amb la vila de Palafrugell. Abans, a part de Mont-ras, eren coneguts els nuclis de Canyelles, la Sauleda, la Ciutadella, la Roqueta, la Granota, Molines o la Morena, que actualment s'han convertit en petites i mitjanes urbanitzacions. Així, trobem les urbanitzacions de Torre Simona, Sadurní, Mas Burjats, Mas Roqué i Mas Solei.

El principal eix viari del municipi és la carretera C-31, que creua el municipi de sud a nord. L'actual carretera s'ha desdoblat, per convertir-se en un vial de vuit carrils, quatre dels quals són soterrats. Abans, pel costat de la C-31, hi passava el tren de Palamós a Flaçà.

2. Evolució demogràfica

L'any després de la segregació de Mont-ras del terme de Palafrugell, el 1860, el nou municipi comptava amb una població, segons l'Institut Nacional d'Estadística, de 725 habitants, agrupats en 147 llars. Respecte a la població abans de la segregació, ben poca cosa se sap. Només hem trobat que l'any 1515 hi havia 39 focs, mentre que dos segles més tard, el 1717, n'eren 21.

Però amb la independència, el municipi va començar a patir una davallada, que no es pot relacionar directament amb la nova situació política i administrativa del municipi. Durant aquest segon decenni del segle XIX, el municipi de Mont-ras no va superar els 600 habitants: 587, el 1877; 598, el 1887, i 583, el 1897. La davallada poblacional es relaciona durant aquests darrers quaranta anys del segle XIX amb l'extinció de les antigues vinyes, arran de la fil·loxera, i amb la revolució industrial.

En entrar al segle XX, Mont-ras va superar, finalment, la barrera dels 600 veïns, però encara estava lluny del nombre que hi havia quan va aconseguir la independència. Aquesta xifra que no es va arribar a superar fins ben entrats els anys cinquanta, amb l'arribada d'immigrants de l'Estat espanyol, que anaven a treballar a les indústries de Palafrugell, i amb el turisme. Entremig, cal destacar com a element negatiu la Guerra Civil espanyola.

Audició de sardanes a la plaça de davant de l'església parroquial.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Concentració d'alumnes i de pares i mares en una protesta escolar l'any 2006. Foto: A.V.

La barrera dels 1.000 habitants es va superar durant els anys vuitanta del segle passat. Això va permetre, al mateix temps, incrementar el nombre de regidors de l'Ajuntament de 7 a 9. La nova xifra consistorial es va aconseguir durant les eleccions municipals de 1987. I doblar el nombre d'habitants dels que hi havia en segregar-se es va aconseguir l'any 1994.

Al llarg dels darrers anys, especialment durant el darrer decenni del segle XX i el primer del segle XXI, la població de Mont-ras, com moltes altres de la zona, va veure incrementada la població arran de la gran immigració de fora del país. Entre el 1990 i el 2000, la població va augmentar de 1.336 a 1.644. I l'any 2009, la població ja era de 1.847 habitants. Un increment que també es nota molt en el nombre de llars, ja que mentre el 1996 hi havia 453 llars, el 2001, cinc anys més tard, ja n'eren 520. En aquest any, a més, la població activa era de quasi 800 persones.

3. Els primers pobladors

Al llarg del terme de Mont-ras s'han trobat diversos vestigis antics, especialment de l'època romana. La majoria dels vestigis romans es concreten en la troballa de fragments de ceràmica datats entre els segle I i III després de Crist, i en ceràmica diversa.

Ricardo Martín Tobías parla, en un llibre del 1963, d'un poblat preromà, ibèric, a la zona propera a la cala de la Font Morisca. Hi ha altres autors que també citen el jaciment. Des de llavors, però, no s'ha fet res per excavar-lo. Es diu que a l'antic Museu Cau de la Costa Brava de Palamós es guardaven fragments de terrissa procedents d'aquest jaciment.

La font Morisca dóna nom a una de les tres cales de Mont-ras. Foto: A.V.

D'altra banda, hi ha constància de fragments de ceràmica romana, com tègules, ceràmica sigil·lada i terrissa comuna, al puig i raval de Cucala, a la vora del torrent de Torrentbó, afluent de la riera Aubi. Al Museu de Palafrugell es conserven alguns materials d'aquesta estació romana, anomenada de Torrentbó. També es va trobar ceràmica romana durant les obres de construcció de la carretera C-31 de Palamós a Girona, que es va fer a principi del segle XX.

L'arqueòleg Miquel Oliva va informar el 1952, a través d'un article a la revista *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, d'un altre jaciment romà situat a la zona muntanyosa propera al litoral. En concret, prop de Calella i en terrenys de la finca de la família. En aquest jaciment, Oliva va trobar-hi fragments de tègula i àmfora. També s'han trobat fragments de tègula de tipus romà en els camps pròxims al veïnat de Roquetes.

En el pujolet de darrere de can Colom, a la zona de Cucala, es troben vestigis d'una torre. En resta el basament, de planta circular, sense el mur de molt gruix i l'aparell cobert per un ferm engalbat de calç. Una de les sospites és que aquesta torre fos una guaita antiga per vigilar el pas natural que ha estat sempre el corredor de Palafrugell. D'aquí que no es descarti que sigui l'origen del nom de Torroella amb el qual es coneixia el lloc en temps medievals.

De torres, ja n'hi ha més, però enganxades a masies per convertir-les en fortificacions davant dels atacs dels pirates. La més destacada i que encara aguanta és la torre Simona, que és una construcció rectangular dels segles XIV o XV. Actualment ha desaparegut el mas, però encara n'hi ha que conserven les torres, com són els masos Gorgoll o Niell.

Grup de veïns de Mont-ras davant de la torre Simona. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

4. Origen del nom del poble

El primer nom documentat que fa al·lusió a l'actual municipi de Mont-ras és el de *Torroella*. «[...] in Torrezella, in Palacio Frugelli», es llegeix en el pergamí original conservat a l'Arxiu Capitular de la catedral de Girona. Sembla que el nom de *Torroella* podria estar relacionat amb una torre que hi havia hagut a l'actual indret que ocupa actualment el nucli urbà. Aquesta torre és la coneguda com *Ferrera*, i actualment no n'hi ha cap vestigi.

El nom de *Mont-ras* apareix durant l'edat mitjana. En un primer moment, es troben documents que anomenen l'indret *Torroella de Mont-ras* (*Monte Raso* ja als segles XI i XII). Poc més tard, el lloc ja es va passar a anomenar només *Mont-ras*.

Així, en un document de l'any 1062, d'un conveni entre el comte de Barcelona i Dalmau Bernat de Peratallada, referent al castell de Begur, aquest es comprometia a defensar el domini de Palafrugell, Llofriu i *Torredella*. Tres anys més tard, el 1065, ja es fa al·lusió a *Torredela de Monte Raso*. I en documents de 1298 i 1379, ja apareix només *Mont-ras*.

Vista del nucli de Mont-ras, entre 1890 i 1920. Foto: Arxiu Municipal de Palafrugell / Fons Jaume Ferrer.

El nucli antic de Mont-ras. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Sobre l'origen del nom, els filòlegs hi coincideixen. Segons ells, etimològicament, *Mont-ras* significa *mont* (o puig) i *ras*, és a dir, pelat, amb poca vegetació, sense arbres... D'aquesta manera, quan es va originar el topònim, difícil de determinar amb exactitud, el paisatge de l'entorn de l'actual municipi devia presentar un aspecte diferent del d'ara.

Vista general de la plana urbanitzada de Mont-ras amb el nucli antic en primer terme. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

5. L'església parroquial

Imatge antiga de l'església parroquial. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

L'església parroquial de Sant Esteve de Mont-ras apareix esmentada en un document del segle XIII. I apareix com a sufragània de l'església parroquial de Sant Martí de Palafrugell, amb qui formava municipi. Al segle XVII, l'església de Mont-ras ja apareix com a independent.

L'església parroquial, en l'actualitat. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

El temple actual és d'estil tardogòtic, construït a final del segle XVI. L'any 1599 apareix en dues llindes de l'interior de l'edifici religiós. És una església d'una sola nau, amb capelles laterals i capçalera poligonal, coberta amb voltes de creueria. De l'església destaquen els seus elements de fortificació que s'alcen sobre la nau i la capçalera, com són la presència d'espitlleres i un matacà sobre la portada principal d'entrada a l'església. Ben segur que l'església representava una defensa de la població contra les incursions dels pirates.

La porta principal, orientada a l'oest, és de mig punt adovellat. A sobre hi ha un rosetó senzill. Al lateral sud hi ha una altra porta, del segle XVII. Es tracta d'una porta rectangular d'estil neoclàssic que es troba al mur de les capelles. En aquest lateral es poden veure dos finestrals per il·luminar la nau i un torricó semicilíndric adossat on hi ha l'escala d'accés al cor i a la fortificació.És notable la decoració esculpida de l'interior de l'edifici: les claus de volta, les mènsules, les pilastres de l'arcada del cor, el cap de moro que sosté la trona i uns relleus al mur del nord. A la part de dalt hi ha un rellotge.

El campanar, amb arcs de mig punt, té planta quadrada i acaba amb un pinacle piramidal. Compta amb dues campanes, que es van estrenar el 29 de juny de 1997, recuperades per iniciativa popular. Les campanes, apadrinades per Lluís Salabret i Carme Trullén, es diuen Maria Auxiliadora i Teresa del Nen Jesús. Dos anys més tard, l'arquitecte Ricard Bofill va demanar a la parròquia i a l'Ajuntament que no toquessin les campanes tan aviat.

Hi havia un retaule de talla fet el 1792 i daurat el 1800. Va ser destruït l'any 1936, a l'inici de la Guerra Civil espanyola. El retaule, d'estil barroc, comptava amb escenes de la vida i miracles de sant Esteve.
A l'extrem del mur del sud hi ha la sagristia, que molt probablement fou construïda al segle XVII, és a dir, amb posterioritat a la resta del temple.

6. De mossèn Filferro a mossèn Pere Verro

En el decurs del segle XX, la parròquia de Mont-ras ha tingut diferents rectors, la majoria ben rebuts, respectats i estimats per la feligresia. Fins i tot, en una etapa dramàtica de la Guerra Civil amb la despietada persecució de molts religiosos, el poble de Mont-ras va plorar la mort de mossèn Pere Ferrer, assassinat al cementiri de Torroella, el qual, a més de rector de Mont-ras, també s'encarregava de la parròquia de Santa Coloma de Fitor quan s'hi celebrava missa els dies festius.

Mossèn Lluís.

En aquells anys, els sobrenoms –o motius, com se solia dir–, anaven a dojo. Cada veí, tant en poblacions grans com petites, era més conegut pel seu motiu popular que no pas pel nom que havia rebut a la pica baptismal. Aquest costum va fer que fins i tot elements del clergat fossin "batejats" d'una manera més o menys picaresca o simpàtica, sense en el fons gens de malícia. Ignorem per quina causa mossèn Ferrer, en el decurs de la seva tasca pastoral, va ser més conegut *vox populi* com a mossèn Pere Verro, motiu molt poc escaient per a un ministre de l'Església, és clar.

Però uns anys abans de mossèn Pere Ferrer, un altre capellà va arribar a assolir un destacat protagonisme al llarg de les contrades mont-rasenques, perquè, segons enraonies, havia esdevingut una mena d'"API celestial", podríem dir. Sembla que aquest mossèn era posseïdor d'una innata habilitat per arribar fins i tot a vendre vessanes de cel a preus a convenir. Segons encara recorda algun convilatà d'una edat força avançada, les seves "clientes" habituals solien ser dones vídues, i si era possible sense família. Com a rector de Mont-ras, el seu nom era mossèn Lluís, però tothom el coneixia com a mossèn Filferro. Sempre segons *vox populi,* s'explica que mossèn Lluís Filferro, en el súmmum de la gosadia, fins i tot va arribar a lliurar algun "rebut" a compte d'unes determinades "vessanes celestials". És clar que el document no especificava si eren assolellades o ombrívoles.

Aquesta mena de tripijocs forma part d'una picaresca popular, a la qual els nostres avis eren molt aficionats. De menut, gairebé com un conte de la vora del foc, havia sentit explicar a la gent gran que quan mossèn Filferro perdia alguna partida de botifarra o de *ramiro,* a les quals es comentava que era força aficionat, solia fer esment, amb paraules molt poc clericals, de tota la "Cort celestial" davant dels esparverats companys de taula, la majoria feligresos de la seva parròquia.

Al cap d'un temps, com sempre sol passar en aquests casos, mossèn Lluís va ser rellevat del seu càrrec com a rector de Mont-ras. Segons recorda una mont-rasenca d'edat molt avançada, sembla que va anar com a capellà en un vaixell que feia les Amèriques i s'hi va quedar. Ningú no va saber mai més res d'aquell peculiar sacerdot, el qual, a banda de les seves "transaccions comercials", era un notable lletraferit, autor de sensibles poemes. Potser va errar la carrera.

Lluís Molinas Falgueras

Mossèn Pere Ferrer, assassinat el 1936.
Foto: família de Miquel Ferrer.

7. El poble de Mont-ras

El mas de can Parals, amb la carretera de Palamós i el pont en primer terme. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Com tot municipi d'origen medieval, Mont-ras sorgeix de les concentracions de masos. Així, a part del nucli de Mont-ras, que és on es va ubicar l'església i era en un replà de les Gavarres, també trobem els nuclis o veïnats de Canyelles, la Ciutadella, la Granota, Molines, la Morena, les Roquetes i la Sauleda.

Des del poble de Mont-ras es dominen les terres baixes de la plana de la riera de l'Aubi fins al mar. Mont-ras presenta un nucli no gaire compacte, on l'església es troba ubicada en un extrem, al punt més elevat, com a lloc de defensa. Al carrer Major hi ha algunes cases que tenen finestres amb decoració renaixentista. Al mateix carrer, can Vidal és una casa amb portada i finestres d'arabesc amb relleus populars del segle XVI. Can Parals, ja als afores, a llevant de Cucala, prop de la carretera, té elegants finestres decorades també del segle XVI. El mas Burjats, a la petita vall de Torrentbó, és un mas amb molí de la fi del segle XVIII. En diferents punts del terme hi ha masies fortificades, a voltes amb una torre de defensa contra els atacs dels pirates. És el cas de la torre Simona, magnífic exemplar de torre rectangular construïda amb carreus. La torre sembla que podria ser dels segles XIV o XV. El mas que s'hi va adossar posteriorment ja fa temps que va ser enderrocat. També destaquen els masos Gorgoll i Niell, amb torre cilíndrica amb coberta cònica, o ca l'Oliu, que apareix fortificada amb una garita.

Façana principal de can Vidal. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Amb el temps, el nucli de Mont-ras va anar creixent. Primer, buscant la carretera d'enllaç amb la vila veïna de Palamós, la Torres Jonama, sense

El creixement de Mont-ras ha anat cap a Palafrugell, amb les urbanitzacions Mas Roqué i Mas Solei.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

oblidar el creixement al llarg de la carretera C-31 entre Girona i Palamós. A partir del carrer Torres Jonama s'arriba també a les actuals urbanitzacions Mas Solei i Mas Roqué, que ja connecten urbanísticament amb la vila de Palafrugell. Al llarg de la carretera C-31 ha sorgit la urbanització Mas Sadurní, que fa una mica de pont urbà entre el nucli antic i les dues urbanitzacions properes a Palafrugell.

A més, apareixen dues urbanitzacions més cap als afores, en direcció a Palamós. Per la banda de muntanya, hi ha la urbanització Can Burjats; per la banda de mar, la urbanització Torre Simona, tot un creixement urbà acotat pel massís de les Gavarres i la riera de l'Aubi. En aquest entorn de la riera hi ha un reguitzell de masos que s'escampen per la plana, però sense acostar-se gaire al litoral, davant del perill dels pirates. El més proper és el mas de cal Gall Peric, del qual surt la llegenda de la cala el Crit.

8. Inici de la segregació

Consta en diferents documents que Mont-ras formava part del terme del castell de Palafrugell des del segle XII. Fins al segle XV, el consell municipal de Palafrugell, la universitat, era obert, és a dir, format per la totalitat dels caps de casa. Però davant del gran nombre de persones, més de 200, es va decidir canviar el sistema i apostar per l'elecció de representants. Així, segons va acordar el prior Joan de Prades el 12 de juny de 1418, el municipi, que formava part del priorat de Santa Anna de Barcelona, hauria de tenir quatre síndics –2 de Palafrugell, 1 de Mont-ras i 1 de Llofriu– i dotze consellers –6 de Palafrugell, 4 de Mont-ras i 2 de Llofriu. L'elecció i renovació dels càrrecs es feia anualment, el dia 26 de juliol, festa de santa Anna. A principi del segle XVI, es va reduir el nombre de consellers de 12 a 8.

L'any 1854, Mont-ras comptava amb un alcalde pedani, Pere Rocas, dos regidors, Joan Mató i Martí Cantó, i un procurador síndic, Joan Oliu. En aquests moments, dins un govern estatal moderat, Mont-ras ja va tenir el seu primer ajuntament, encara que es deien juntes i era dependent del districte municipal de Palafrugell. I va ser en aquesta època, aprofitant el bienni progressista de 1854-56, que es va tirar endavant l'expedient de segregació. La iniciativa d'independitzar-se de Palafrugell va ser dels

mateixos habitants del municipi. L'any 1855 es va crear una junta de 3 veïns que havia de preparar l'emancipació. La primera junta estava formada per Andreu Rocas, Jaume Bassa i Joan Madí. Després, Madí va ser substituït per Josep Oliu.

Davant la petició veïnal de segregar-se, l'Estat va demanar, el mes de novembre de 1857, a l'Ajuntament de Palafrugell, essent alcalde Pere Roig, que calia una justificació que el poble de Mont-ras tenia els mitjans legals suficients per establir i mantenir una escola d'instrucció de primària i cobrir les despeses que comporta un pressupost municipal. I així es va fer saber a l'alcalde pedani de Mont-ras, Esteve Parals, el mes de desembre del mateix any.

El 5 d'abril de 1858, l'alcalde pedani, Esteve Parals, i el seu únic regidor, Martí Pagès, sota la presidència del mateix alcalde de Palafrugell, Pere Reig, es van reunir amb els veïns de Mont-ras per tractar el tema de la segregació. Durant la trobada, Reig va exposar als veïns de Mont-ras que ells aportaven al concepte municipal 3.922,59 rals, els quals no eren suficients per tenir una escola i cobrir un ajuntament. Els veïns, però, creient que la segregació era d'interès general, van acordar uns recàrrecs sobre les contribucions de manera «espontània i lliurement» per poder assumir les dues demandes. I així es va fer arribar a l'Estat.

Vista general actual dels pobles de Mont-ras, a l'esquerra, i de Palafrugell. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

9. La independència

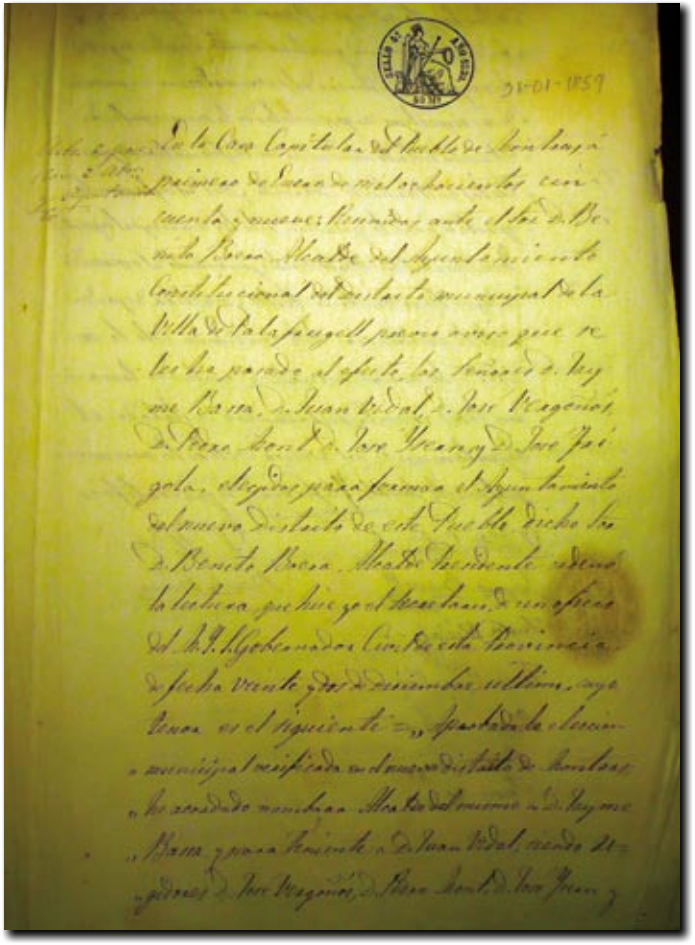

Primer acord de ple de l'Ajuntament de Mont-ras. Foto: Arxiu Comarcal del Baix Empordà.

La segregació de Mont-ras es va fer efectiva el primer de gener de 1859, però ja feia mesos que la cosa havia estat decidida i acordada pel poder de Madrid. Bona prova d'això és la carta que va enviar el governador civil de Girona el 2 de juliol de 1858 a l'alcalde pedani de Mont-ras. La carta diu el següent:

"El Excelentísimo Sr. Ministro de la Gobernación con fecha 15 del propasado Junio me dice de Real orden lo que sigue:

«He dado cuenta a Su Majestad del expediente instruido en ese Gobierno, a instancia de los vecinos del pueblo de Mont-ras, solicitando su segregación del distrito municipal de Palafrugell para formar Ayuntamiento independiente y la Reina (que Dios guarde) ha tenido a bien acceder a lo solicitado, en vista de la conveniencia de dicha segregación y de los informes favorables de la Diputación y de Vuestra Señoría. Es asímismo la voluntad de Su Majestad que el nuevo distrito municipal de Mont-ras no empiece a funcionar hasta primero de enero del año próximo, para cuya época deberán estar hechas las elecciones de concejales, designando por

Vuestra Señoria el término jurisdiccional y practicando todas las operaciones convenientes a la nueva situación del refererido Pueblo.

De Real orden lo digo a Vuestra Señoría para su inteligencia, conocimiento de las oficinas de Hacienda y demás efectos.

"Lo que tengo el gusto de participar a Usted para inteligencia y satisfacción de esos habitantes advirtiéndole empero que la riqueza imponible del nuevo distrito es de 123.000 reales y su término jurisdiccional serà el mismo que ahora tiene ese pueblo.»

Un escrit que també es va enviar el mateix dia a l'alcalde de Palafrugell, Pere Reig, encara que amb un altre final:

Escut municipal.

"Lo que transcribo a Usted para conocimiento de esa Municipalidad y demás efectos consiguientes, advirtiéndole que el término jurisdiccional del nuevo distrito de Mont-ras será el mismo que ahora tiene el expresado pueblo, a cuyo Alcalde Pedáneo entregarà Usted el adjunto pliego cerrado."

Abans d'acabar el 1858, es van fer les eleccions per triar el primer consistori del nou municipi de Mont-ras. Segons es va comunicar el 22 de desembre de 1858, l'Ajuntament de Mont-ras estaria format per Jaume Bassa (alcalde), Joan Vidal (tinent d'alcalde) i Josep Vergonyós, Pere Mont, Josep Isern i Josep Frigola (regidors). El nou municipi tenia 702 habitants.

El primer de gener de 1859, en constituir-se l'Ajuntament de Mont-ras, l'alcalde de Palafrugell, Benet Boera, va verificar el nou consistori, així com també el nou districte. Se sap per qui estava format el nou consistori, però no ha passat el mateix amb la delimitació del nou terme municipal, encara que tot apunta que no tenia pas sortida al mar, com se sap per algun document i per la memòria oral.

10. Els ajuntaments durant els segles XIX i XX

El primer alcalde de Mont-ras va ser Jaume Bassa, que va plegar després de dos anys i mig al capdavant del municipi. En concret, el primer de juliol de 1861. El seu lloc de màxim mandatari de Mont-ras va ser ocupat per Pere Rocas, que podria ser ben bé l'alcalde pedani del municipi quan es va decidir tirar endavant la segregació.

Bassa encara va fer d'alcalde entre els anys 1867 i 1868. Va plegar el 19 d'octubre d'aquell any i va ser substituït per Pere Vidal. Entre els dos mandats de Bassa, a part de Rocas, també van ocupar l'alcaldia de Mont-ras Josep Isern, Esteve Parals i Esteve Tauler. Després de Pere Vidal, van ser màxims representants del municipi Josep Massot, Martí Font, Josep Vergonyós, Martí Llenas i Josep Oliu.

Escut municipal.

La inestabilitat política estatal també provocava el canvi constant dels alcaldes en l'àmbit municipal. Se sap que l'any 1879 va prendre possessió com a alcalde Baldomer Rocas. Va deixar el càrrec el primer de juliol de 1881, però va ocupar novament el càrrec en tres ocasions més: entre els anys 1883 i 1885, durant el 1887 i entre 1890 i 1891.

Pere Mont va ocupar el càrrec en tres ocasions al llarg de diversos anys entre el 1888 i el 1900. Altres van ocupar-lo en dues ocasions, com són els casos de Josep Oliu o Josep Massot.

Al llarg del segle XX, l'alternança al capdavant del municipi va continuar, sempre condicionada a la situació política estatal. Per exemple, davant la instauració de la II República, el 14 d'abril de 1931, va ser elegit alcalde Miquel Isern Bellvert. Abans, des del mes de febrer de 1930, l'alcaldia era ocu-

Escut municipal.

Escut municipal.

pada per Miquel Oliu Torroella, que l'ocupava en ser el més vell dels dos candidats que hi havia i que havien empatat per aconseguir el càrrec local.

Entre els alcaldes de la II República cal destacar la presència de Francesc Aymerich Frigola, pare del primer alcalde de l'actual període democràtic. Aymerich, pare, va ser alcalde entre els mesos de febrer i octubre de 1934. El canvi polític va provocar que fos destituït per Vicens Martorell Àvila, però amb el republicanisme, Aymerich va recuperar l'alcaldia, que va tenir entre el mes de febrer de 1936 i el 13 de maig de 1938.

Després de la Guerra Civil, el nou règim va imposar novament els alcaldes. El primer alcalde del franquisme va ser Antoni Ferrer Crosa, que només hi va estar 8 mesos. El va substituir Joan Oliu Romaguera, que va estar al capdavant del municipi gairebé 10 anys.

11. L'escola: mas Gorgoll

La independència de Mont-ras va ser molt important per a l'escolarització dels infants de l'època, ja que una de les condicions per poder-la assolir era que el municipi disposés d'escola primària. Hem de pensar que l'any 1857, essent ministre Claudio Moyano, s'havia publicat a Espanya la primera llei d'instrucció pública, que va ser el fonament de l'ordenament legislatiu del sistema educatiu espanyol durant més de cent anys, ja que en essència va perviure (amb modificacions) fins a la Llei general d'educació de 1970. La Llei Moyano dividia la primera ensenyança en elemental i superior i establia l'obligatorietat d'anar a l'escola durant l'etapa elemental de 6 a 9 anys.

Foto antiga del mas Gorgoll quan era escola.
Foto: família d'Àngel Sallés.

De ben segur que la condició de tenir escola imposada per la independència sobre Palafrugell i la Llei Moyano van afavorir a fer que la taxa d'analfabetisme dels infants baixés de manera molt notable. Els nens i nenes de Mont-ras ja no s'haurien de desplaçar a les poblacions veïnes per anar a l'escola. Hi havia cinc matèries comunes per a nens i nenes: doctrina cristiana i història sagrada, lectura, escriptura, principis de gramàtica castellana i aritmètica amb el sistema legal de mesures, pesos i monedes. Els nens, a més, estudiaven nocions d'agricultura, indústria i comerç segons el lloc on vivien. Les nenes feien classes de labors i rebien nocions d'higiene domèstica.

Durant molts anys l'escola no va tenir un edifici propi. Estava situada al mas Gorgoll, on ocupava una part de la planta baixa i el pis. La família Gorgoll utilitzava la resta de la casa. Els infants assistien a l'escola de forma irregular, ja que havien d'ajudar a casa en les tasques pròpies de la pagesia: l'hort, la cura dels animals i també havien de col·laborar en les tasques domèstiques i l'atenció als germans més petits.

Grup d'alumnes, amb el mestre Gené, davant de l'escola del mas Gorgoll. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

En els llibres d'actes que es conserven de l'escola del mas Gorgoll es posa de manifest la preocupació de la inspecció educativa perquè, tot i la bona tasca que fan els mestres, els resultats no són prou bons a causa de les faltes d'assistència de l'alumnat. Temps més tard, en una altra visita d'inspecció, es constata que el mobiliari de l'escola està en molt mal estat i que el material existent pot considerar-se nul. A partir de l'any 1921 ja es comença a treballar amb la possibilitat de construir un edifici per acollir l'escola.

La sort va arribar de la mà de Josep Torres Jonama, un palafrugellenc que havia fet fortuna als Estats Units i que va dotar el poble de la seva mare d'una escola moderna i ben condicionada. Es va inaugurar el 4 d'octubre de 1925. N'eren mestres Josep Gené i Adelaida Isern. També va construir escoles a Palafrugell, Pals i Regencós, seguint el model americà, on destaca la presència de lavabos dins l'edifici escolar.

12. Sortida al mar

Vista general del litoral de Mont-ras, que és una petita franja entre Palafrugell i Palamós.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Un dels grans dubtes de la segregació de Mont-ras respecte a Palafrugell és si amb la independència el nou municipi tenia sortida al mar o no. Fins ara, no ha estat possible esbrinar-ho. No hi ha cap document que pugui confirmar o desmentir que Mont-ras va aconseguir la seva independència amb sortida al mar o no. Fins ara, l'únic document que parla dels termes de Mont-ras apareix en l'acta de la sessió plenària del 14 d'agost de 1910. Segons aquesta acta, els termes de Mont-ras són: hort del Bosc, al

nord; puig d'en Fina, al sud; puig Bonet, i extrem del carrer Granota. I del mateix any, hi ha constància que el municipi estava dividit en quatre seccions electorals: la primera, carrers Major, església i Font; la segona, hort d'en Bosch, la Sauleda, mas Roqué, mas d'en Rocas i carretera; la tercera, els caserius de Cucala, la Ciutadella, puig Ribas, Gallifa i Canyelles, i la quarta, els caserius del Pla.

Les platges de la cala del Crit, on hi ha dues barraques, i de cala de la Font Morisca. Foto: A.V.

Segons la memòria oral, es parla que Mont-ras va aconseguir el primer de gener de 1859 convertir-se en municipi independent sense costa litoral. Es diu que la sortida al mar es va aconseguir a principi del segle XX, quan l'Ajuntament de Mont-ras va demanar al de Palafrugell una franja litoral. El motiu no era altre que permetre als joves del municipi poder fer, com havien fet durant l'època que formaven part del municipi de Palafrugell, el servei militar a Marina, ja que, abans, era necessari per ser soldats de l'armada que el municipi tingués sortida al mar. Per això, segons la mateixa memòria oral, es va donar una petita sortida al mar, que és el tram format per les tres cales: el Crit, la Font Morisca i del Vedell. Els dos primers noms de les cales estan molt relacionats amb les invasions dels pirates a la costa gironina durant uns quants segles.

Les mateixes fonts apunten que aquest tram de litoral es va donar o vendre a l'entorn de l'any 1920. Però, igual que en el tema de la segregació, no hi ha cap document que avali aquesta afirmació. I això que l'Arxiu Municipal de Palafrugell ha intentat esbrinar-ho, especialment després de la problemàtica que tenen amb Palamós sobre els termes de les illes Formigues a l'inici d'aquest segle XXI.

El que queda clar és que, actualment, Mont-ras té sortida al mar i que aquest litoral, malgrat diversos projectes per fer-hi un port esportiu, ha quedat preservat des del punt de vista mediambiental, més quan ara aquest tram litoral i la seva part muntanyosa formen part de l'espai d'interès natural de Castell-Cap Roig, dins d'una zona que també abraça els termes de Palamós i Palafrugell.

13. Cal Gall Peric o el Crit

La cala de la Font Morisca és de còdols, mentre que la del Crit és de sorra. Foto: A.V.

La llegenda més coneguda del municipi de Mont-ras és la relacionada amb el nom de la cala més important del municipi, la de la cala del Crit. Al llarg del temps, la llegenda ha donat moltes versions sobre la mateixa llegenda, amb un final també molt dispar. L'únic que hi ha clar de tota aquesta història és que els protagonistes de la llegenda són un morisc i una noia de cal Gall Peric de Mont-ras.

La masia de cal Gall, amb el nucli de Mont-ras al fons.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Cal Gall Peric era, durant l'època de la pirateria morisca a la Costa Brava, el mas més proper al mar, encara que quedava amagat de la costa. Segons la llegenda, una vegada un grup de pirates moriscs es van veure envoltats d'una espessa boira i van decidir refugiar-se a la costa. I van anar a la cala Font Morisca, ja que allà es podia carregar d'aigua dolça. El capità de la nau algerina, segons una versió, es deia Amara. I mentre eren allà, els pirates van sentir el cant d'un gall, prova que per allà a prop hi havia una masia. Era el gall de cal Gall Peric, on vivia un matrimoni amb dues filles. La família del mas es va poder escapolir a excepció d'una de les filles, que algú diu que es deia Maria. Així que els moriscs van agafar aquesta noia i la van voler portar al vaixell. Un cop a la cala, les versions varien sobre qui va fer el crit, que després va donar nom a la cala. Alguna versió diu que la noia es va resistir de pujar al vaixell i va mossegar el capità, el qual va decidir tallar-li el coll. El crit que va fer la noia en ser assassinada va ser tan gran que es va sentir per tota la zona. Després els pirates van segrestar tota la família i van cremar el mas. Una altra versió diu que el capità morisc va voler posseir la jove, i la noia li va ventar una mossegada tan forta que el crit del pirata es va sentir per tot el rodal. La noia va fugir i va poder salvar-se. I els pirates, com a venjança, van cremar el mas.

14. Agregació a Palamós (1867-1868)

Vuit anys després de la seva creació com a municipi, el 1867, Mont-ras va veure perillar la seva autonomia, ja que el Ministeri de Governació de l'Estat espanyol per reial decret del 23 d'octubre va decidir suprimir els municipis de menys de 200 veïns. Mont-ras, segons el cens de 1860, en què es va basar l'estudi, només tenia 147 veïns. L'avantprojecte per a la reducció de municipis, encarregat a la Diputació i publicat en el *Butlletí de la Província* el 7 de desembre de 1867, proposava l'agregació de Mont-ras a Palamós, davant la sorpresa dels mont-rasencs. A la proposta també eren incorporats a Palamós els municipis de Sant Joan de Palamós i de Vall-llobrega, que ja s'havien separat de Palamós el 1800. Palafrugell, per la seva banda, agregava, entre d'altres, Fitor, Sant Climent de Peralta i Torrent.

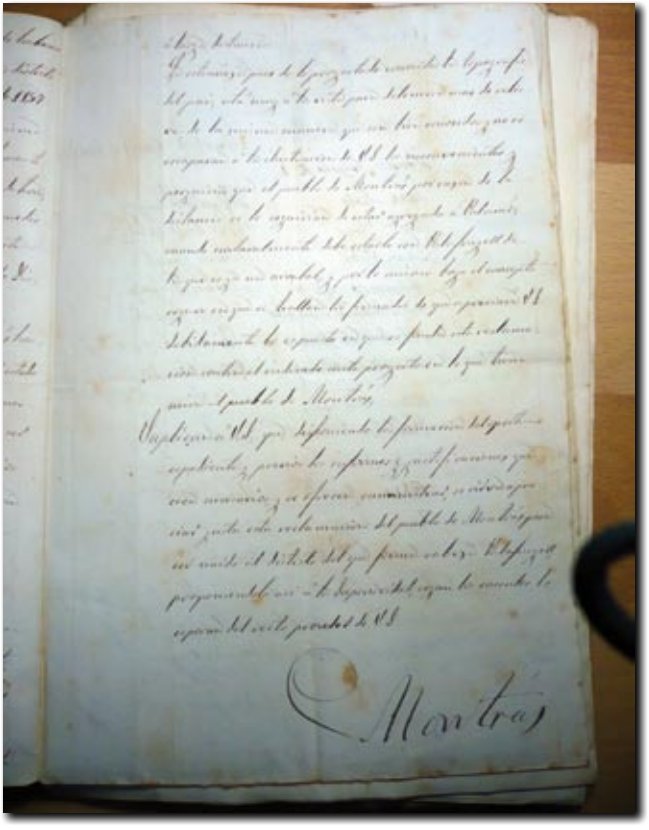

L'al·legació presentada pel poble de Mont-ras a la seva incorporació a Palamós. Foto: Arxiu Històric de Girona.

Sant Joan de Palamós i Vall-llobrega es van queixar i van plantejar com una sortida alternativa la idea de fusionar-se ells dos, ja que sumaven 272 veïns. Per la seva banda, Mont-ras era conscient de la seva desaparició, però no es podia creure que fos integrat al terme de Palamós, que "està a més d'una hora i mitja de camí", segons s'exposa en les al·legacions. Mont-ras va recordar que el més natural seria que fos agregat a Palafrugell, d'on s'havia segregat no feia gaire, recordant que les cases de Mont-ras i Palafrugell només es trobaven a set minuts.

En l'al·legació, el govern mont-rasenc qualifica l'agregació a Palamós de "raresa". L'al·legació, enviada el 26 de desembre de 1867, estava signada per l'alcalde, Jaume Bassa; el tinent d'alcalde, Domingo Oller; el regidor síndic, Martí Cantó; el regidor primer, Francesc Frigola, i els veïns Joan Mató, Martí Pagès, Josep Isern, Pau Barceló, Joan Vidal, Esteve Parals, Francesc Genís, Antoni Frigola, Antoni Pagès, Antoni Auladell, Antoni Vilà, Pere Corredor, Joan Pruneda, Esteve Pelegrí, Salvi Frigola, Salvador Bonet, Agustí Batllia, Salvador Molinas, Martí Vidal, Pere Mont, Josep Frigola, Joan Madí, Joaquim Donènech, Marti Serra Pi, Josep Oliu, Joaquim Fina, Francesc Matlària, Martí Serra Bofill, Salvador Estrabau, Antoni Plana, Joaquim Vergonyós i Josep Jonama Cornell.

Els informes presentats per la Diputació i pel Consell Provincial van desestimar les allegacions de Sant Joan i Vall-llobrega, però van estimar la de Mont-ras. Així, el governador, en data 23 de març de 1868, treia Mont-ras del districte de Palamós per agregar-lo al de Palafrugell. Els canvis polítics del moment, però, amb l'enderrocament de la reina Isabel II, van provocar la paralització del projecte i Mont-ras va continuar existint com a municipi independent.

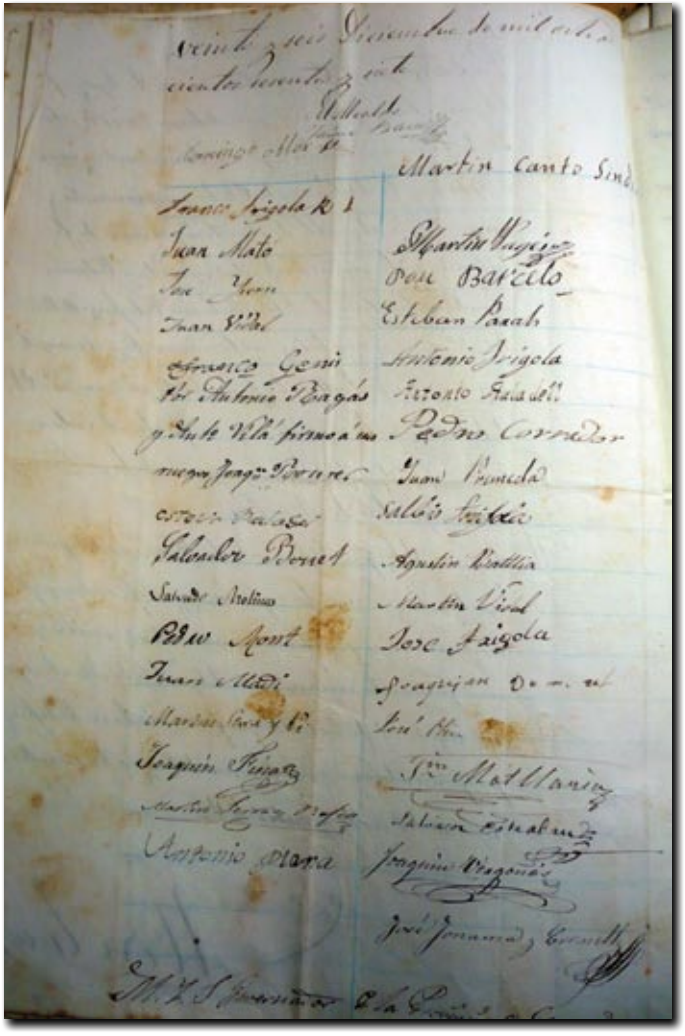

Firmes dels veïns mont-rasencs contra l'agregació a Palamós. Foto: Arxiu Històric de Girona.

15. Les masies

Fins a principis dels anys setanta del segle XX, Mont-ras es podia considerar un poble eminentment rural, dedicat principalment a l'agricultura i la ramaderia. Com la majoria dels pobles d'aquestes característiques estava format per un nucli urbà més o menys gran, petits grups d'habitatges que formaven nuclis disseminats i la resta eren masos totalment aïllats, envoltats pels terrenys que en formaven la propietat.

Els masos, com també molts dels habitatges del mateix nucli, eren coneguts per un motiu. Un sobrenom que passava de pares a fills i que, en general, no era tingut com a ofensiu. D'aquesta manera, tot i que els carrers del nucli tenien el seu nom, igual que els disseminats o inclús els masos formaven part d'un barri o paratge, era poc freqüent fer ús d'aquestes dades per localitzar una família. Era molt més habitual demanar pel motiu pel qual se'ls coneixia. Els motius que s'utilitzaven normalment provenien d'un nom pres d'algun defecte, vici, història, fet, etc. d'algun individu relacionat amb la finca en qüestió. Els masos també podien portar directament el nom o cognom familiar.

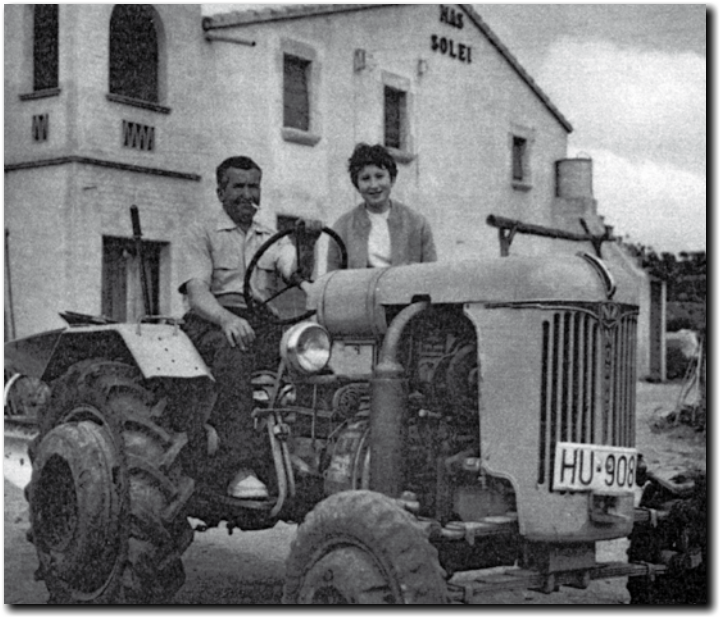

Anselm Xicoira i Remei Corredor dalt del tractor, davant el mas Solei. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Grups amb els noms dels masos, ordenats per barris segons on es troben situats, tenint en compte les dades actuals:

· Barri Roqueta: mas Oliu, can Deulofeu, mas Florentí, veïnat de la Poca Farina, can Pilsà, can Pipes Vell, can Jordi.
· Barri de Canyelles: can Pipes, can Casildo, can Mont, can Niell, mas Gorgoll,

Cal Duch, l'any 1946, amb un ramat pasturant al davant. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

cal Carreter Vell, cal Gall, mas Juanola, can Ferriol, can Benet, mas Banyuls, mas Petit, mas Mortera, cal Carreter, can Sitjà, mas Pruneda, can Regàs, can Medir, can Taularet, mas Parot, can Corredor.

· Barri de la Sauleda: mas Jonama, can Rius, mas Pagès, can Mamalatia, mina Carmen.
· Barri de Morena: can Juanola, can Palet de Morena, can Freixas.
· Barri de la Ciutadella i Pont d'en Miques: ca la Nita Maca, can Medir, can Valls, can Fresques, can Roselló, mas Lledó, can Miques, can Tia Camalit, can Molinas.
· Altres indrets: can Clapés, can Gelabert, cal Mariner, can Soley, mas d'en Roques, ca la Macayona.

Grup d'habitatges situats en el nucli urbà i en nuclis disseminats: can Serravella, can Bitlla, cal General, can Xana, can Massoni, can Macies, can Cremany, can Colom, can Pistol, can Xaró, can Tauler, can Gassiot, cal Déu, can Pelut, can Medalla, cal Rei, can Pep Belluga, cal Taronjo, can Pau, can Valls, el Pont d'en Bitlla, el Jardí, can Gorgoll.

Queda oberta la porta per conèixer la procedència dels motius, així com les raons per les quals s'anomenen d'aquesta manera.

16. Entre la història i la llegenda

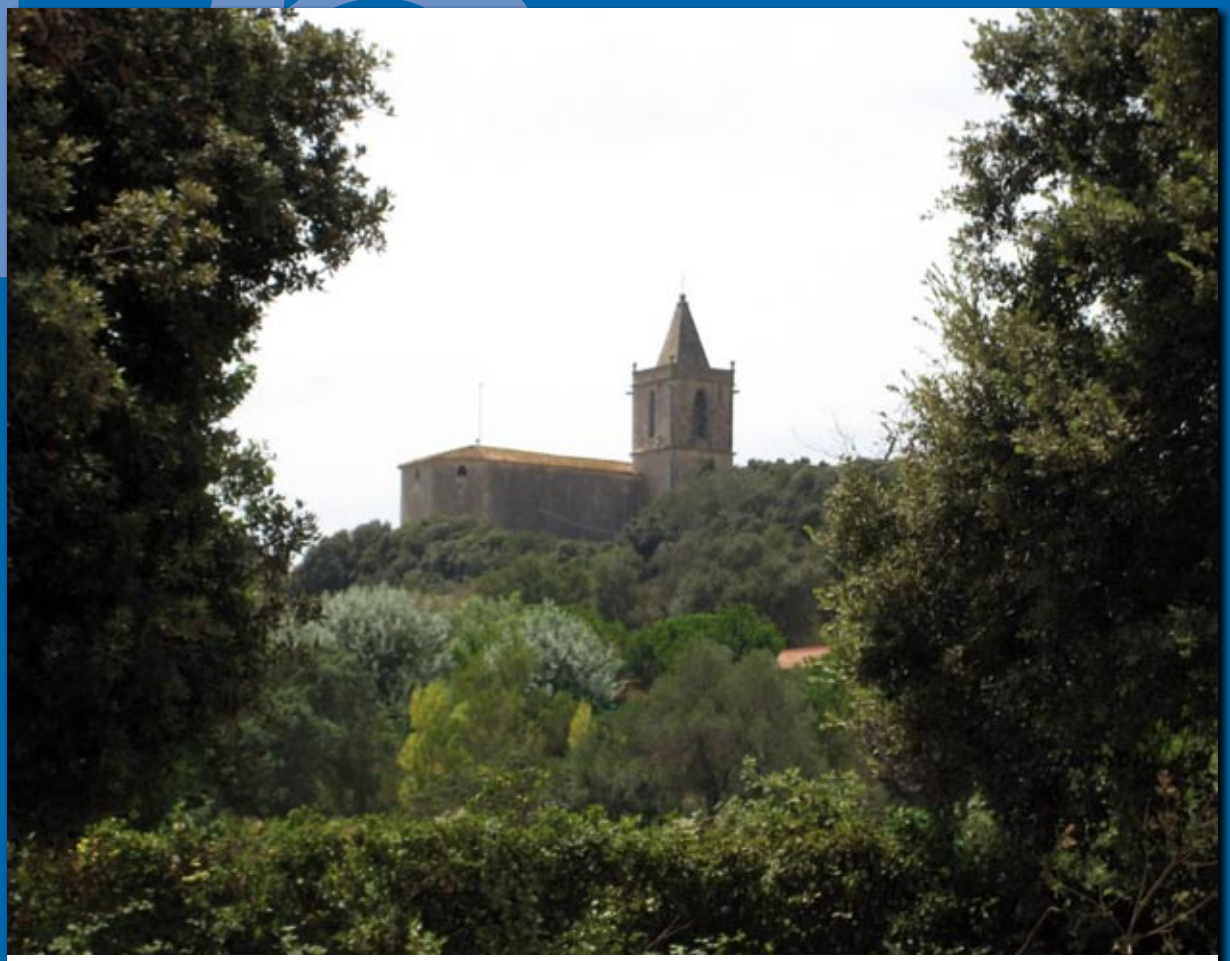

L'església parroquial. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

A les estriacions de les Gavarres, a recer de ponent, vora el mar i la muntanya, com un talismà penjat, el poble de Mont-ras queda retallat en el paisatge.

Doncs bé, retardem el calendari del temps per situar-nos en aquella època de bandolers, bruixots i llegendes que tan varen abundar en aquella Catalunya medieval. Molts episodis són mereixedors de ser coneguts i recordats d'aquella edat mitjana, però sols em limitaré a exposar un fet viscut en aquest període d'ignorància, privacions i pors, procurant d'ésser fidel a una vella llegenda, transmesa de generació en generació i que amb el pas del temps queda difosa en el record.

En aquest poblet apinyat a recer de l'església, voltejat de boscos de sureres i alzinars, incomunicat de pobles veïns, ja que la carretera construïda en el regnat d'Isabel II encara no existia, sols hi havia, al fons de la vall, el mil·lenari camí reial en direcció nord-sud pels paratges de la torre Simona, deixat com a testimoni, que un dia els romans van construir. Era l'única via de comunicació. Tot el que abraçava la vista era una espessa catifa boscosa, on les feres i males bèsties campaven amb tota llibertat, sols esquitxada per alguna masia del descampat.

La vida d'aquests avantpassats era monòtona, tranquil·la, sense emocions, sense alts i baixos, era un anar fent, un dia rere l'altre, ocupats en les tasques domèstiques i rudimentàries del bosc. Entre aquells veïns, n'hi havia un de conegut per la seva originalitat. Un dia va adquirir un burro, per a tenir cura de les feines del bosc i anar a buscar aigua a la font del Rei, ja que aquest paratge es trobava bastant apartat del poble.

Segons sembla, aquest mont-rasenc va comprar el burro per mitja unça i tres quartons de la moneda de curs legal d'aquell temps. Per als veïns, escassos de notícies a causa de l'aïllament del poble, aquest fet fou tot un esdeveniment. Els veïns no deixaven de preguntar-li un dia darrere l'altre: "Quant t'ha costat el burro?" El nostre protagonista no deixava de repetir: "Mitja unça i tres quartons", fins que a la fi el bon home se sentí burlat, menyspreat i ridícul.

Pocs dies després trobà la torna per a l'humil poble amb un esdeveniment singular: era l'hivern, quan els pocs veïns enllestien la feina abans no fos gaire fosc. Arranjaven el poc bestiar: unes gallines, unes cabres i poca cosa més. Tancaven el corral per evitar les destrosses de les guilles, llops i animals ferotges que abundaven per la muntanya. Tancaven portes i finestres, i es disposaven a passar la vetlla amb un rudimentari llum d'oli i llenya al foc per mitigar el fred i la soledat de la nit.

Quan ja havien passat unes tres hores i tothom era al voltant de la llar, un toc de campana els sorprengué. El poblet, esparverat i amb l'ai al cor, acudí a l'església i... sorpresa! La porta de l'església

estava tancada i la campana continuava escampant per tota la vall el so punyent, enigmàtic que es filtrava en els cossos dels senzills camperols. Arribà el rector, obrí el temple, junt amb els seus feligresos enregistraren tots els racons, i ni un sol ésser vivent van trobar en el recinte. Va créixer la preocupació i l'angoixa. Mentre dialogaven el rector encengué dos ciris a l'altar major, a fi de fer una mica de claror, i la seva llum emplenà d'ombres fantasmagòriques tot l'interior. El poble reunit veié en cada oscil·lació de llum un fantasma, un esperit vingut del més enllà. De sobte, una veu fúnebre, llunyana i contundent preguntà per tres vegades: "Ja hi sou tots?"; seguí un silenci sepulcral, impenetrable. El capellà i els seus feligresos, pàl·lids i espantats, resaren unes oracions, ja que tenien el pressentiment que era l'obra d'una ànima en pena que necessitava ajuda.

Missa a l'església celebrada per mossèn Miquel. Foto: Ajuntament de Mont-ras

Al dia següent a la mateixa hora, el mateix toc de campana els convocà a tots. I una altra vegada: "Ja hi sou tots?"; el capellà fent un esforç aixecà la veu i digué amb veu tremolosa: "Sols falta l'àvia de can Benet, que està malalta" (aquesta dona vivia en una masia apartada). La veu fosca i enigmàtica respongué: "Necessito que hi sigueu tots". I uns veïns la varen anar a buscar.

En aquella nit d'espant i de por és fàcil d'imaginar la complexitat de la situació d'aquell recinte, impregnat de recel i basarda que es multiplicava a mesura que passaven els minuts, a causa d'aquelles vivències i la buidor dels seus sentiments.

Un cop tots reunits una altra vegada: "Ja hi sou tots?"; el mossèn que presidia l'assemblea amb poca veu i sense alè digué: "Sí, sí!" Quin instant més expectant, la llum rogenca dels ciris tremolà i els pensaments de boires ennegrides s'apilonaren en la foscor del càstig.

L'església presideix el nucli urbà de Mont-ras.
Foto: Ajuntament de Mont-ras

Aleshores aparegué darrere de l'altar el boscater que havia comprat el burro i, dirigint-se als seus compatriotes, digué aquestes paraules: "És per a dir-vos que el burro m'ha costat mitja unça i tres quartons".

Elvira Cornellà Prats

Llegendes del meu avi Joan Cornellà

17. Les mines

Actualment a sobre el poble de Mont-ras, al massís de les Gavarres, encara hi podem identificar les restes de diverses explotacions mineres: la mina Sant Miquel, la mina Pepito i la mina Pepita. Són mines subterrànies: es feia un pou d'extracció i des d'allà se seguien les vetes del mineral, que sempre seguien la direcció d'oest a est. A més, s'obrien pous de ventilació per facilitar la feina.

La mina Pepita, situada al costat del camí de Fitor i resguardada darrere la tanca perimetral del jardí d'un habitatge, és la que està més ben conservada, pel que fa a l'accés principal i al rentador per triar i carregar el material. Les galeries estan ensorrades. Les altres dues estan en molt més mal estat.

D'aquestes mines s'extreia galena i baritina. La galena és sulfur de plom. El contingut d'impureses pot ser important i, també, la varietat de galena argentífera pot contenir un petit percentatge de plata. La baritina és sulfat de bari. S'utilitza com a llot dens en perforacions de pous, com a pigment i, també, per a la fabricació d'aigua oxigenada.

Es poden trobar escrits que parlen de l'existència d'explotacions mineres a la zona de Mont-ras durant la dominació romana. A l'edat mitjana, l'any 1405, segons documents estudiats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, el rei Martí l'Humà feia referència a les mines de

Dones triant mineral a la mina Maria, l'any 1917 o 1918.
Foto: Arxiu Municipal de Palafrugell / Fons Jaume Ferrer.

Mont-ras. Posteriorment, durant el període d'ocupació francesa de 1802 a 1808, els francesos extreien plom i quars de les mines de Mont-ras. El plom servia per construir les seves armes i el quars per emprar-lo com a pedra foguera, per provocar la guspira en els fusells.

En el segle XIX, es va constituir la Societat de Mines Rodia, que a partir de 1842 va explotar diversos jaciments a Mont-ras. No fou fins a la Primera Guerra mundial que les mines de Mont-ras no van adquirir un nou impuls i és aquest el període de major activitat a la zona. Això va fer que vingués molta gent de fora, especialment de Múrcia i Almeria.

La barraca de l'antiga mina Pepito.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Finalment, tot i que durant els anys 1940, 1950 i 1960 hi va haver un nou intent de fer reviure les mines, es van acabar abandonant per l'escàs rendiment. En aquests anys de la postguerra, es van arribar a treure unes 1.200 tones de plom, que es destinaven a la metal·lúrgia i, en menor escala, a la indústria terrissera, i unes 15.000 tones de baritina.

Des d'aquells dies no s'ha treballat més a les mines i el deteriorament ha sigut constant, amb moltes galeries ensorrades i amb molts pous i forats oberts a peu pla al mig del bosc.

Diana Lledó Salvador, de Palafrugell, va investigar sobre les mines de Mont-ras, per veure la influència dels metalls sobre la vegetació. El treball d'investigació es diu *Metalls pesants i vegetació, estudi d'un cas concret: les mines de galena i baritina de Mont-ras.* Amb aquest treball, Lledó va guanyar l'any 1998 el II Premi Lluís Esteve.

18. La recuperació de les mines

Des de l'Ajuntament de Mont-ras s'han fet diverses gestions davant la Direcció General de Mines de la Generalitat de Catalunya per posar de manifest el greu perill per a la població que representa l'estat en què es troben actualment algunes galeries i diversos pous. La Direcció General de Mines va encarregar a una empresa, especialitzada en treballs d'espeleologia, l'estudi de l'estat actual dels pous i galeries que actualment es tenen identificats.

L'objecte de l'estudi era comprovar l'estat dels diferents pous i galeries i concretar si hi havia algun tipus de comunicació entre ells. Es va fer la topografia i el mesurament de cadascun dels pous i galeries i no es va trobar cap connexió interessant entre els diversos pous. Respecte a la mina Pepita, la més ben conservada, no hi cap problema pel que fa al accés principal i al rentador de material. En la majoria de la resta d'instal·lacions hi ha hagut ensorraments importants que fan totalment inviable la seva conservació.

Com a resultat d'aquestes exploracions, es va arribar a la conclusió que es podien conservar els dos pous de major diàmetre: un de la mina Pepito i l'altre de la mina Sant Miquel. També l'accés a la mina Sant Miquel, situat a la zona on hi havia hagut el rentador. És imprescindible, però, efectuar els treballs de tancament d'aquests accessos per evitar accidents.

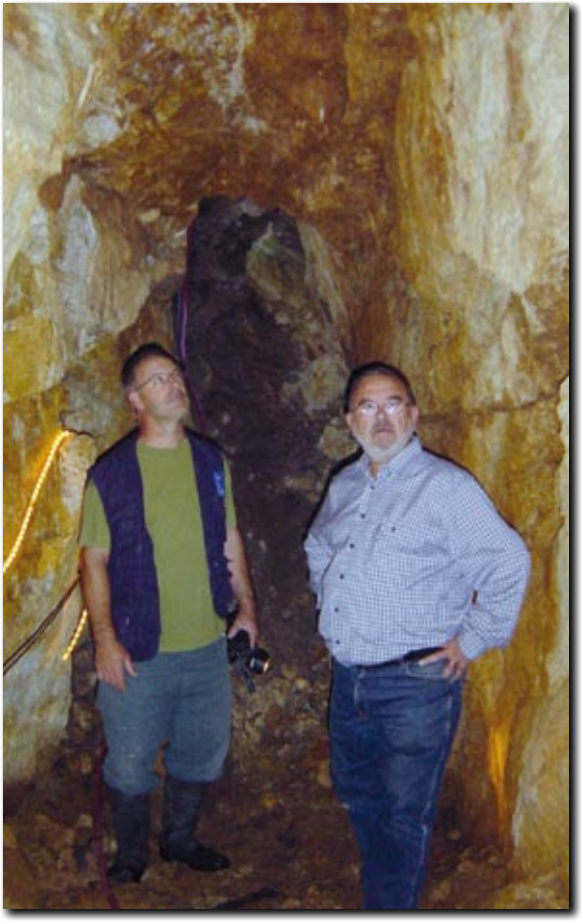

Interior d'una de les galeries, l'any 2006, amb l'alcalde Manel Montalban. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Finalment, sota la mina Pepita hi ha una galeria horitzontal oberta a nivell de camí que es podria consolidar i conservar com a testimoni del que havien sigut les mines de Mont-ras. Es tracta d'una galeria que, segurament, es va començar a explotar i es va abandonar ràpidament per manca de rendiment. L'Ajuntament ha demanat finançament a la Direcció General de Mines per portar a terme tot el seguit de treballs que han de permetre eliminar els perills existents actualment a la zona i garantir la conservació d'aquells elements susceptibles de conservar.

Veïns de Mont-ras visitant el pou de la mina Pepito, l'any 2008. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

19. El carrilet

L'any 1856, durant el regnat d'Isabel II, es va construir la carretera de Palamós a Girona. En aquell temps, les empreses sureres estaven en gran expansió, el que feia necessari una bona comunicació entre les dues poblacions per al transport de mercaderies, ja que només es disposava de tartanes.

Després de diversos projectes per a la construcció d'un ferrocarril amb diferents recorreguts, es van decantar per la ruta de Caldes de Malavella a Figueres. El 18 de gener de 1878 es va procedir a la benedicció i col·locació de la primera pedra de les obres de la línia de via ampla del ferrocarril. El lloc on es va celebrar aquest esdeveniment va ser entre el puig de ses Forques i la riera Cucala de Mont-ras. A causa de la manca de finançament, aquestes obres es van abandonar.

L'octubre de 1884, el patrici palamosí August Pagès Ortiz aconsegueix la concessió d'un tren entre Palamós i Flaçà, amb un recorregut de 33,4 quilòmetres, passant, entre d'altres llocs, per Mont-ras. El mes següent es va constituir la societat Tramvia del Baix Empordà, que va gestionar-ho. El 1885 es van iniciar les obres del tram entre Palamós i Palafrugell. El mes de març d'aquell any es va començar a fer el pont sobre la riera de la Granota de Mont-ras, actualment el pont del Carrilet.

El 31 de desembre va arribar a Palamós el primer tren des de Flaçà. La inauguració oficial va tenir lloc el 23 de març de 1887. A causa de la filloxera va haver-hi una gran crisi econòmica en el comerç dels taps que va influir en una baixada del trànsit, fet que empitjorà la situació financera de la companyia. El 1905 el tren va ser adquirit per una companyia belga. Durant els anys vint del segle XX, el tren va arribar fins a Girona i, després, fins a Banyoles.

Col·locació de la primera pedra de la via, a Mont-ras, el 1878.
Foto: Academia Seminario Ilustrado Universal. Madrid, 1878.
Arxiu Municipal de Palafrugell / Col·lecció Lluís Gich.

L'estació de Mont-ras, poc abans de ser retirada per les obres del desdoblament de la carretera C-31. El pont ja s'havia tret. Foto: A.V.

A Mont-ras, l'entrada del tren fins a Palafrugell era davant de can Taritas, on girava a la dreta separant-se de la carretera de Girona i passant pel pont del Carrilet. Can Taritas era la barberia del poble i la posada de la diligència, parada obligatòria per a tots els viatgers que volguessin un bon àpat i un bon beure. L'estació estava situada davant de can Bosch, constava d'una sola planta de 49 metres quadrats, no tenia cap d'estació i tenia dues vies per efectuar encreuaments de trens. El preu del bitllet de Mont-ras a Palafrugell era de 20 cèntims.

El tren petit va realitzar el seu últim viatge el 29 de febrer de 1956. Amb el temps, l'Ajuntament va adquirir l'antiga estació. Va ser la seu del consultori mèdic. Després, en anar aquesta a l'Ajuntament, l'estació es va convertir en local de joventut.

Amb el desdoblament de la carretera C-31 al seu pas per Mont-ras, algunes edificacions es van haver d'enderrocar. Entre aquestes hi havia l'estació, de la qual es van guardar les peces més singulars per mirar de reconstruir-la, com també el pont de pedra que hi havia al rierol del costat.

20. El tren petit

Fracassada la temptativa de fer passar per l'Empordanet un ferrocarril de via ampla (que havia d'ésser el de Blanes a Vilajuïga), els elements de Palamós, fatigats de la incúria general, promogueren la construcció d'un ferrocarril de 75 centímetres, que fou el *tranvía del Bajo Ampurdán,* o sia, el carrilet. Davant els elements promotors, s'hi posà un il·lustre palamosí, el senyor Pagès Ortiz, home activíssim i persona excel·lent. En aquest treball, el senyor Pagès tingué dos corresponsals a la comarca: *don* Manuel Jubert, de Palafrugell, i el senyor Carreras, banquer a la Bisbal, pare del nostre il·lustre amic Narcís de Carreras. El país respongué, la construcció durà dos anys (1885-1887) i costà 1.700.000 pessetes bones. El material fou comprat a l'estranger, sobretot a Bèlgica, i degué ésser boníssim, perquè encara dura malgrat els anys que fa que salta pujant i baixant per l'orografia del país. Les sis primeres màquines i els primitius vagons de passatgers han tingut accidents gravíssims, s'han estimbat per un o altre pont, han esclatat, han fet estralls aparatosos, però per ara van tirant.

Pont d'en Bitlla, actual pont del Carrilet.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

El carrilet fou el primer element d'integració comarcal positiu. Cobrí, primer, la distància entre Palamós i Flaçà, sobre el Ter. Després, a l'època de la dictadura i del general Barrera, el senyor Lacama, fabricant barceloní d'objectes sanitaris i propietari del ferrocarril, el prolongà, primer fins a Girona i després, fins a Banyoles. És un carrilet susceptible d'una indefinida perllongació, si les coses haguessin anat d'una altra manera, ara ultrapassaria París; amb

dues o tres empentes més hauríem pogut arribar a Hamburg sense moure'ns del seient.

Una de les persones que més contribuïren a fer que es pogués construir en dos anys el carrilet fou l'inoblidable *don* Rafael Coderch, el cèlebre enginyer a qui devem els ports de Sant Feliu de Guíxols i Palamós, i les obres públiques bàsiques (modernes) del país.

Maqueta de l'estació del pessebre dels 150 anys de Mont-ras. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

La inauguració es produí el 23 de maig de l'any 1887 –fa gairebé tres quarts de segle. A Palamós es feren grans festes; s'oferí un banquet als promotors, que menjaren sota una cal·ligrafia botànica que deia: *Gloria a la Compañía Loor a Augusto Pagès*. Es crearen sardanes, cançons i innombrables poesies en honor del ferrocarril. Durant una temporada, els discursos foren entendridors i eloqüents. El poeta Maruny tragué forces de flaquesa: hagué d'escriure una innombrable quantitat de papers en vers. En aquesta primera etapa, l'òrgan oficial del ferrocarril fou el *Seminario de Palamós*, que era bilingüe i pueril, i s'hi podien llegir totes les incidències de la primera època.

De seguida que fou posat en moviment i durant una llarga temporada, el carrilet fou objecte d'innombrables sabotatges provinents d'interessos lesionats: tartaners i carreters. Aquests sabotatges consistien a posar grans pedres sobre la via per entrebancar la circulació i fer perdre temps. El desplaçament d'aquests obstacles ocasionava retards, però això en definitiva féu un bé, perquè ens acostumà, abans de néixer, a considerar el temps d'aquest ferrocarril una cosa deslligada del temps mesurat pels aparells de rellotgeria. Es produïren també els naturals descarrilaments, i al pont d'en Bitlla el tren passà una vegada per l'ull del pont, amb les desgràcies consegüents. Una de les coses més difícils fou acostumar els animals a la monstruosa novetat del carrilet. En moriren molts. La gent del seu cantó es veié obligada a abandonar la badoqueria de la carretera. Abans d'habituar-s'hi es produïren força víctimes. El fet que passés per la carretera en la major part del trajecte explica aquests catastròfics principis.

Inicialment, el seu pas per Palafrugell seguí el traçat següent: a can Taritas de Mont-ras, s'iniciava la desviació de la carretera de Girona, i pel pont d'en Bitlla i el carrer de Palamós (creu Ratinyola) guanyava el carrer del Vilar i després continuava fins a l'estació actual i els horts del Pistol, on s'adoptava el ramal provincial fins a ca l'Avellí, on tornava a trobar la carretera de Palamós a Girona. Aquest pas pels carrers de Palafrugell es produïa arran de les cases, a un pam escàs de les obertures, de manera que calgué posar rastells a portes i finestres perquè la gent que tingués un descuit no quedés decapitada pel tren. De l'estació al carrer de Palamós hi havia un gran desnivell, complicat per la presència d'una corba difícil, al fons de la qual obria la seva porta l'establiment de la senyora Sandrina. Aquest sobtat desnivell i la corba de referència feren que el tren hi descarrilés sovint i que tingués tendència a entrar a la botiga de la senyora al·ludida. El fet es repetí tantes vegades que no hi hagué més remei que prescindir d'aquest traçat i fer una via pròpia, que és la que s'utilitza avui en dia.

Mapa amb la via del tren al seu pas per Mont-ras i rodalia. Foto: Arxiu Històric de Girona.

El tren travessa la Bisbal de part a part. He sentit dir alguna vegada que els accionistes bisbalencs del carrilet obtingueren el privilegi de poder-hi pujar, no a l'estació, sinó a la Penya, per tal d'utilitzar-lo després d'haver pres tranquil·lament cafè. Això és massa bonic per ésser veritat. És una llegenda.

Com que les utilitats marginals del carrilet han estat nul·les, per no dir sempre negatives, és natural que hagi passat a mans de molta gent.

Una temporada fou explotat per una companyia belga, que nomenà director *monsieur* Destrebecks i cap d'obres *monsieur* Jean Matabiau, que tots hem conegut amb el nom de *mussiú* Jan. El director era un belga alt i prim, ros, nerviós, agitat, amb una barbeta de cabra, que dirigia el negoci transportant una permanent borratxera frenètica. En canvi, *mussiú* Jan era un borratxo tranquil i posat; era un home petit, rodó, vermell, atapeït, fumador de pipa, que només parlava amb signes. *Mussiú* Jan creà un cafè a Palafrugell, al costat de l'estació, en el qual no vaig veure mai cap client fora d'ell mateix.

Segell de la companyia del tren

Avui el tren és de l'Estat i produeix un dèficit molt apreciable. De fet, és un establiment de beneficència: serveix perquè els pobres de solemnitat puguin viatjar pel país a preu de taxa, així com algunes mercaderies. Hi ha gent que aspira a millorar aquest tren. Valga'm Déu! És inexplicable la tendència que tenen alguns mals negocis a perllongar-se, a fer-se immortals i eterns. Si aquesta comarca ha de tenir un tren, només hi ha una solució factible: tornar al Blanes-Vilajuïga. El carrilet ha passat per totes les metamorfosis imaginables. De vegades ha anat amb carbó; altres, amb llenya. Quan va amb llenya exhala unes guspires tan insidioses que crema la roba dels viatgers: barrets, americanes, pantalons i calçotets. Tots hi quedem socarrimats i foradats com una torradora. Quan va amb carbó crea, a l'estiu, incendis sistemàtics en el curs del seu trajecte. És realment divertit.

El tren fa estralls. Ha contribuït a la minva de l'estadística dels animals i de la nissaga humana. Ha descarrilat, ha esclatat, ha xocat i ha devastat el país. És un tren en el qual se sol perdre la mercaderia. Quants fardells de suro no ha perdut en el curs de la seva existència! De vegades porta uns retards fenomenals. El seu caminar és sincopat i saltironejant, amb unes embranzides brusques que fan posar la pell de gallina. Però no hi ha res més, i encara gràcies que el tinguem. Avui ja no diu ningú la frase que formulà el senyor Torres Jonama la primera vegada que hi prengué seient: "Això és viatjar".
Però encara hi viatja gent.

Josep Pla

21. Nou intent d'agregació de Mont-ras a Palafrugell. 1910

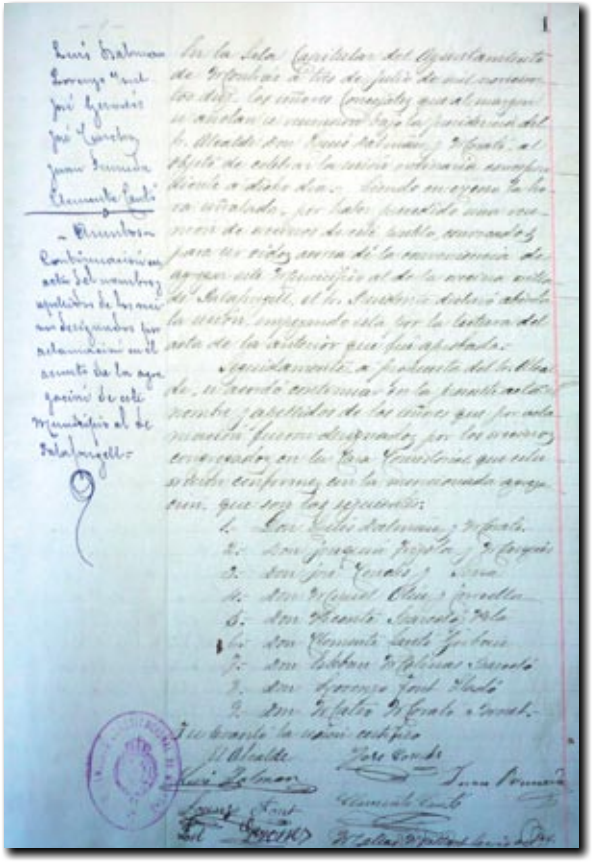

Acte del ple de l'Ajuntament de Mont-ras per crear la comissió per agregar-se a Palafrugell.
Foto: Arxiu Comarcal del Baix Empordà.

El Ple de l'Ajuntament de Mont-ras del 26 de juny de 1910, presidit per l'alcalde Lluís Dalmau, va acordar iniciar l'agregació d'aquest municipi a Palafrugell. El motiu no era cap altre que la manca de recursos econòmics per poder atendre correctament les obligacions del pressupost ordinari municipal. Davant d'aquest acord, l'alcalde va convocar els veïns del poble, el 3 de juliol del 1910, a l'Ajuntament, perquè es manifestessin sobre la conveniència o no d'agregar-se al municipi de Palafrugell. I els veïns, segons consta a l'acta del Ple municipal celebrat a continuació de la trobada, van posicionar-se d'acord amb la mencionada agregació. Per això, en la mateixa reunió, ja es va acordar que un grup de persones del municipi els representessin en la nova demanda d'incorporació al municipi veí. Els designats, segons consta per aclamació, van ser Lluís Dalmau, l'alcalde; els regidors Josep Conchs, Climent Cantó i Llorenç Fonts, i els veïns Joaquim Frigola Marquès, Miquel Oliu Torroella, Vicenç Barceló Vilà, Esteve Molinar Barceló i Mateu Morató Bonet.
Amb el vistiplau dels veïns, l'alcalde va adreçar-se a diverses persones perquè valoressin la possibilitat d'agregar Mont-ras a Palafrugell. Dalmau es va adreçar tres dies després per carta a l'advocat Jaume Rosich de la Bisbal, a l'expolític Joan

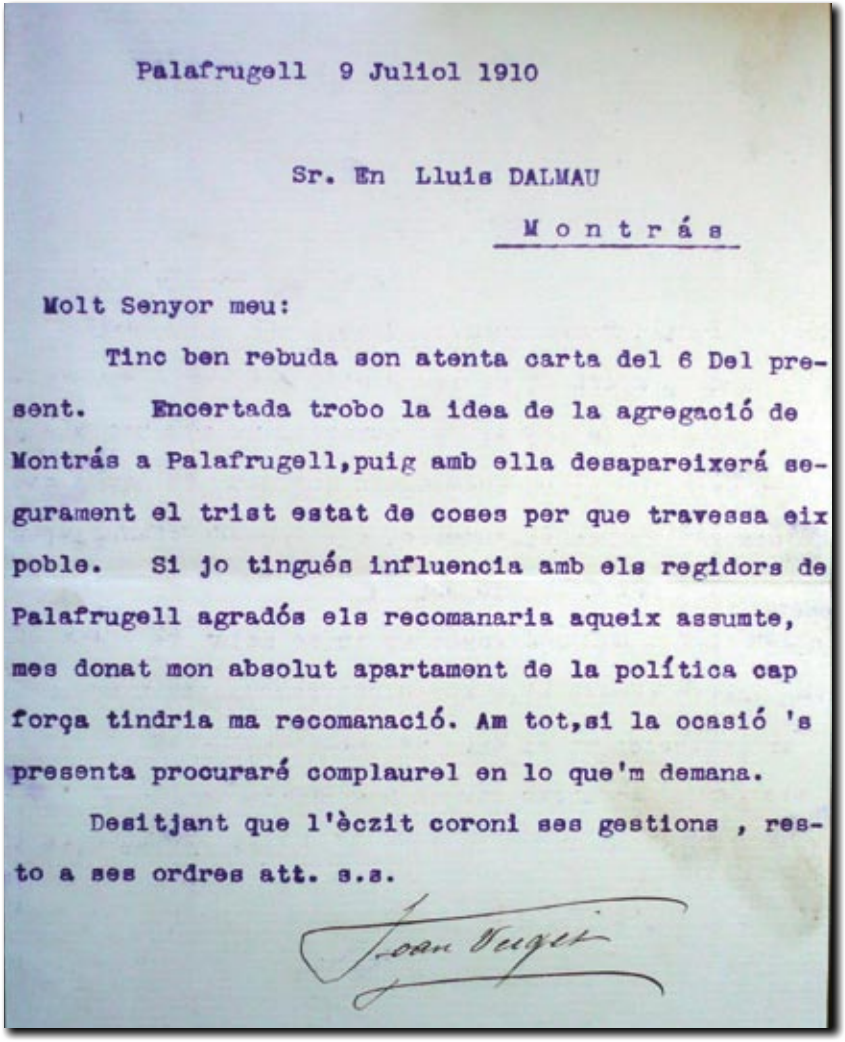

Palafrugell 9 Juliol 1910

Sr. En Lluis DALMAU

Montrás

Molt Senyor meu:

Tinc ben rebuda son atenta carta del 6 Del present. Encertada trobo la idea de la agregació de Montrás a Palafrugell,puig amb ella desapareixerá segurament el trist estat de coses per que travessa eix poble. Si jo tingués influencia amb els regidors de Palafrugell agradós els recomanaria aqueix assumte, mes donat mon absolut apartament de la política cap força tindria ma recomanació. Am tot,si la ocasió 's presenta procuraré complaurel en lo que'm demana.

Desitjant que l'èczit coroni ses gestions , resto a ses ordres att. s.s.

Joan Vergés

Escrit de Joan Vergés a l'alcalde de Mont-ras.
Foto: Arxiu Comarcal del Baix Empordà.

Vergés i a Francesc Matlleria. Tots tres van respondre per escrit el dia nou del mateix mes i es van manifestar favorables a l'agregació. «En principi és avantatjós per a Montras», deia l'advocat. Per la seva banda, Vergés va qualificar la proposta d'«encertada», més quan «amb ella desapareixeria segurament el trist estat de coses pels que travessa el poble». Però només l'advocat, Jaume Rosich, plantejà a l'alcalde amb qui volia que parlés de l'Ajuntament de Palafrugell per començar a definir el tema. Els altres dos s'autodescartaren; un perquè estava fora de la política activa; l'altre, perquè tenia sordesa.

Davant aquesta situació favorable, Dalmau va enviar una carta a l'alcalde de Palafrugell en què li plantejava l'agregació del municipi que presidia al seu. En la carta, exposava el motiu de la proposta, que havien creat una comissió per

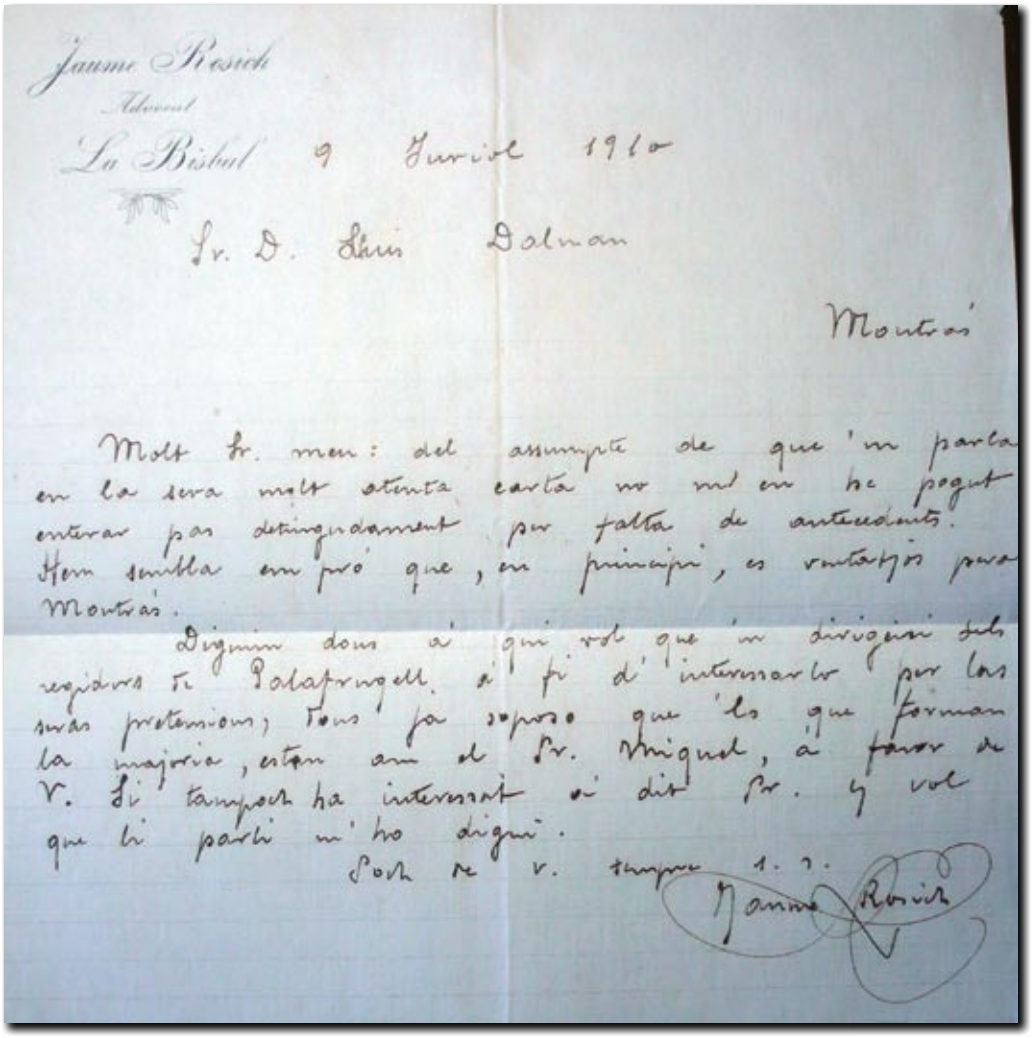

Jaume Rosich
Advocat
La Bisbal 9 Juriol 1910

Sr. D. Lluis Dalman

Montrás

Molt Sr. meu: del assumpte de que 'm parla en la sera molt atenta carta no m'en he pogut enterar pas detingudament per falta de antecedents. Hem sembla em pró que, en principi, es ventatjós pera Montrás.

Diguim dous á qui vol que 'm dirigeixi dels regidors de Palafrugell á fi d'interessarlo per las seras pretensions, tous ja soposo que 'ls que forman la majoria, estan am el Sr. Miquel, á favor de V. Si tampoch ha interessat á dit Sr. y vol que li parli m'ho digui.

Poch de V. sempre s. s.

Jaume Rosich

Escrit de Jaume Rosich, advocat de la Bisbal.
Foto: Arxiu Comarcal del Baix Empordà.

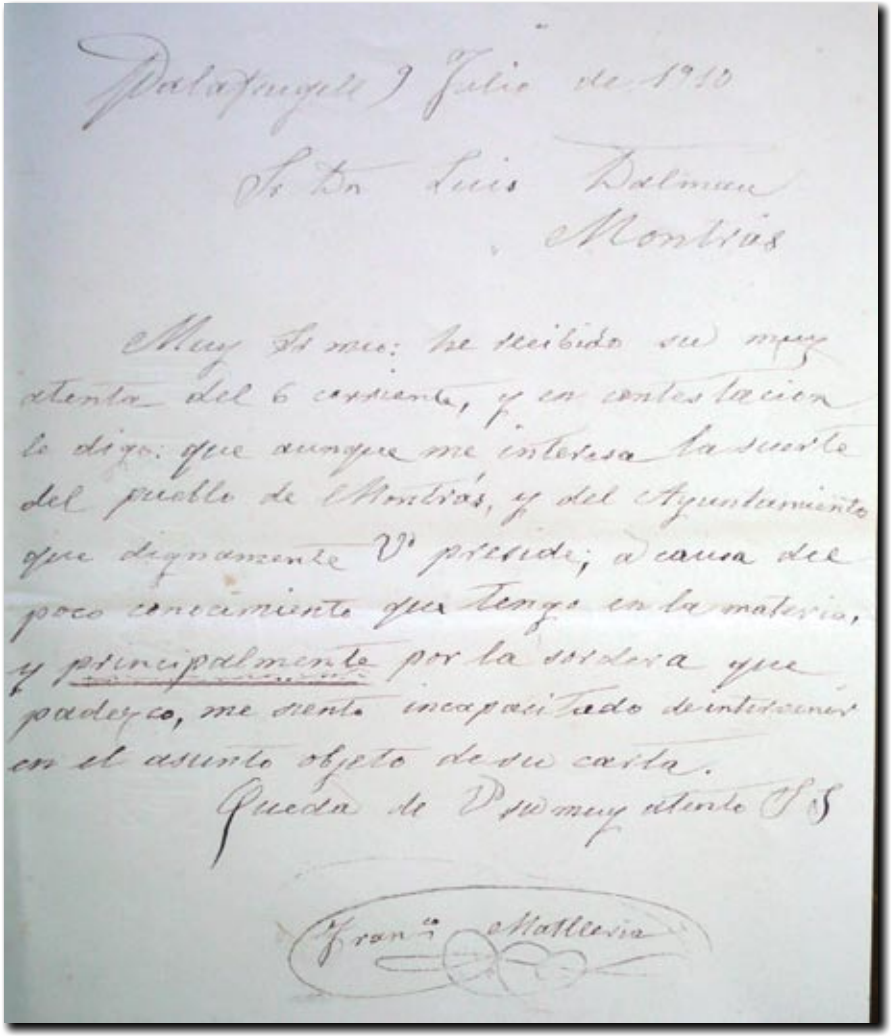

Palafrugell 7 Julio de 1910

Sr Dn Luis Dalmau

Montrás

Muy Sr mio: he recibido su muy atenta del 6 corriente, y en contestacion le digo: que aunque me interesa la suerte del pueblo de Montrás, y del Ayuntamiento que dignamente V^d^ preside; a causa del poco conocimiento que tengo en la materia, y principalmente por la sordera que padezco, me siento incapacitado de intervenir en el asunto objeto de su carta.

Queda de V^d^ muy atento S S

Fran^co^ Matlleria

Escrit de Francesc Matlleria.
Foto: Arxiu Comarcal del Baix Empordà.

tractar el tema i li demanava un lloc, un dia i una hora per parlar-ne.

El Ple de Palafrugell, reunit el 2 de setembre, va acordar crear la comissió de Palafrugell, formada per l'alcalde i els membres de la Comissió de Governació, per trobar-se amb els de Mont-ras. Sobre la reunió no s'ha trobat cap document que hi faci referència i ja no apareix el tema de l'agregació en cap acta de Ple de cap dels dos ajuntaments. Els dos municipis van continuar separats.

22. La nova escola: 1925

El 4 d'octubre de 1925 va ser un dia històric per al poble de Mont-ras, ja que s'inaugurava la nova escola, que s'havia construït en uns terrenys municipals i que havia pagat el patrici Josep Torres Jonama, seguint el model dels Estats Units, on ell vivia. Es va fer una gran festa amb la participació de Torres Jonama, autoritats civils i eclesiàstiques, mestres de poblacions veïnes i molts veïns.

Les autoritats durant la inauguració de les noves escoles. Hi apareixen, entre d'altres, Torras Jonama i els alcaldes de Palafrugell i Mont-ras. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Els mestres de Mont-ras, Adelaida Isern i Josep Gené, es van traslladar amb les nenes i els nens, respectivament, a la nova escola. La millora va ser molt important. A part de tenir un edifici propi, les classes eren molt espaioses i clares, i es va estrenar mobiliari. En aquell moment, Mont-ras tenia una escola del segle XX. Eren èpoques d'escassetat i pocs diners, i els infants i sobretot les nenes continuaven assistint molt poc a l'escola. Gené va fer peticions a l'Administració perquè col·laborés en l'equipament de l'escola, tot recordant-los que l'havien pagada l'Ajuntament i Torres Jonama. No hi ha constància, però, que hi arribés cap material. Es vivia una època de constants canvis polítics.

L'any 1934 es va jubilar Isern, i en el seu lloc va venir la mestra Gertrudis Masgrau. Un any més tard va venir, per fer de mestre als nens, Àngel Badia. Tots dos van ser mestres de l'escola durant més de 40 anys. Els primers anys, els canvis polítics s'anaven precipitant i van tenir la mala sort d'haver de viure la Guerra Civil. Badia va ser cridat al front i, tot i que hi va haver diversos substituts, al final, Masgrau es va ocupar tant de les nenes com dels nens. Va ser una època de moltes dificultats i també de molta por. No va ser fins a l'any 1943 que l'escola va poder disposar d'una estufa de llenya a cada classe per escal-

far-se a l'hivern. I l'any següent es va poder comprar una farmaciola per fer cures bàsiques. La matrícula de l'escola augmentà any rere any fins que l'any 1967 arribà una tercera mestra per als nens i nenes més petits, Mercè Clara. Però el nombre d'alumnes no parava de créixer. L'any 1970 hi havia a Mont-ras 52 infants de 4 a 5 anys i 157 de 6 a 13 anys. Cinc anys més tard l'alumnat de sisè, setè i vuitè de bàsica es desplaça a Palafrugell per poder tenir un "ensenyament adequat als temps moderns"; però van ser-hi només durant 4 anys, perquè el setembre de 1979 ja van tornar a Mont-ras.

Feia ja més de 50 anys que l'escola s'havia inaugurat i l'estat en què es trobava era deficient. A partir de l'any 1982 s'inicien el tràmits per tal de poder tenir una escola moderna quant a instal·lacions i es treballa per la renovació pedagògica i per una millor escolarització per a l'alumnat. Després de molta feina i esforços, el president Pujol va inaugurar la nova escola el 7 de desembre de 1991. Va ser una gran idea rehabilitar l'escola antiga i fer-ne l'ampliació al seu voltant.

Però el creixement d'alumnes no parava i, per aquest motiu, l'any 2000 es van estrenar dues aules prefabricades i es va demanar l'ampliació de l'escola. Després de passar per aules prefabricades i per diversos trasllats, el gener de l'any 2009 es va ampliar l'escola i vam entrar així al segle XXI.

Grup de noies del col·legi nou, al pati. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

23. El teatre de Mont-ras

El municipi de Mont-ras comptava amb dos espais per a activitats festives: can Vidalet i can Bosch. Can Vidalet s'utilitzava, sobretot, per als esdeveniments de la Festa Major del municipi, mentre que can Bosch era una sala de teatre. Els grups de teatre que passaven pel municipi sempre feien les seves representacions en aquest local, conegut com la sala de can Bosch o el teatre de Mont-ras.

.Alguns dels actors del grup de teatre de Mont-ras, amb mossèn Lluís. Foto: revista La Torre Ferrera.

L'any 1925 i davant d'aquesta sala, es va crear una agrupació teatral formada per joves del municipi. L'instigador d'aquesta secció d'aficionats a l'art de Talia va ser el rector del municipi, mossèn Josep Renart. El rector ja feia temps que era el responsable espiritual del municipi, com recorda Josep Pla a *El quadern gris*, en data 18 de setembre de 1918:

«De retorn, a Plaça Nova, trobem mossèn Renart, que fa cap, a peu, a la seva rectoria. Fa cara d'amoïnat. Coromina, que hi és amic –no hi ha cap anticlerical en aquest país que no tingui un capellà amic–, fa un llarg circumloqui per demanar-li si li'n passa alguna. Mossèn Renart té fama de tenir, sempre, una qüestió o altra amb el bisbe.

–No res… –diu el senyor rector, amb una rialla una mica forçada–. El de sempre. Ja us he dit alguna vegada que és molt més difícil ésser rector d'un poble com Mont-ras que bisbe de Girona. El senyor bisbe talla el cupó d'un capital considerable, de més de catorze milions de pessetes, i jo haig de viure amb cinc ralets… No es pot fer res.

Els capellans de poble fan pena. La seva pobresa és indescriptible.»

El grup teatral es va estrenar per les festes de Nadal de 1925 amb la representació d'*Els Pastorets*. Segurament es va fer a can Bosch. I davant de l'èxit aconseguit, van decidir per Carnestoltes del 1926 representar la peça *En Joan de la calma* a can Vidalet. I per Setmana Santa van tornar a representar dues obres

més a la sala de can Bosch: *L'escala del vici* i *El sant de l'amo*. Gràcies als programes, se sap que el preu d'entrada per als dos dies era de 50 cèntims i que en els entreactes de la segona obra cantava el cor infantil del municipi, dirigit per Josep Gené, el mestre del poble.

Per la Puríssima, el 8 de desembre de 1926, van escenificar *Les aurenetes* i *Una subhasta*. El preu era de 50 cèntims per als grans i 30, per als petits. Per Nadal van tornar a representar *Els Pastorets*, que també van anar a interpretar el 6 de gener del 1927 al teatre del Casal Popular de Palafrugell. Per Setmana Santa d'aquest mateix any, a la sala de can Bosch, van escenificar *El record de mossèn Àngel* i *Els masells*. Aquest darrer drama es va tornar a representar per la diada de Sant Josep. L'entrada per als grans ja valia 60 cèntims.

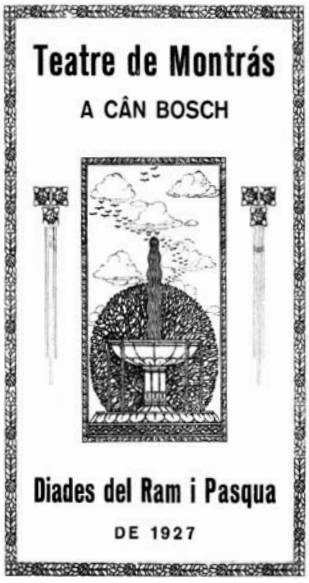

Portada d'un díptic d'una representació teatral de l'any 1927. Foto: Família Pagès.

Portada d'un díptic del 1926. Foto: Família Pagès.

Al llarg de les diverses representacions, van ser molts els joves del municipi que van participar-hi. Entre ells, trobem: Joan i Enric Artisán, Joan Bassulí, Domènec Castelló, Josep Maria Castelló, Jaume Font, Jaume Massot, Antoni i Lluís Oliver, Martí Pagès, Joaquim Sagrera, Joan Serra, Martí Vidal i Anselm Xicoira. Totes les obres només comptaven amb presència masculina, a excepció del sainet *Jugar a casats*, que es va representar el 17 d'abril de 1927, en què a part de Martí Pagès va actuar Rita Solés.
Però, de la mateixa manera que va aparèixer aquesta afició pel teatre a Mont-ras, va desaparèixer. Ja no hi ha constància de la representació d'*Els Pastorets* per les festes de Nadal de 1927. I l'estiu de 1928, el rector, mossèn Renart, va ser traslladat a la parròquia de Sant Esteve d'en Bas. En el seu lloc va venir mossèn Lluís Gonzaga Pla i Cargol, que va prendre possessió del càrrec el 25 d'agost. L'any 1929, mossèn Renart apareix com a rector de Sant Privat d'en Bas.

24. Can Bosch (l'alegria que passa)

Enderroc de can Bosch, l'any 2006,
amb les obres de desdoblament de la carretera C-31. Foto: A.V.

Fins a la seva desaparició, engolit per les despietades màquines fa uns quatre anys, Can Bosch va esdevenir un dels establiments de carretera més emblemàtics de la rodalia, punt de trobada amb tota mena de vivències i companyonia. Però al marge de la bona llossa de la senyora Quimeta, les amigables xerrades dels convilatans al voltant d'una taula d'innocents jocs o el lloc de parada d'assedegats transeünts, també en el decurs d'una època la seva espaiosa sala va acollir l'afició teatral de la joventut mont-rasenca, a banda dels lluïts balls d'unes festes majors que s'allunyen del nostre record.

Fa uns mesos, l'amic Pere Pagès, company d'entranyables vetllades al Casal Popular de Palafrugell, va rescatar de la pols de l'oblit, al fons d'un calaix de la seva casa pairal, un grapat d'antics programes datats entre els anys 1925-1927. Gràcies a aquests vells cartells hem pogut descobrir que des dels clàssics *Pastorets* nadalencs fins als més populars sainets de l'època, la Secció Teatral de Mont-ras (així constava als programes) va animar moltes tardes festives d'una època sense massa esbarjo en un poble de pocs habitants.

Com a curiositat, em va cridar l'atenció el fet que alguns d'aquells programes van ser escrits en llengua castellana –no oblidem que encara imperava l'ombra de Primo de Ribera–, mentre que la majoria foren redactats en català. El preu de l'entrada per a aquelles funcions solia ser força enraonat: entrada general, 60 cèntims, mentre que els petits només en pagaven la meitat.

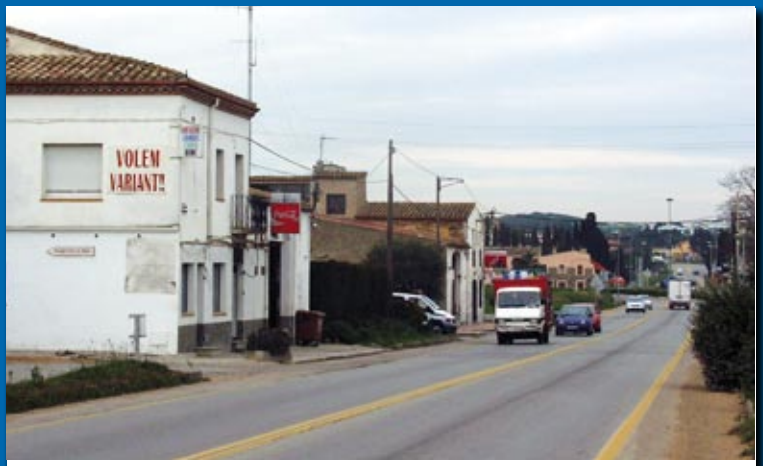

Can Bosch es trobava al costat de can Masses, en primer terme, també enderrocat el 2006. Foto: A.V.

Malgrat el poc espai de què disposo, m'agradaria remarcar que gràcies a la troballa d'aquells vells programes, les joves generacions de mont-rasencs podran descobrir que els seus besavis, en una època ben diferent de la nostra, van mantenir viva la flama de la faràndula al poble de Mont-ras.

I posats a parlar de la faràndula, en Rafel Sistané, l'hereu del desaparegut establiment, fa poc em comentava:

«A mitjan anys cinquanta, una modesta companyia de circ i varietats va actuar a la sala de casa en el decurs d'unes setmanes. Els seus components eren una família de còmics itinerants anomenada Guerrero. Tant feien de malabaristes com de trapezistes, o fins i tot de pallassos. Malgrat els anys transcorreguts els recordo amb afecte, perquè eren bona gent. Imagino que passaven moltes penúries per guanyar-se la vida en aquells anys tan difícils. La família Guerrero va arrelar fort a Mont-ras, fins i tot una de les noies es va casar amb un convilatà, en Vicenç de ca la Maria Grassa. A la sala, modestament il·luminada, no hi havia seients, però no hi feia res, la gent s'emportava la cadira de casa seva per tal de poder gaudir una bona estona d'aquelles actuacions que aleshores ens semblaven fascinants. En acabar la funció passaven el barretet... i tots contents!».

Lluís Molinas Falgueras

25. La II República i la Guerra Civil

El 14 d'abril de 1931 es va proclamar a Espanya la II República. El canvi de model polític va comportar al mateix temps un canvi en els consistoris, com va ser el cas de Mont-ras. Així, va dimitir el govern de dretes, encapçalat per l'alcalde Miquel Oliu Torroella, i va prendre possessió de l'Ajuntament un govern d'esquerres, presidit per l'alcalde Miquel Isern Bellvert. Durant el mandat d'Oliu, en concret en el ple del 29 de desembre de 1930, es va acordar de canviar el nom del carrer 13 de setembre de 1923 pel de Torres Jonama, arran de la seva contribució a la construcció de l'escola pública, inaugurada el 1925.

En el ple del 18 de maig de 1931, amb el règim republicà, també es van canviar noms de carrers. Així, la carretera es va passar a dir de Fermín Galán, el carrer de la Font, de García Fernández, i la plaça de la Font, plaça de la Llibertat. Un any més tard, es va confiscar el cementiri parroquial.

Durant la II República van ocupar també l'alcaldia mont-rasenca els republicans Anselm Xicoira Ferrer i Francesc Aymerich Frigola. Però el triomf de les dretes, el mes d'octubre de 1934, va provocar que es canviés el govern i Aymerich va haver de deixar el càrrec a Vicens Martorell Ávila. El mes de febrer de 1936 van tornar a guanyar les esquerres i Aymerich va recuperar l'alcaldia. També van ser alcaldes Carles Gispert Rosselló (comissari municipal) i Camil Corredor Martinell.

Durant el segon govern d'Aymerich, el 18 de juliol de 1936, es va produir l'aixecament militar, que va desembocar en una guerra civil al llarg de tres anys. Una guerra que va comportar l'enviament de joves al front i moltes penúries per a la gent que es va quedar al poble. Entre els mont-rasencs morts al front hi ha el soldat Ramon Morató Pagès, l'any 1938. I, cap al final, arran del triomf dels militars, moltes famílies van prendre el camí de l'exili cap a França.

Miquel Isern

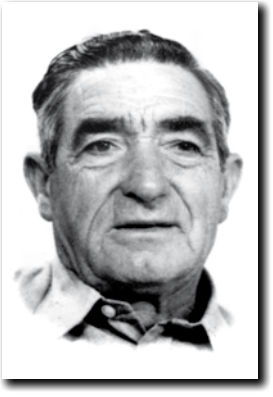

Vicenç Martorell

Durant el conflicte bèl·lic, a part dels que van lluitar al front, altres mont-rasencs o veïns de Mont-ras van

Entrada de les tropes franquistes per Morena, 1939.
Foto: Família de Joan Isern.

morir. És el cas del rector de Mont-ras, mossèn Pere Ferrer, que va ser assassinat a Fitor l'any 1936 per incontrolats. També es va cremar l'església i es va destruir el retaule gòtic. D'altra banda, en acabar la guerra, els guanyadors van passar factura a alguns que es van quedar. Va ser el cas de Pere Regalat Vidal Costa, que va ser afusellat el 12 d'agost de 1939 a la tàpia del cementiri de Girona. Vidal, que tenia 30 anys i treballava de pagès i pastisser, va morir al costat del diputat al Parlament i veí de Palamós, Josep Fàbrega Pou.

Florenci Català amb la seva germana petita Maria.
Foto: Família de Rosa Català.

Però la guerra encara guardava un drama al mateix municipi. Quatre nois de Mont-ras van morir arran de l'esclat d'una granada abandonada que van trobar als voltants de torre Simona i que van llençar a la foguera que van fer sota el puig de Cucala. Els nois, de 12 a 14 anys, eren Emili Cornellà, Florenci Català, Jaume Català i Ignacio Larrañeta (refugiat basc).

26. Franquisme

El 18 de febrer de 1939, amb l'entrada a Mont-ras de les tropes franquistes, soldats a cavall, soldats a peu, tanquetes i uniformes, va ser com una festa per a la mainada –aleshores jo tenia 12 anys. No es veia gent gran a la carretera, només vailets amb ganes de veure amb ulls sorpresos i plens de curiositat allò que no havíem vist mai.
Ben aviat es va normalitzar la situació i es va formar una junta provisional per atendre allò més urgent que pogués presentar-se al municipi. Com a responsable de la junta hi havia Vicenç Martorell. Més endavant ja es va formar un Ajuntament amb gent de dretes, el primer alcalde del qual va ser Antoni Ferrer Crosa. Uns dies després, per tal de constituir oficialment l'Ajuntament i donar possessió solemne als càrrecs del nou consistori, va venir el governador civil de Girona, que va sortir al balcó amb l'alcalde i amb tota la plaça, ara sí, plena de gent gran, on van fer els seus discursos que van produir alguna llàgrima emocionada.

Nois davant el nom del poble, amb la tradicional simbologia franquista del yugo y las flechas.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Lamentablement, Mont-ras també va pagar el seu tribut a la repressió franquista. Alguns vilatans que durant la guerra s'havien significat políticament van ser empresonats per un temps; uns altres cinc, Josep Maria Castelló, Carles Puig, Pere Vidal, Emili Casadevall i Joan Massot, van morir afusellats a Girona.
Durant els primers anys de franquisme, la falta de menjar va afectar la majoria de famílies. Només les que tenien terres de conreu van poder aprofitar allò que cultivaven, però en general tothom havia de conformar-se amb poc més d'allò que podien comprar amb la targeta de racionament que facilitava l'Ajuntament a totes les famílies, amb la qual s'obtenien, en quantitats molt reduïdes, alguns productes, principalment pa, arròs, carn, sucre, oli, cafè, llet en pols o condensada i, per als homes, tabac, amb els consegüents favoritismes per a amics i eixerits.

Mentrestant, s'havia organitzat un grup adherit a la Falange Española Tradicionalista y de las JONS, com també la seva Sección Femenina que, mentre van subsistir, ni es van manifestar de manera notòria, ni van tenir cap incidència en la vida social del poble.

Els alcaldes amb els seus equips se succeïen regularment i anaven fent la viu-viu amb uns pressupostos misèrrims, fins que va arribar un moment en què va poder més la necessitat que el desig i l'alcalde Pere Barceló es va posar d'acord amb Joan Gich, alcalde de Palafrugell, per annexionar altra vegada Mont-ras a aquell municipi, cosa que va provocar una forta oposició de gairebé la totalitat de la gent del poble. De totes maneres, va ser el governador civil de Girona qui, en darrera instància, va fer-la desistir del projecte, forçant l'Ajuntament a augmentar els impostos municipals, ja que amb un pressupost de 400.000 pessetes, que era el que tenien en aquell moment, era impossible mantenir el govern del municipi, puix que ni arribava per cobrir els sous del secretari, l'agutzil i el reduït personal d'oficines.

Segell municipal franquista

Des d'aquell moment i amb la pujada dels impostos, les millores al poble es van anar produint. Es va adobar, amb la col·laboració del propietari de can Tarruella, l'empedrat del costerut carrer Major per facilitar a cavalls i carreters el pas dels carros carregats. Primer es van cimentar dues franges paral·leles per on havien de passar les rodes i més endavant es va enquitranar tota l'amplada del carrer. Es va completar l'arribada de la llum a tot el poble. Es va urbanitzar la plaça de l'Ajuntament, arreglant la font i plantant-hi els arbres que, ben ufanosos, encara viuen. Es van arreglar tots els camins del municipi, això sí amb la col·laboració obligada dels veïns, uns amb els seus carros fent el transport de les terres que es necessitaven, altres amb pales, aixades i rascles en l'acabat de la reparació.

I si amb 40 anys de franquisme van arribar a Mont-ras només una seixantena de famílies immigrants, vol dir que no va ser cap allau que ens ofegués. Mont-ras, a poc a poc i a mesura que venien, va assimilar la seva arribada, que va ser molt benvinguda, cosa que també va facilitar en gran manera que s'anessin integrant en la vida social del poble, habituant-se als nostres costums i a la nostra manera de ser i de parlar.

Jordi Vidal

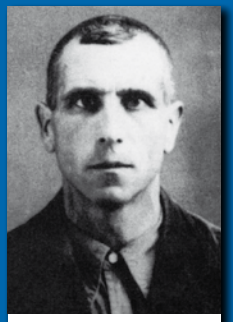
Joan Massot

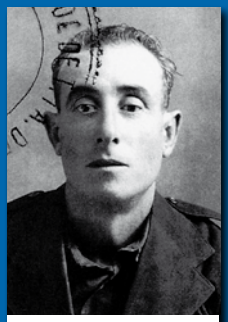
Josep Castelló

27. La immigració a Mont-ras

Tot i que l'any 1938, en plena Guerra Civil, ja va arribar a Mont-ras el primer immigrant procedent d'Andalusia, en la persona de Francisco Zamora que, tot sigui dit de passada, va viure més de 70 anys entre nosaltres i els seus descendents ja van per la quarta generació, no va ser fins l'any 40, ja en la postguerra, que va començar el degotall ininterromput de famílies que van venir al nostre poble per començar-hi una vida nova.

La devastació que la guerra va deixar en un bon nombre de pobles del sud de la Península, afegida a la seva pobresa secular, va empènyer moltes famílies de l'Espanya més pobra a cercar en altres indrets un nivell de vida acceptable que en el lloc on havien nascut no podien trobar. Les grans capitals foren els llocs preferits de destinació, però d'entre tots ells, Barcelona i en general tot Catalunya van ser el principal gresol d'acollida dels qui, a partir d'aquell moment, van convertir-se en allò que Francesc Candel tan encertadament va anomenar "els altres catalans".

Francisco Zamora Molina y família. Foto de família Zamora

Mont-ras, que ja durant la guerra havia acollit diverses famílies exiliades de l'Espanya ocupada per les tropes franquistes, va donar la benvinguda a aquests nous mont-rasencs que, fins a l'arribada de la democràcia al nostre país, podríem situar en una mal comptada seixantena de famílies.

Els fills d'aquells pioners conten que els seus pares, en general i en principi, no havien renunciat a regressar als seus llocs d'origen, però les circumstàncies familiars com ara: que es trobaven bé amb les condicions de treball que havien assolit, que els fills petits que havien anat a l'escola ja tenien els seus amics, que els fills més grans ja s'havien situat socialment i que alguns ja havien format una nova família, tots eren motius prou vàlids per anar ajornant la tornada als orígens que finalment mai no es va produir, detall que indirectament honora els mont-rasencs genuïns, demostratiu del tracte cordial i sincer que des del primer dia els van oferir.

ORIGEN DE LES PRIMERES 50 FAMÍLIES IMMIGRADES A MONT-RAS

Província	Famílies	Municipis
Granada	15	Alcúdia (12), Alquife, Granada i Torre Candela
Albacete	15	Letur (11), Nérpio (2) i Socobos (2)
Jaén	8	Pozo Alcón
Almeria	3	Palomares, Vera i Urracal
Múrcia	2	La Pinilla i Gobernador
Sevilla	2	Villanueva de San Juan i Almadén de la Plata
Castelló	1	Pobla Tornesa
València	1	Manuel
Còrdova	1	Lucena
Saragossa	1	Casp
Màlaga	1	Campillos

Tot aquest cúmul de circumstàncies va influir en bé per a Mont-ras que, sens dubte, va trobar en aquesta seixantena de famílies un bon ajut en la pròspera evolució que d'ençà de l'acabament de la guerra es va anar generant al nostre poble. L'agricultura, la indústria, el comerç, la política, l'educació, el lleure, l'esport, el cant... tots són àmbits on es poden trobar descendents d'aquells pioners que, gradualment i amb tota naturalitat, es van anar integrant en el context social de Mont-ras; no n'hi ha cap que no parli català amb la mateixa desimboltura que els seus companys fills de famílies genuïnament catalanoparlants.

Si bé l'aportació d'immigrants espanyols no ha cessat del tot, és ben cert que ara ens arriba en comptagotes i ja no exerceix cap influència social en l'estatus aconseguit. La referència és ara la immigració magribina, la subsahariana, l'eurocomunitària i la sud-americana que, de moment, és impossible saber com es desenvoluparà i quin paper jugarà al nostre poble, ja que fins avui aquestes famílies, contràriament a allò que van fer aquelles de què parlàvem abans, es mantenen discretament i porugament al marge de la vida social quotidiana de Mont-ras.

28. Incorporar Vall-llobrega. 1960

L'any 1960, en ple règim franquista, el Ministeri de Governació reconeixia que el principal problema de la reforma de la Llei de règim local era la subsistència o supressió dels municipis de menys de 500 habitants o amb un pressupost inferior a les 100.000 pessetes (600 euros). Per això, abans de pronunciar-se al respecte, va demanar als governs civils un estudi previ. El projecte de la nova estructura de municipis de la província de Girona es va encarregar a Ramon Xifra Riera, que es va basar en uns informes que van fer cadascun dels municipis gironins.

Mont-ras comptava amb una població de 746 habitants, segons el cens de 1955, tenia una superfície d'11,228 quilòmetres quadrats i era un municipi agrícola. El seu pressupost era de 92.000 pessetes. Segons l'informe municipal, Mont-ras comptava amb aigua potable a les fonts públiques, enllumenat públic, neteja diversa, desinfecció i assistència mèdica a famílies necessitades. A part de farmàcia i veterinari agrupat amb Palafrugell. Però, el mateix informe deixava clar que no podia: asfaltar els carrers, eliminar les escombraries, tenir una farmaciola d'urgència pròpia, inspecció sanitària d'aliments i begudes, i foment de l'habitatge higiènic.

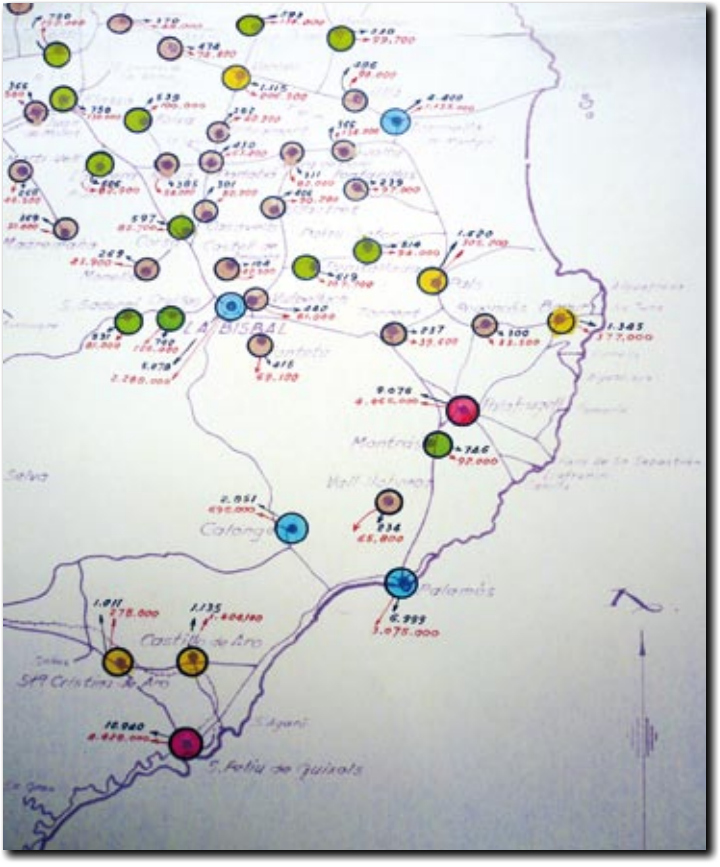

Mapa del Baix Empordà amb els habitants i els pressupostos municipals dels ajuntaments. Foto: Arxiu Històric de Girona.

Mapa on Vall-llobrega apareix incorporat a Mont-ras. Foto: Arxiu Històric de Girona.

Davant això, Xifra exposava que «caldria estudiar si seria convenient annexionar aquest municipi amb el de Palafrugell». Més quan recorda que l'augment de població des de l'any 1950 anava relacionat amb la seva proximitat amb Palafrugell. Però Xifra aposta perquè Mont-ras formi un municipi més fort amb Vall-llobrega. L'any 1955, aquest municipi tenia 234 habitants, una extensió de 5,44 quilòmetres quadrats i un pressupost municipal de 65.800 pessetes. D'aquesta manera, el nou municipi, amb capital a Mont-ras, tindria una població de quasi un miler d'habitants i un pressupost de més de 150.000 pessetes.

Al final, l'estudi, en què reduïa el partit judicial de la Bisbal, que és la comarca del Baix Empordà, de 35 a 21 municipis, no va prosperar. En aquesta proposta, Palafrugell es mantenia igual, com altres deu municipis més de la comarca: Calonge, Castell d'Aro, Palamós, la Pera, Sant Feliu de Guíxols, Santa Cristina d'Aro, la Tallada d'Empordà, Torroella de Montgrí, Ullà i Ullastret. Palafrugell, amb 26,5 quilòmetres quadrats, tenia una població de 9.076 habitants i un pressupost de 4.065.000 pessetes.

29. Nova proposta d'agregació. 1968

Davant el fracàs de reduir el nombre de municipis de poca població i pressupost, durant la dècada dels anys seixanta del segle XX, el Govern Civil i el Servei d'Inspecció i Assessorament de les Corporacions Locals del Ministeri de Governació van iniciar una campanya per promoure fusions municipals. Els dos estaments estatals franquistes justificaven la campanya davant l'increment de les despeses dels ajuntaments per fer front als serveis mínims obligatoris i també per l'increment de les retribucions dels funcionaris. A més, complementaven les agregacions de municipis aprofitant la reforma de 1966 de la Llei d'Administració Local, amb la qual s'incentivava amb 500.000 pessetes (3.000 euros) cada un dels municipis que s'agreguessin, a part de rebre uns ajuts durant els primers cinc anys. A la demarcació de Girona van promoure 16 fusions de municipis per crear-ne 8 nous.

Entre aquests hi havia la proposta d'agregar Mont-ras al municipi de Palafrugell. Una proposta que el Servei de Governació va fer arribar als dos ajuntaments el mes de febrer de 1968. L'Ajuntament de Palafrugell, en sessió plenària del 4 de març del mateix any, va acordar, per unanimitat, que en principi creia «convenient i necessària» l'agregació de Mont-ras per «evidents motius de necessitat i conveniència administrativa». Segons l'Ajuntament palafrugellenc, la vila no podia créixer pel sud i l'oest ja que toca el terme de Mont-ras, on coincideixen les edificacions, però també per tenir poca població i reduït pressupost econòmic per afrontar el futur amb el creixement urbanístic i de serveis. I en el següent plenari, celebrat l'1 d'abril, es va acordar que la secretaria i els serveis tècnics redactessin una memòria per a l'agregació de Mont-ras.

Paral·lelament, el govern palafrugellenc també va plantejar a Mont-ras de fer un pla urbanístic de la zona on coincidien les zones urbanes d'ambdós termes. L'Ajuntament de Mont-ras, reunit el 7 de maig, va manifestar-se a favor de fer un pla d'ordenació de la zona on coincidien les zones urbanes dels dos municipis. Però, d'altra banda, no va veure bé la proposta d'agregació, tot i reconèixer la mala situació econòmica municipal. Una mala situació de la qual també era conscient Governació i d'aquí la seva proposta d'agregació a Mont-ras. En els següents mesos, l'Ajuntament de Mont-ras va tenir trobades amb Palafrugell i també amb els organismes estatals. D'aquestes converses, l'organisme de Governació va plantejar, com a alternativa a les fusions, crear una agrupació de municipis per mantenir un

Mapa del Baix Empordà. Foto: Arxiu Històric de Girona.

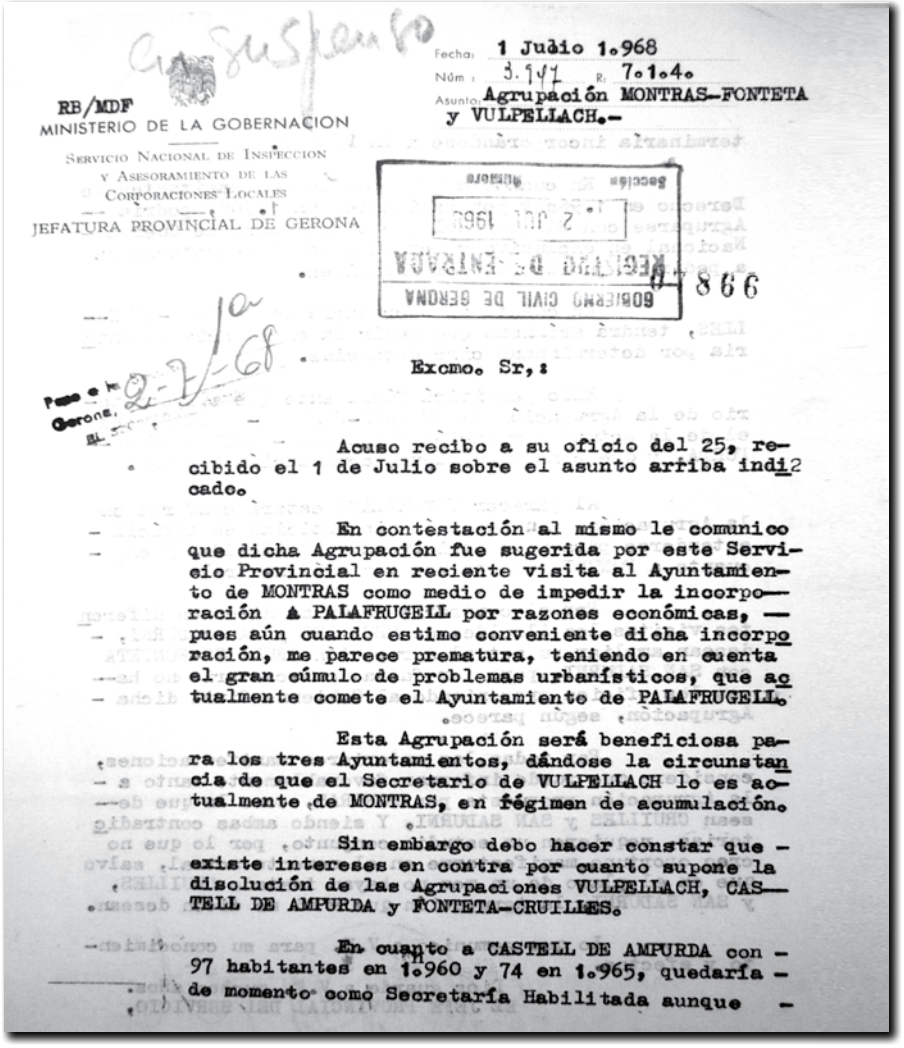

RB/MDF
MINISTERIO DE LA GOBERNACION
SERVICIO NACIONAL DE INSPECCION Y ASESORAMIENTO DE LAS CORPORACIONES LOCALES
JEFATURA PROVINCIAL DE GERONA

Fecha: 1 Juàio 1.968
Núm.: 3.147 R. 7.1.4.
Asunto: Agrupación MONTRAS-FONTETA y VULPELLACH.-

GOBIERNO CIVIL DE GERONA
REGISTRO DE ENTRADA
7866

Excmo. Sr,:

Acuso recibo a su oficio del 25, recibido el 1 de Julio sobre el asunto arriba indicado.

En contestación al mismo le comunico que dicha Agrupación fue sugerida por este Servicio Provincial en reciente visita al Ayuntamiento de MONTRAS como medio de impedir la incorporación A PALAFRUGELL por razones económicas, pues aún cuando estimo conveniente dicha incorporación, me parece prematura, teniendo en cuenta el gran cúmulo de problemas urbanísticos, que actualmente comete el Ayuntamiento de PALAFRUGELL.

Esta Agrupación será beneficiosa para los tres Ayuntamientos, dándose la circunstancia de que el Secretario de VULPELLACH lo es actualmente de MONTRAS, en régimen de acumulación.

Sin embargo debo hacer constar que existe intereses en contra por cuanto supone la disolución de las Agrupaciones VULPELLACH, CASTELL DE AMPURDA y FONTETA-CRUILLES.

En cuanto a CASTELL DE AMPURDA con 97 habitantes en 1.960 y 74 en 1.965, quedaría de momento como Secretaría Habilitada aunque

Escrit de l'Estat proposant l'agrupació del secretari com a alternativa a l'agregació a Palafrugell. Foto: Arxiu Històric de Girona.

secretari comú. La proposta de Mont-ras, segons va acordar el ple celebrat el 4 de juny i a proposta de Governació, va ser crear una agrupació municipal amb Fonteta i Vulpellac per mantenir un secretari. I ho justificava per tocar-se amb el terme de Fonteta, que aquest es tocava amb el de Vulpellac i que, a més, amb aquest ja compartien el secretari, Brauli Pastor Gil. I així es va fer saber al Govern Civil perquè ho aprovés.

El mes de juliol, el Govern Civil va demanar l'assessorament a Governació, que, davant les diverses agrupacions que hi havia i que es podien crear entre els tres municipis i altres, plantejava com a alternativa la de Vulpellac, Castell d'Empordà i Mont-ras. I l'Ajuntament de Mont-ras va acceptar la proposta de Governació. I així, en el ple del 3 de desembre de 1968, va acordar l'agrupació de municipis amb Vulpellac i Castell d'Empordà per mantenir un secretari. I justificava la mesura, tot i que Vulpellac es trobés a 11 quilòmetres i no es toquessin els termes, pel fet que el secretari d'aquells dos municipis portava ja el de Mont-ras.

L'acord, certificat, es va enviar als altres dos ajuntaments i al Govern Civil, que novament va demanar l'assessorament de Governació sobre la viabilitat de la nova proposta. Governació, tot i ser conscient que el secretari de Vulpellac i Castell d'Empordà, ja feia també Mont-ras, qüestionava el fet de no tocar-se els termes municipals i distar 11 quilòmetres. I va plantejar, com a alternativa, ja que la proposta no li semblava convenient, que es convoqués la plaça de secretari de Mont-ras i, un cop coberta, s'agrupés amb el poble veí de Vall-llobrega. Davant l'esmentat informe, a més d'examinar les sol·licituds dels tres ajuntaments, el Govern Civil va declinar tramitar l'expedient per crear l'agrupació, segons va informar en data 5 de febrer de 1969.

30. El turisme

L'alcalde Manel Montalban amb els restauradors d'una edició de la campanya del cargol. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Fa uns divuit anys, el municipi de Mont-ras va començar a participar al Consell Comarcal del Baix Empordà a la Comissió Turística formada pels municipis de la comarca. La idea era promocionar tot el que pot oferir qualsevol dels nostres municipis: sol i platja, cultura, història i gastronomia. A les primeres trobades, es va decidir donar a conèixer el territori, cada municipi va organitzar visites pel seu entorn, pels senders locals, als castells, esglésies, platges i, per descomptat, també un recorregut pels seus restaurants. D'aquesta manera i a causa del coneixement adquirit, es podia informar millor, als visitants, de tota la riquesa dels nostres pobles, siguin grans o petits.
Faltava també una bona formació per a tots els tècnics i oficines de destí, per la qual cosa es va començar a tractar i crear un Pla de Qualitat amb col·laboració del Consell Comarcal i tots els municipis integrants de la Comissió Turística. El 23 de desembre de 2003 es va signat l'adhesió al Sistema Integral de Qualitat Turística Espanyola a destí amb una aportació econòmica de cada municipi de 600 euros, més 100 més per cada punt d'informació. Amb aquesta adhesió s'obtenia assessorament i ajut per tal d'elaborar tota la informació i documentació que es requereix a cada oficina de turisme per poder assolir la "Q" de qualitat turística. Aquest Ajuntament fa temps que realitza les funcions d'oficina de turisme sense tenir-ne la denominació. Per això caldria demanar aquesta denominació d'oficina de turisme.

L'Ajuntament de Mont-ras volia sol·licitar la denominació. També va estar d'acord amb la formació de qualitat, per la qual cosa va signar el document d'adhesió requerit i va acceptar el pagament de 600

euros per a aquesta formació, no obstant això, s'abstindria de certificar la "Q", atès l'elevat cost que això suposaria per a un municipi petit com és el nostre.

Una altra acció de la Comissió Turística era portar a terme la promoció de les diferents jornades gastronòmiques, culturals i d'oci a les diferents fires d'arreu del país i d'altres països europeus. A Mont-ras, des de molt de temps enrere, ha existit una gran oferta de restauració. I l'any 1997 es va inaugurar la campanya gastronòmica de la cuina del cargol, a celebrar durant el mes de novembre, amb els restaurants Can Bosch (on ja era molt conegut per aquest plat), Ca la Filomena, Madame Zozó, Mas Ferriol, La Cuina de Can Pipes, Club de Tennis Torre Simona (actualment Can Xeca) i Villa Cristina. A causa de les obres de desdoblament de la carretera C-31, alguns restaurants es varen enderrocar, com Can Bosch, Can Mases i Madame Zozó. També han tancat Villa Cristina. Actualment, la campanya s'ha interromput. Can Mases, abans de restaurant, havia estat una fonda.
Actualment, hi ha els restaurants Ca la Filomena, Ca la Montse, Mont-ras, Mas Ferriol i Can Xeca, a part de la rostisseria Cou-Cou.
També hi ha dos càmpings: el Relax Ge, amb una ocupació de 170 places, aproximadament per a unes 500 o 600 persones i que resta obert durant els mesos juny, juliol i agost, i el Relax Nat, amb una ocupació de 311 places, 45 bungalous, per a unes 850 persones i que resta obert durant sis mesos a l'any, des del mes d'abril fins al mes de setembre. Aquests dos càmpings tenen el seu inici d'activitat a l'entorn de l'any 1980.

Programa de la campanya gastronòmica del cargol del 2000. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

El càmping Relax Ge està situat a la plana, al barri de la Ciutadella, a tocar de la carretera C-31. El càmping Relax Nat està situat al barri de Canyelles en plena naturalesa i convida a participar del naturisme. És l'únic que hi ha a les comarques gironines i el càmping naturista més antic de Catalunya.

31. De Can Vidalet a Madame Zozó

Com Can Bosch o Can Mases, l'establiment conegut arreu de Catalunya –o potser d'Europa?– amb el nom de Madame Zozó, va desaparèixer per eixamplar aquesta carretera que facilita als nostres visitants que puguin fer curses i arribar més aviat a les platges. Enmig dels pilons de fustes, pedres, rajoles i vidres esmicolats, s'hi havia soterrat tot un món de records i vivències que abraçaven més de quaranta anys de la història d'aquest local. Un lloc que va ser punt de referència, des de principis de la dècada dels anys seixanta, de les trobades amables d'aquella *gauche divine* barcelonina o de diferents personalitats del món artístic i cultural europeu. Potser per això Madame Zozó, carismàtic establiment a mig camí d'un *Moulin Rouge* a l'empordanesa o d'un cau d'art de la *rive gauche* parisenca, ens evoca tota la flaire d'una època ja gairebé desapareguda dins la pols de l'oblit: els començaments del turisme a la Costa Brava, quan prestigioses *boîtes* o sales de festa com ara Los Almendros, La Raqueta, Paladium o Cala Gogó foren protagonistes de les vetllades lúdiques d'aquells europeus que encara imaginaven els nostres carrers amb dones *con peineta* o homes vestits de *toreador*. Influència potser dels *monsieurs* Bizet i Merimée.

Però deixant de banda Madame Zozó i els records de tots els personatges que van passar-hi, amb l'animada presència d'en Tomàs Cervera, un dels seus artífexs més carismàtics, voldria recular en el temps i evocar aquell antic establiment conegut com Can Vidalet, o també Can Taritas, el qual a començaments del segle XX va esdevenir una popular taverna de traginers i carreters, propietat de la família Aymerich-Bassa. Com a Can Mases o a Can Bosch, molts homes del poble hi solien matar les tardes dels diumenges tot fent la botifarra, el set i mig o el canari, sense que damunt la taula no hi manqués el porronet de vi o el roquill. Pel que fa al jovent, hem pogut constatar que, tant per la Quaresma com per la Festa Major, a la seva ampla sala –la mateixa que anys després va ser maquillada de *Belle Époque*– hi tenien lloc animats i concorreguts balls amb la presència del jovent del poble i de molts veïns de Palafrugell.

Can Vidalet quan era hostal i barberia.
Foto: Família Aymerich.

Can Vidalet quan era Madame Zozó. Foto: A.V.

Els meus records personals de Can Vidalet-Taritas es remunten al començament dels anys quaranta, quan vam anar a viure a Mont-ras i jo encetava les primeres lliçons de la mà del senyor Àngel Badia. Aleshores l'època daurada de Can Vidalet ja havia passat. El fantasma d'aquella guerra i sobretot dels grisos anys que la van precedir havien enderrocat il·lusions i vivències. Malgrat tot, però, encara recordo aquella casa –mig barberia, mig taverna– on els germans Aymerich s'escarrassaven per guanyar-se la vida tallant cabells o afaitant barbes, mentre la seva mare –la senyora Montserrat– anava a vendre colònia i brillantina a *granel* per les masies del poble. Els balls d'aquelles festes majors amb signes franquistes ja no eren els mateixos que havien conegut els nostres pares, i poc temps després les velles tavernes al peu de carretera ja anirien deixant pas a establiments més sofisticats, els quals, en el decurs dels anys, van esdevenir enraonats cataus d'un *glamour* a l'espanyola que, amb l'arribada del turisme, es van anar europeïtzant. Potser per això, un dia en Tomàs Cervera es posà al peu d'aquella cruïlla tot comptant els cotxes que passaven. Al cap d'una estona ja en va tenir prou i exclamà: "Aquí hi pot haver una mina de *peles*. *A la mar, marineros*!" I així, amb sancions i enraonies de tota mena, va néixer Madame Zozó... i va morir Can Vidalet-Taritas. Ara, tots plegats dormen el son dels justos.

Lluís Molinas Falgueras

32. Cala Filomena, un establiment centenari

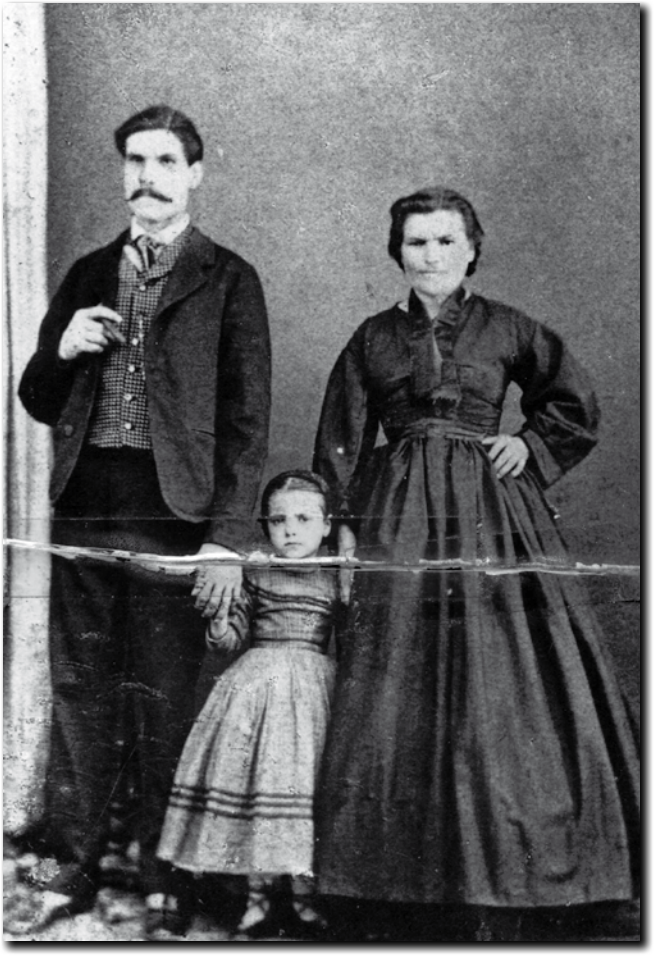

Filomena Cama, fundadora del restaurant, amb els seus pares. Foto: Família Peiró.

El Restaurant Ca la Filomena va ser fundat per la rebesàvia d'Alfons Peiró Torrent, la Filomena Cama Vergeli. La Filomena, nascuda a Mont-ras, era una gran restauradora. A finals del 1890 va arrendar el restaurant Can Bosch de Mont-ras i després, Can Sabater de Palafrugell. Finalment, el 1902 va plantar-se amb el seu propi negoci en uns terrenys comprats als pares de l'escriptor Josep Pla. El petit restaurant, que va començar la seva trajectòria com a taverna, va costar 800 duros de l'època.

La Filomena va morir jove, l'any 1932, i llavors va regentar el negoci el seu fill, Alfons Peiró Cama, avi de l'actual propietari, Alfons Peiró Torrent, que fou batejat amb el mateix nom en record de l'avi. El fill de la Filomena havia estat cuiner del general Franco durant la campanya militar a l'Àfrica, però en tornar va continuar amb la tradició familiar de conservar les conegudes receptes de la seva mare. Durant la Guerra Civil espanyola però, sovint van haver de tancar portes i a la postguerra, ell, que era un declarat republicà, va estar perseguit per la burocràcia franquista. Per això, juntament amb la seva dona, Maria Piferrer Artisà, va dedicar-se a l'agricultura per tenir altres ingressos i mantenir la família.

Va morir als 58 anys i Joan Peiró Piferrer va assumir la gestió del negoci familiar. La seva dona, Maria Torrent Bosch, va haver d'aprendre a cuinar grans cassolades amb el receptari familiar, però està clar que va conservar-ne el toc de tota la vida. Entre els seus records més destacats, a banda de les llargues hores de cuina i les dures hores de conreu a l'hort, s'hi troba el tast popular que va organitzar a petició del propietari del Restaurant Madamme Zozó d'aquella època, en Tomàs Cervera, més conegut com a –Chez Tomàs– i on va assistir com a personalitat important el 2n almirall de Marina d'Espanya (que després del gran àpat i la beguda a cop de porró va acabar embriagat). El perquè d'aquell tast va ser l'entrevista que el periodista Marimont (que també va ser present al tast amb altres homes de butxaca generosa com metges i advocats) va fer a la Maria ressaltant l'anomenada d'alguns dels seus plats més coneguts: els cargols amb escamarlans, el niu, el suquet d'anguiles i l'arròs a la cassola entre molts d'altres.

Des de l'any 1980, és el fill d'en Joan i la Maria, l'Alfons Peiró Torrent, qui porta el negoci amb l'ajuda dels seus fills i també del seu germà i nebots. Al cap i a la fi, amb més o menys ajuda, sempre s'ha tractat d'un negoci familiar. Arribaran a la cinquena generació? Sembla quelcom que ja es dóna per fet. I, com? Conservant elements típics com la taula llarga, que en realitat és una pastera comprada a can Petxo de Torrent l'any 1940, el joc de cartes típic, la botifarra i també el plat estrella de la casa, sens dubte, l'arròs a la cassola, que encara conserva el seu sabor indiscutible a base d'una recepta d'anys i panys, bon caldo de peix, arròs de Pals i gambes, escamarlans i sípia de la llotja de Palamós.

Maria Torrent, amb els seus tres fills: Geno, Alfons i Enric, davant de l'establiment. Foto: Família Peiró.

33. Records d'infantesa

Sóc l'Elvira Cornellà Prats, nascuda a Palafrugell ja fa uns quants anys. Filla de la Montserrat Prats Ramell i d'en Lluís Cornellà Vidal, la meva vida ha estat sempre vinculada a Mont-ras, ja que el meu avi, en Joan Cornellà Vidal, i el meu pare, així com la resta de família Cornellà i d'altres generacions, són nascuts a Mont-ras. Qui no coneixia can Cornellà?

Joan Cornellà. Foto: Família Cornellà.

La meva infantesa es pot dir que la vaig passar a Mont-ras, amb els avis. En tinc tan bons records! Cucala, el meu alzinar... Era petita, però crec que tinc quasi tots els bons records guardats a la memòria. Vaig ser molt feliç aquí. Abans, tots ens coneixíem. També vaig anar a les Escoles, m'ho passava bé. De la gent del poble, me'n recordo amb molta estima, no vull dir noms, perquè no voldria oblidar-me'n de cap. Era feliç, pels camps, pujant i baixant l'alzinar, berenant a la font del Rei. Tenia el meu castell, que era "la pedra rodona" d'alzinar, i tampoc no vull oblidar-me del meu refugi, que era una gran olivera (encara hi és).

I de can Masses, què en puc dir? Feien venir el circ, titelles, teatre... Us recordeu de l'home que tocava l'*organillo*? Que divertit que era tot!, i amb poques coses jugàvem.

El mas de can Cornellà. Foto: Família Cornellà.

Després vaig marxar a Palafrugell, però no passava setmana que no pugés per l'alzinar per anar a can Cornellà. Arribant a la joventut, no em perdia cap festa major (St. Jaume) i esperava amb il·lusió el ball que es feia a les Escoles, sobretot el ball de ram. Devia ser en aquell temps que vaig adonar-me que m'agradava escriure les vivències i records que tenia, d'aquells indrets i de la gent de Mont-ras.

Ara tot ha canviat molt i queda molt poca gent d'abans, però Cucala, l'alzinar, "la pedra rodona", l'olivera i la plaça de can Cornellà perduren en el temps. Tinc el cor dividit en tres: Figueres, on visc des de fa temps, Palafrugell i Mont-ras. En aquest últim, haurà estat el meu començament de vida, il·lusions, però també el final, ja que aquí serà la meva última llar, per retrobar-me amb pares, avis... els Cornellà.

Elvira Cornellà Prats

34. El port esportiu

Vista general del litoral de Mont-ras, que es troba entre Palafrugell i Palamós. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

El mes de setembre de 1979, el Club de Vela Calella, presidit per Manuel Casals, va proposar fer un port esportiu a la cala del Crit, davant l'increment de vaixells al litoral. I abans d'acabar el mes va aparèixer la societat Comissió Gestora del Port de Palafrugell, presidida per Eduardo Garrido Velasco, amb el projecte de port a la cala del Crit, anomenat port de l'Illa, amb 1.100 amarratges. De seguida es va aixecar un moviment en contra de la destrucció d'aquest litoral, començant amb una recollida de firmes.

El ple de l'Ajuntament de Mont-ras del 30 de setembre va acordar no posicionar-se sobre el projecte fins a veure l'informe econòmic d'una comissió de tècnics. Els impulsors del port van justificar la tria de l'indret, després de descartar diferents llocs de Palafrugell, perquè el cost dels amarratges sortissin bé de preu. A més, recordaven que un port ajudaria a treure barques de les platges, fomentaria el turisme i ajudaria a combatre l'atur. El moviment opositor al projecte defensava la seva postura en considerar que el port comportaria una destrossa brutal del paisatge i la inexistència d'un planejament per marcar les necessitats de Mont-ras. En menys d'un mes, els opositors ja van aconseguir 1.500 firmes en contra del projecte.

El mes de febrer de 1980, el Club de Vela Calella va presentar el seu doble projecte: un port a Palafrugell –el moll dels Forcats– i un altre a la cala del Crit. L'Ajuntament de Mont-ras no el va acceptar perquè ja hi havia una altra proposta. El ple de l'Ajuntament de Palafrugell del 7 de març va rebutjar per unanimitat el projecte dels Forcats i el de Mont-ras. I quasi un any més tard, el 20 de gener de 1981, el ple del de Mont-ras, també per unanimitat i després d'estudiar el tema des del punt de vista tècnic, va aprovar tramitar el projecte del port esportiu de l'Illa. El consistori mont-rasenc va recordar que ells havien donat el sí a un avantprojecte que van considerar viable, que ara hi havia exposició pública i que

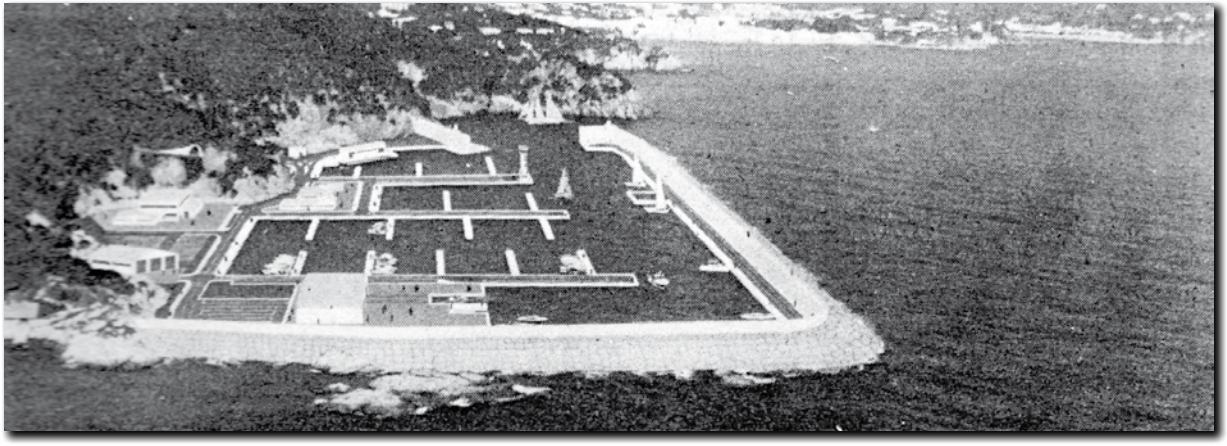

Fotomuntatge de la proposta del port esportiu a la cala del Crit.

després serien els organismes superiors els que haurien de pronunciar-se. A més, va considerar que amb el port s'aconseguiria millorar l'accés als habitants del municipi a aquell indret. L'Ajuntament de Palafrugell va al·legar contra el projecte en considerar que encara s'estava diagnosticant sobre el pla d'ordenació municipal conjunt dels dos municipis.

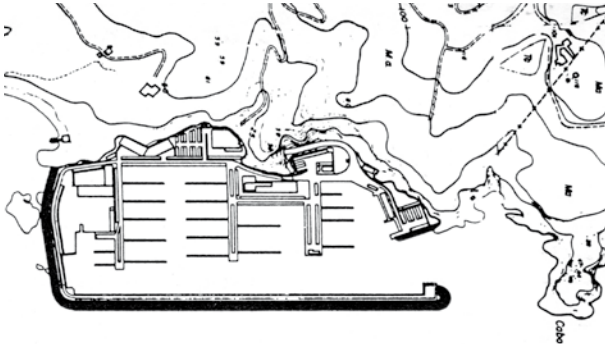

Dibuix de la mateixa proposta de dàrsena portuària al litoral de Mont-ras.

El projecte, finalment, va ser descartat per la Generalitat de Catalunya, que va denegar el permís pel seu fort impacte ambiental. Els promotors ja es van moure per mirar de fer el port a la platja de Castell, al terme veí de Palamós. Durant la dècada posterior, Mont-ras va modificar el planejament i va plantejar construir al llarg del litoral. La Generalitat, però, va permetre que només es poguessin fer 20 cases a la cala del Crit. Però, l'any 1990, va decidir preservar l'indret en incloure'l dins del pla d'espais d'interès natural (PEIN) de Castell-Cap Roig.

35. Les dues propostes

Dibuix del port, amb l'entrada per la banda nord.

Fotomuntatge de la proposta amb l'entrada a la banda nord.

Dibuix amb el mateix port, però amb l'entrada a la banda sud.

Fotomuntatge de la proposta amb l'entrada a la banda sud.

36. Les eleccions de 1979

L'any 1979, després del referèndum majoritari del poble espanyol a la Constitució de 1978, es van celebrar les primeres eleccions municipals. Aquestes van representar un pas endavant en la consolidació de la democràcia, la llibertat i els drets dels ciutadans i les ciutadanes. Després de quaranta anys de dictadura, es va poder tornar a exercir el dret al vot, a escollir els representants locals i el dret a constituir els primers governs democràtics.

L'any 1979 va acollir dos processos electorals: les segones eleccions generals, que també van ser les primeres emparades per l'actual Constitució i que va guanyar la Unió de Centre Democràtic (UCD), i les eleccions municipals.

Les primeres eleccions democràtiques locals, que van tenir lloc el 3 d'abril, van reflectir la il·lusió d'encetar una nova era. Això es va comprovar tant en l'alt índex de participació com en la varietat de partits que van concórrer als diferents processos electorals arreu del país.

A Mont-ras, el cens electoral era de 662 persones, que havien d'escollir els 7 regidors del consistori democràtic. En total van votar 484 persones, fet que va representar el 73,11 per cent del total del cens. Dels vots emesos, cinc van ser declarats nuls.

Enric Pagès.

La gran guanyadora de les eleccions va ser Convergència i Unió (CiU), que va aconseguir la majoria consistorial amb 4 regidors, gràcies a 259 vots, que representaven el 54 per cent dels vots validats. Darrere seu va quedar el grup Independents, amb 2 regidors, gràcies a 139 vots. I Unió pel Progrés i la Democràcia (UPD), amb 1 regidor, gràcies a 57 vots. La formació Centristes de Catalunya-UCD no va aconseguir cap representant local, ja que només va obtenir 24 vots.

El 19 d'abril d'aquell mateix any es va produir la presa de possessió dels primers membres electes dels ajuntaments democràtics. Els regi-

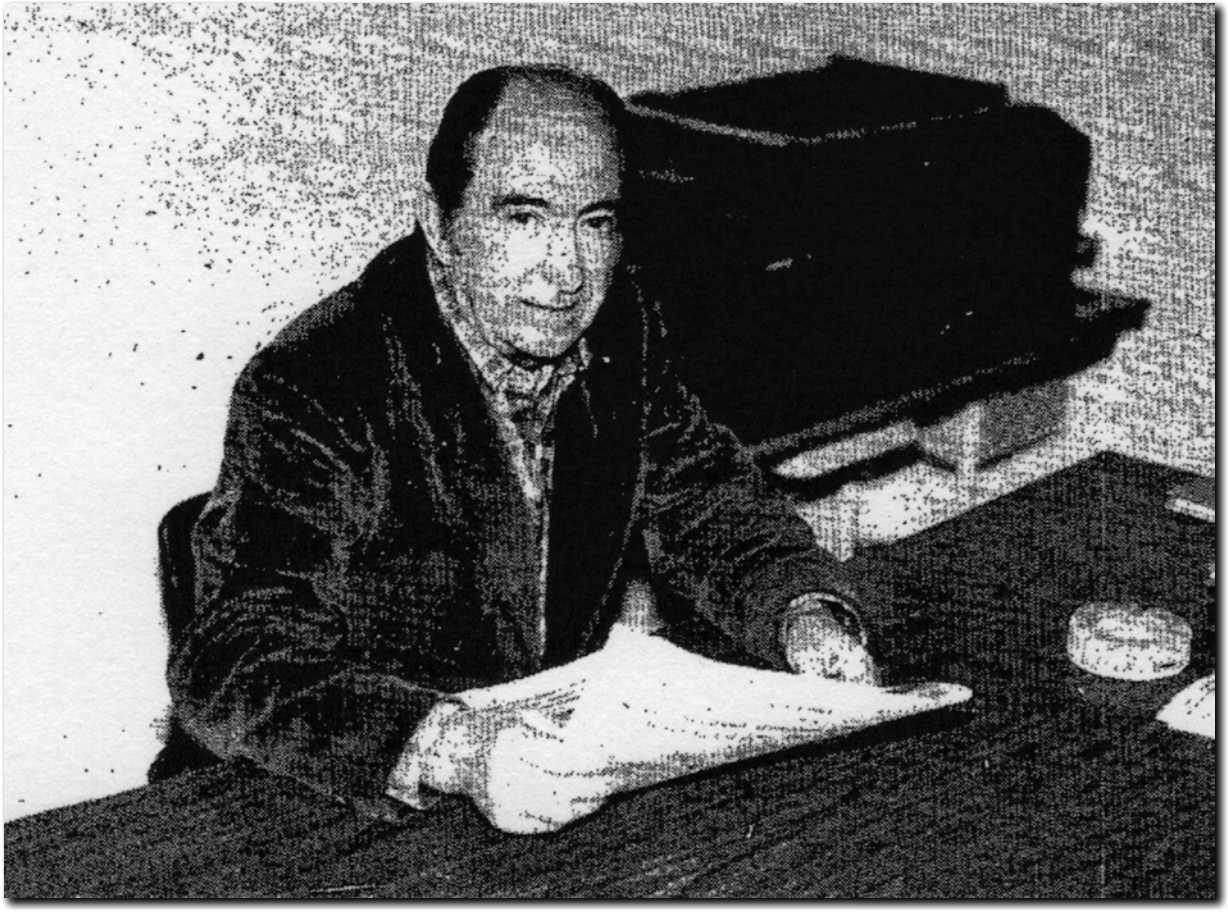

L'alcalde Francesc Aymerich a l'alcaldia. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

dors van ser: Francesc Aymerich Bassa, Esteve Ferrer Roselló, Eduard Bossacoma Bruguera i Josep Xicoira Vidal, per CiU; Emili Pujol Menció i Miquel Oliu Lleal, per Independents, i Francesc Perea Ortiz, per UPD. CiU va governar amb majoria i va ser elegit alcalde Francesc Aymerich., que substituïa Enric Pagès.

37. Les altres eleccions municipals

Aymerich entrega les claus de l'ajuntament a Joaquim Puig. Foto: El Punt.

A les eleccions de 1983, CiU va incrementar el seu domini municipal amb un altre regidor. Va aconseguir 303 dels vots validats, que representaven el 62,6 per cent. Això va fer que Francesc Aymerich continués al capdavant de l'Ajuntament. Els independents van quedar amb un únic regidor (Joan Abarca) i la nova força municipal que es va presentar, el Partit Socialista de Catalunya (PSC), va obtenir també un regidor (Antonio Martínez).

I el domini convergent encara es va fer més fort a les eleccions de 1987, tot i l'increment del nombre de regidors de 7 a 9. CiU, novament encapçalada per Aymerich, va aconseguir 7 regidors, amb 418 dels 575 vots validats. El PSC va aconseguir dos regidors. Al cap d'un any, discrepàncies internes dins de CiU, entre les quals va haver-hi la marxa de dos regidors –Ramon Hernández i Carlos García–, va provocar que Aymerich deixés el govern per evitar una moció de censura. Va plegar en el ple municipal del 29 de novembre de 1988. Al seu lloc va entrar el segon tinent d'alcalde, Joaquim Puig, que va apostar per un govern d'unitat. Aquest va durar fins al novembre del 1989.

A les eleccions de 1991, els mont-rasencs van apostar novament per Aymerich. Però aquell domini aclaparador va baixar. CiU va perdre un regidor, que va guanyar el PSC. Quatre anys més tard, CiU, ja encapçalada pel fins ara primer tinent d'alcalde, Manel Montalban, encara en va perdre un altre, que va anar a parar a la llista d'IC-EV, encapçalada per l'exsocialista Antonio Martínez. El PSC va mantenir els dos regidors que tenia.

CiU, novament amb Montalbán al capdavant, va incrementar el seu percentatge en les dues noves elec-

Ple municipal presidit per l'alcalde Puig, on també apareixen Castro, Martínez, Montalban i Aymerich, entre d'altres regidors. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

cions, en què va obtenir una majoria plàcida, amb 7 regidors en cadascun dels mandats. En les eleccions de 1999, el PSC es va trencar en dos, i això va fer que el PSC aconseguís un regidor, així com també els crítics de la formació. I la situació es va mantenir en les eleccions del 2003, amb un regidor per al PSC i un altre per a l'EPM.

Els regidors de CiU i Anna Ruiz mostrant la moció de censura abans d'entrar-la al registre municipal. Foto: A.V.

Però a les eleccions del 2007, CiU, tot i continuar sent la llista més votada, amb 428 vots, va veure perdre, per primer cop, l'alcaldia de Mont-ras en benefici del grup Acord Municipal per Mont-ras-Acord Municipal (llista independent afí a ERC). Aquesta formació es va presentar per trencar l'hegemonia convergent, ja que no veien bé que el desdoblament de la carretera C-31 passés pel nucli urbà. Tant CiU com els independents van aconseguir 4 regidors cadascun. Per tant, la clau de la governabilitat la tenia l'únic regidor del PSC, Rafael Casanovas, que va apostar pel canvi. Això va passar en el ple de l'Ajuntament del 16 de juny del 2007. A més, per primer cop, el municipi va tenir alcaldessa, Mercè Català.
Però la marxa d'un membre del grup independent del govern, Anna Ruiz, va fer que el govern quedés en minoria. I aquesta regidora, finalment, va decidir donar suport a la moció de censura de CiU, que va ser entrada a l'ajuntament el 6 de novembre del 2008. La moció es va tractar en la sessió plenària del 18 de novembre del 2008. I allà, amb Ruiz, CiU va aconseguir agafar novament les regnes del govern i Montalban va ser elegit alcalde novament.

Davant d'aquesta situació, ERC va denunciar-ho a la comissió de seguiment del pacte antitransfuguisme del Congrés. I aquest va declarar tránsfuga tot l'equip de govern de Mont-ras, format per CiU i una regidora no adscrita. Segons el dictamen, Anna Ruiz és declarada tránsfuga perquè abandonava el grup amb el qual es va presentar i canviava la majoria existent, que fins a aquell moment era de Mont-ras al Cor amb el PSC. La comissió també declara tránsfugues l'alcalde, Manel Montalbán, i la resta de regidors de CiU del govern «com a beneficiaris de la dita conducta».

Montalban i Català parlant al final d'un ple. Foto: A.V.

38. Els consistoris de la democràcia

El 3 d'abril de 2009 es va complir el 30è aniversari de les primeres eleccions d'aquest nou i llarg període democràtic. Aquests són els consistoris que es van constituir arran dels corresponents comicis electorals:

Eleccions	Partits polítics	Regidors i regidores
03/04/1979	Convergència i Unió	Francesc Aymerich i Bassa Esteve Ferrer i Roselló Eduard Bossacoma i Bruguera Josep Xicoira i Vidal
	Independents	Emili Pujol i Menció Miquel Oliu i Lleal
	Unió pel Progrés i la Democràcia	Francisco Perea i Ortiz
08/05/1983	Convergència i Unió	Francesc Aymerich i Bassa Eduard Bossacoma i Bruguera Manuel Sierra i Berridos Esteve Ferrer i Rosselló Joan Campeny i Vilella
	Partit Socialista de Catalunya	Antonio Martínez i Moreno
	Independents	Joan Abarca i Giménez
10/06/1987	Convergència i Unió	Francesc Aymerich Bassa Manel Montalban i Pua Joaquim Puig i Sabater Ramon Hernández Salmerón Emili Martorell i Geronès Joaquín Perea i García Carlos García i Llobet
	PSC-PSOE	Antonio Martínez i Moreno Valentín Durango i Salmerón
26/05/1991	Convergència i Unió	Francesc Aymerich Bassa Enric García i Martínez Manel Montalbán i Pua Eduard Bossacoma i Bruguera Manuel Carmona i Aroca Francesc Perea i Muñoz

Aymerich i la seva esposa, Teresa Fuster, que sempre l'acompanyava. Foto: El Punt.

	PSC-PSOE	Carles García i Llobet Ricardo Castro Page Antonio Martínez Moreno
28/05/1995	Convergència i Unió	Manel Montalbán i Pua Joaquim Puig i Sabater Carles Salgas i Padrosa Manuel Carmona i Aroca Joan Fernández i Torres
	PSC-PSOE	Ricardo Castro i Page Ramiro Navarro i Yelamos Josep Llorà i Muné
	IC-EV	Antonio Martínez i Moreno
13/06/1999	Convergència i Unió	Manel Montalbán i Pua Joaquim Puig i Sabater Carles Salgas i Padrosa Juan Fernández i Torres Jordi Fuster i Pericay Pilar Vidal i Cama Manuel Carmona i Aroca
	(PSC-PSOE)-PM	Rafael Casanovas i Sargatal
	PCS-CD	Ricardo Castro i Page
25/05/2003	Convergència i Unió	Manel Montalbán i Pua Carles Salgas i Padrosa Jordi Fuster i Pericay Juan José Perea i Perea Joan Matés i Espejo Juan Fernández i Torres Margarita López i Roberto
	(PSC-PSOE)-PM	Rafael Casanovas i Sargatal
	EPM-EPM	Immaculada Font i Moner
27/05/2007	Convergència i Unió	Manel Montalbán i Pua Carles Salgas i Padrosa Joan Matés i Espejo Enric Peiró i Torrent
	AMM-AM	Mercè Català i Ortiz Gaietà Gómez i Fierro Adrià Esparragó i Mestres Anna Ruiz i Alfaro
	PSC-PM	Rafael Casanovas i Sargatal

Ple municipal del mes de juliol del 2009. Foto: A.V.

39. La pedrera

Actualment, la situació de la pedrera Morena és perfectament coneguda per tothom. L'Ajuntament de Mont-ras l'ha convertida en una zona d'esbarjo molt interessant. D'altra banda, arran de la seva gran bassa d'aigua i del fet de trobar-se ubicada al peu de les Gavarres, representa un gran ajut a les tasques d'extinció d'incendis com a punt d'aigua per als helicòpters de bombers. La bassa fa uns 150 metres de llargada per uns 90 d'amplada i uns 30 de profunditat. Hi ha uns 45.000 metres cúbics d'aigua.

Els orígens d'aquest emblemàtic indret van iniciar-se l'any 1963, quan l'antic propietari dels terrenys, Francisco Zamora, va obtenir els permisos administratius necessaris per efectuar-hi una activitat extractiva. Bàsicament era una explotació de granit, que tenia diversos usos. Un dels usos més importants va ser com a pedra d'escullera en els treballs de construcció del nou port esportiu de Palamós, el Marina Palamós.

En la zona explotada hi havia antigament una font i mentre s'hi anava perforant va aparèixer una deu d'aigua important, que obligava a bombar contínuament l'aigua que s'hi acumulava. Quan els treballs d'extracció varen finalitzar, l'àrea afectada es va omplir completament d'aigua. L'explotació es va donar per caducada el desembre de 1994, després que la clausurés l'Ajuntament per no adaptar-se a la legalitat vigent. A més, la Generalitat li va obrir diversos expedients.

Vista general de la pedrera, l'any 2003. Foto: A.V

Al final, davant del deute que tenia l'empresa, la finca va ser embargada per una entitat bancària. Durant aquest temps, la pedrera es va utilitzar com a abocador de tota mena de residus de la construcció. Hi havia gran quantitat de residus que suraven sobre la superfície de la bassa.

El mes de gener de 1997, l'Ajuntament de Mont-ras va adquirir-ne la titularitat per 1.500.000 pessetes (9.000 euros) a l'entitat Banesto. La voluntat de l'Ajuntament va ser des del primer moment convertir l'indret en una zona d'esbarjo. El primer que es va fer va ser recollir totes les deixalles que suraven sobre la superfície de l'aigua i posteriorment es va executar un projecte de restauració que ha donat com a resultat l'estat actual de l'indret. Tota la zona està tancada i a l'interior hi ha diferents itineraris amb una zona de taules, barbacoes i lavabos. En un moment de l'adequació, l'Ajuntament es va plantejar buidar la bassa. Al final, però, no es va fer.

Diada de l'Onze de Setembre del 2005 a la pedrera. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

40. La depuradora

Les aigües brutes de Mont-ras, com també les de Palafrugell, s'abocaven directament a les rieres i rierols fins a anar a la riera de l'Aubi i aquesta les traslladava fins a la seva desembocadura que tenia a la platja de Castell. L'any 1973 es va començar a treballar en la depuració de les aigües negres d'aquest sector. Es va plantejar la construcció de dues depuradores: una per a Palamós i una altra per a Palafrugell i Mont-ras. Però no hi havia acord. Palamós no volia una depuradora al seu terme.

L'estiu de l'any 1979 es va haver de tancar la platja de Castell de Palamós al bany a causa de la contaminació microbiològica produïda pels abocaments de Palafrugell i Mont-ras. Com a mesura i obra d'urgència mentre s'abordava encara la construcció de l'estació de tractament d'aigües residuals, l'any 1981 va entrar en servei l'emissari submarí de Castell, que va servir per millorar la qualitat microbiològica de la platja, en treure els abocaments de la riera d'Aubi i dur-los mar endins, lluny de la zona de bany, ja que abocava les aigües negres a més de mil metres de la costa. L'emissari va costar 100 milions de pessetes (600.000 euros).

Vista aèria de l'estació depuradora, l'any de la inauguració, el 1985. Foto: Consorci de la Costa Brava.

Al final, els ajuntaments afectats van apostar per una única depuradora i el més allunyada possible de zona habitada. I es va decidir ubicar-la a la plana de l'Aubi, ocupant en la seva major part el terme municipal de Mont-ras. La seva construcció es va iniciar el mes de maig de 1980, amb un pressupost de més de 700 milions de pessetes, i va entrar en servei l'any 1985. Amb el nou equipament, on es depuraven les aigües brutes de Palafrugell, Mont-ras, Palamós, Vall-llobrega i Calonge, es va poder reduir entre un 90 i un 95 per cent la càrrega orgànica abocada per l'emissari submarí, mesurada a partir de paràmetres com la demanda bioquímica d'oxigen i la matèria en suspensió. Això va servir per retornar la salubritat perduda a l'esmentada platja i possibilitar que fos zona de gaudi per a la població.

L'estació depuradora, l'any 2008. Foto: A.V.

La depuradora té una capacitat de tractament de 33.000 metres cúbics d'aigües negres al dia, però amb el creixement urbà dels cinc municipis, cada cop ens acostem més a aquesta xifra, especialment a l'estiu. A més, en aquest temps han aparegut patologies estructurals i innovacions tecnològiques per a un millor tractament de les aigües residuals. Davant de tot això, el Consorci de la Costa Brava va treure a concurs el 2001 la redacció d'un projecte de reforma i ampliació de l'estació. I poc després, l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) de la Generalitat va assumir-ne la redacció i l'execució. Entre els anys 2001 i 2004, l'ACA va redactar un projecte de reforma. Però l'any següent va decidir desprogramar l'actuació després de rebre determinades al·legacions en contra i ajornar-la en el temps. La idea és adequar-la a la realitat urbanística, demogràfica i tecnològica actuals, donar resposta al sanejament i depuració de les aigües residuals d'aquests municipis a curt i mitjà termini i, per què no, permetre també la recuperació de part dels cabals tractats.

41. Escut i bandera

L'escut municipal.

Al llarg del segle XX, des del Govern central es va dictar una sèrie de disposicions per posar un cert ordre i regular l'ús dels escuts i dels segells municipals. L'any 1981, la Generalitat va aconseguir el traspàs de la competència d'oficialitzar els escuts cívics. La primera mesura va ser que els escuts municipals fossin caironats, és a dir, amb un quadrat recolzat sobre un dels seus vèrtexs. Però van haver de passar deu anys perquè s'aprovés el reglament dels símbols dels ens locals de Catalunya, que marcava les pautes per aprovar els escuts i les banderes municipals, després de tractar-ho amb estudiosos de l'heràldica.

I aquell mateix any de 1991, l'Ajuntament de Mont-ras, presidit per Francesc Aymerich, va aprovar l'escut heràldic municipal. L'escut va ser oficial a partir del mes d'octubre de 1991 i es concreta en un món de color vermell creuat i cintrat d'or. Per timbre hi ha una corona mural de poble. Segons la proposta, el món representa el nom del poble, mentre que els colors vermell i groc representen les armes de Palafrugell, vila a la qual va pertànyer Mont-ras fins al 1858.

I un cop es va tenir l'escut, l'Ajuntament va tirar endavant la bandera, cosa que ja no va ser tan fàcil. La va aprovar el ple municipal reunit el 26 d'abril de 1993, amb els vots favorables de l'equip de govern, CiU, i també de l'exregidor d'ICV, Antoni Martínez, i l'abstenció del PSC. Però l'expedient va quedat «aturat», segons l'informe municipal, per «temes burocràtics amb el Departament de Governació». I es va decidir ratificar aquell acord en el ple municipal de l'1 de juliol de 1996. Però, aquesta vegada, Martínez no va donar-hi suport com a protesta perquè mai no s'enlairava la bandera espanyola. Dos anys més tard, el govern convergent va intentar-ho novament. En concret, en el ple municipal del 2 de març de 1998. I Martínez, novament com a regidor d'ICV, va evitar-ne l'aprovació amb la seva abstenció.

La bandera de Mont-ras oneja amb la senyera catalana. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Van haver de passar dos anys més perquè es ratifiqués l'acord del 1993. En concret, en el ple municipal del 8 de juliol del 2000. I el 19 de juliol del mateix any, la Generalitat va resoldre donar conformitat a l'adopció de la bandera, de color groc amb un món vermell cintrat i creuat de blanc, d'acord amb el dictamen favorable de l'Institut d'Estudis Catalans, que era del 20 de juliol de 1993.

42. Municipi socialment viu

A Mont-ras se celebraven tradicionalment tres festes: la Missa del Gall, els Reis i la Festa Major. La primera, la vigília de Nadal; la segona, la vigília de Reis i la tercera, el dia més proper a la diada de St. Jaume, patró de la vila.

Aquests actes eren promoguts o coordinats bàsicament per una comissió de festes que es va fundar legalment amb el nom d'Associació Cultural i Recreativa de Mont-ras (ACRM) l'any 1984. Després de passar diverses èpoques d'alts i baixos, pel que fa a la seva activitat, l'any 1995 l'entitat va entrar en una nova etapa en renovar totalment la seva direcció amb un nou grup de persones amb idees, il·lusió, empenta i, sobretot, ganes de treballar pel poble.

Exposició de les creacions dels artistes locals, el 2005.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

En estreta col·laboració amb aquesta associació, l'Ajuntament ha recuperat festes tradicionals i ha apostat fermament per les novetats donant suport activament tant a l'ACRM com a moltes altres entitats del municipi: la delegació local de donadors de sang, l'Associació Juvenil l'Ateneu Marieta, l'Associació de Mares i Pares d'Alumnes del Col·legi Torres i Jonama de Mont-ras, el Club Esportiu Mont-ras, el Club de Tennis Costa Brava, la Societat de Caçadors "El Faisà", l'Associació d'Amics del Pessebre del Baix Empordà, el Club Patinatge Mont-ras, l'Associació Empordanesa Amics de Mont-ras, l'Associació de Veïns i Amics de Mont-ras, l'Associació de Mares i Pares d'Alumnes de l'Escola Bressol El Gira-sol, l'Associació d'Amics de les Bitlles Catalanes de les Comarques Gironines, els Clubs de Bitlles Catalanes de Mont-ras i l'Associació Sociocultural Mont-ras al Cor.

Així, s'ha aconseguit consolidar una agenda anual que inclou activitats d'àmbit lúdic, cultural, esportiu

i educatiu (entre molts d'altres aspectes).

Cal remarcar en els últims anys:

Música de casa nostra:

Presentació de la sardana de Mont-ras *Mont-ras sota Cucala*, amb música d'Emili Juanals, conegut compositor local que té dedicada una plaça a la urbanització Torre Simona, i amb lletra del component de la Coral Parroquial Esteve de Mont-ras, Alfons Gil.

Grans celebracions:

L'any 1999 es va commemorar el IV Centenari de la Parròquia St. Esteve i l'any 2000 es va presentar el llibre commemoratiu del 75è aniversari de l'escola Torres Jonama.

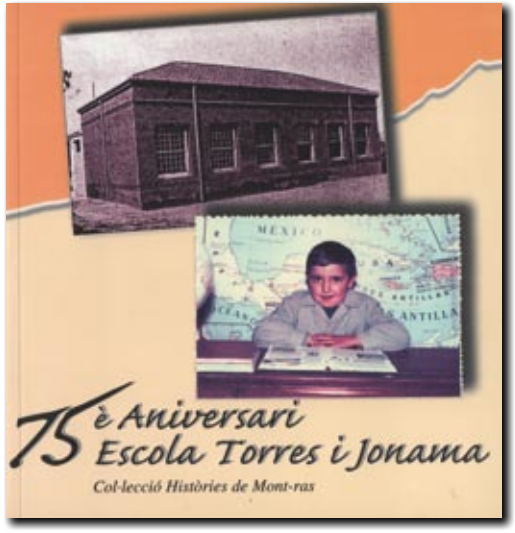

Portada del llibre de l'escola Torres Jonama.

Revistes culturals:

La revista *El Crit* arriba al seu 25è exemplar fent ressò del pessebre monumental realitzat amb motiu del 150è aniversari de la independència de Mont-ras i *La Torre Ferrera* comença a consolidar-se amb el quart exemplar i un reportatge de l'emigració espanyola a Mont-ras.

Cursos de tota mena:

De ball: salsa, balls de saló i sardanes; de monitors en el lleure; de cuina: la cuina del bolet i la cuina de Nadal amb en Ramon Casabayó de la Cuina de Can Pipes, la cuina de cada dia a través de la Fundació Pere Tarrés amb en Pep Salsetes, el curs de cuina fàcil, divertida i econòmica, curs de cuina infantil o curs de cuina per a principiants amb en Jordi Lineros, cuiner mediàtic de TV Empordanet; artesanals: cistelleria, amb el mestre artesà Joan Antoni Carmona, labors, puntes al coixí, *patchwork*, pessebrisme, arts plàstiques i manualitats i arts aplicades; esportius: *batuka*, ioga, patinatge, tai-txi; formatius: anglès, informàtica i mecanografia, cursos d'iniciació a l'ordinador, d'introducció a Internet, de processador de textos *word* i de full de càlcul *excel* a càrrec de la Fundació Penteo.

Adequació i nova creació d'instal·lacions:

Sala d'art, sala polivalent, sala d'exposicions, pavelló poliesportiu, pista per a competició de bitlles catalanes darrere del pavelló esportiu, camp d'esports La Ciutadella i l'Aula Gastronòmica.

43. La biblioteca

El 24 de juliol de 1997 es va inaugurar oficialment, a la planta baixa de la casa de la vila, la biblioteca municipal. Durant aquests anys s'han anat millorant les instal·lacions i els serveis. El fons documental, que va començar amb 2.000 volums cedits per diverses editorials, s'ha incrementat gràcies a les donacions importants de particulars, de la Central de Biblioteques de Girona, del Departament de Cultura de la Generalitat i per diverses compres fetes per l'Ajuntament.

La seva missió és fomentar l'hàbit de la lectura, facilitar l'accés a la informació i donar resposta a les demandes dels usuaris de forma ràpida i precisa. A més, des de la biblioteca es realitzen diverses activitats: exposicions, hores del conte, xerrades, cursos d'informàtica, visites escolars, participació a la celebració del Dia Internacional del Llibre Infantil...

Inauguració a la biblioteca del sistema de telecentre, l'any 2004, amb l'alcalde Manel Montalban. Foto: A.V.

La biblioteca municipal disposa de diferents serveis: préstec (llibres, revistes, CD i DVD), telecentre amb accés gratuït a les noves tecnologies amb quatre ordinadors connectats al Punt Xarxa, Punt d'Informació Juvenil (PIJ), xarxa *wi-fi* i impressions i fotocòpies.

En aquest moment, la biblioteca està vinculada al catàleg de les biblioteques de Vilobí d'Onyar, Pals, Riudellots de la Selva, la Cellera de Ter, Riells

Dia del conte a la biblioteca. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

i Viabrea, Castellfollit de la Roca, Sant Pere Pescador i a les col·leccions digitals de les biblioteques de Castell-Platja d'Aro, Palafrugell (Arteca) i Puigcerdà (col·lecció Pirineus). En aquest catàleg es poden realitzar consultes del fons que hi ha catalogat fins al moment. També formen part del grup de treball de biblioteques del Baix Empordà.

Un altre dia del conte. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

44. El pavelló municipal

Sembla molt fàcil ser regidor i fer en tot moment coses positives pel bé present i futur d'un poble i els seus conciutadans. En aquesta ocasió us parlaré a grans trets de la història del pavelló poliesportiu.

Vista aèria del pavelló poliesportiu.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

En els anys vuitanta, el regidor Esteve Ferrer ens va convocar a uns quants joves del poble i ens va proposar de fer, amb participació física personal, una pista poliesportiva. Al cap d'un temps, l'Ajuntament, mitjançant una aportació de la Generalitat, va aconseguir engegar la primera fase bàsica, la pista i poc més.

Essent jo alcalde l'any 1990, al ple municipal del 27 d'agost, aprovàvem el projecte de l'estructura i coberta del poliesportiu, així com el tancament dels quatre costats. Total del pressupost, 28.148.366 pessetes. Llavors eren molts diners i, a més, per mancança econòmica municipal, únicament es podia portar a terme l'obra amb l'obtenció d'un crèdit de 12.955.115 de pessetes concedit per la Generalitat de Catalunya i signat per mi a Barcelona amb el Banc de Crèdit Local. En aquells moments els interessos eren al 14% i l'amortització a 11 anys; l'Ajuntament el va amortitzar als 10 anys.

Poques vegades havia estat la meva persona tan criticada. Una d'aquestes vegades va ser quan vaig signar la compra del terreny de tot el recinte de l'actual camp de futbol per un import de 6.000.000 pessetes. Quina barbaritat, quina malversació!

No ens perdem, tornem al poliesportiu. Em vaig haver de sentir de tot: què m'havia cregut, quin dret tenia de gastar els diners dels contribuents. Hi havia moltes raons. La principal, un gran servei a l'escola. Mont-ras i la seva gent mai no havíem tingut res, estàvem a la cua, havíem de prosperar, també en equipaments. L'equip de govern teníem moltes perspectives de futur cultural, esportiu, d'esbarjo, etc. i ho havíem d'aconseguir, a costa de certs riscos.

El pavelló té una finalitat polivalent, com aquest àpat de germanor de final de lliga de bitlles catalanes.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Després de les eleccions del 1995, en iniciar el nou mandat, l'alcalde entrant em va dir: "D'aquí a pocs dies hem de tenir un gran pas obert a la cara nord del pavelló, per al sopluig de l'orquestra." A corre-cuita, l'empenta de tots i tot fet. Aquesta vegada, una altra persona també molt respectuosa del poble em va dir: "La gent d'aquest poble no es mereix tot això." Aquí vull afirmar que les persones d'aquest i dels altres pobles es mereixen això i molt més dels seus governants, per això els han votat, i de vegades s'han de prendre decisions, tot i que estudiades i assenyades, però també valentes! De llavors ençà, en el pavelló, encara s'hi han fet altres millores significatives.

Avui, qui s'atreveix a dir que al nostre poliesportiu no se li ha tret el suc? I molt més que se li'n traurà! Qui pot dir que no fa un gran servei a l'escola? Qui pot dir que no és molt i molt polivalent? Qui pot dir fins i tot que no és rendible com a imatge de promoció per al municipi? És el pavelló de les grans ocasions vilatanes, i esperem que ho continuï essent per molts anys més, tant per a la nostra mainada, com per a la joventut i la gent gran. Amb il·lusió, desig i empenta, es mouen i creixen les persones i els pobles.

Joaquim Puig Sabater

45. El camp de futbol

Vista aèria del camp de futbol, amb el poble de Mont-ras al fons. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

En la sessió ordinària del ple municipal de Mont-ras del dia 5 d'agost de 1988, en l'apartat de comunicacions de l'alcalde, es va donar compte de l'adquisició d'un terreny destinat a camp de futbol. Amb aquest primer pas es va engegar un projecte molt ambiciós que vint-i-un anys després està del tot materialitzat i consolidat.

Lluny queda ja l'aplanament de les terres, la instal·lació de llums, l'ampliació de vestidors, la construcció d'una zona d'escalfament que també s'utilitza com a camp de vòlei a l'estiu, la instal·lació de gespa artificial al camp de futbol i també la renovació de l'enllumenat.

Dia de la inauguració de la gespa artificial. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Actualment, el camp d'esports, que porta el nom de la Ciutadella de Mont-ras, és una instal·lació de referència que acull tota classe d'actes: la lliga de futbol amb diversos equips del Club Esportiu Mont-ras, torneigs de futbol 7 per als més petits de la casa, el Mediterranean International Cup (MIC), en el qual les més prestigioses seleccions de futbol internacional participen, i un llarg etcètera.

Sens dubte, el gran canvi a l'equipament esportiu municipal va tenir lloc amb la inauguració de la instal·lació de la gespa artificial, que va costar prop de 400.000 euros. Era el 25 de setembre de 2004, en un camp assolat per la tramuntana, quan aquesta millora va ser una realitat. I va tenir un inici d'honor amb padrins com el president de la Diputació de Girona, Carles Pàramo; l'alcalde de Begur, Carles Arnau; la pubilla de Catalunya, i representants de l'entitat Foment de les Tradicions Catalanes. També van ser-hi presents el president del Club Esportiu Mont-ras, Juan Antonio Cano, i l'equip de govern al complet, amb l'alcalde, Manel Montalbán, al capdavant.

46. Entitats culturals i esportives

46.1. L'Associació Cultural i Recreativa de Mont-ras

L'Associació Cultural i Recreativa de Mont-ras (ACRM) es va constituir en entitat amb l'objectiu de promoure i divulgar els aspectes cívics, populars, culturals, folklòrics i recreatius del municipi, així com d'organitzar tots aquells actes necessaris per estimular el coneixement i manteniment dels costums, les tradicions i la història de la vila. El 30 de març de 1984 es va formar la junta i la presidència i, dos mesos més tard, es van aprovar els estatuts.

A partir del juliol de 1997 l'associació va editar una revista anomenada *El Crit*, en la qual mostrava totes les activitats i col·laboracions dutes a terme cada semestre. Aquesta revista es feia arribar a totes les llars del municipi dos cops l'any: abans de la Festa Major i per Nadal. L'any 2005 l'entitat va organitzar una gran festa al pavelló poliesportiu per commemorar els 20 anys de la seva constitució i els 10 anys de la nova etapa. Actualment, l'ACRM segueix els mateixos criteris i la mateixa filosofia cap a tot allò relacionat amb la cultura i els actes recreatius que se celebren al nostre poble, i ho fa amb la mateixa estreta col·laboració amb l'Ajuntament com en els seus inicis.

Foto de família dels integrants de l'associació, on també apareix la mascota.

46.2. L'APA Torres Jonama

Membres de la junta de l'APA Torras Jonama.

L'APA Torres Jonama es va crear cap a l'any 1985, després de veure la necessitat de constituir una associació de pares i mares que fes pinya, juntament amb el professorat i l'Ajuntament, per demanar una reforma i ampliació de l'escola, que feia prou falta. En aquella època, l'escola era un edifici vell i descuidat: l'aigua de pluja es filtrava per la teulada, no tenia calefacció, etc. També feien falta més mestres per arribar a les necessitats dels alumnes qui hi havia. En aquests 25 anys de vida de l'APA, s'han aconseguit fites molt importants, com són les dues ampliacions de l'escola, omplir les classes de material i llibres, subvencionar una part de les colònies i de les classes de piscina, portar a terme activitats complementàries de caràcter pedagògic, cultural i esportiu, posar en funcionament el menjador, ser pioners a l'hora de tenir llibres socialitzats, sense oblidar totes les festes. I sempre en coordinació amb la direcció de l'escola i l'Ajuntament. La satisfacció de l'entitat és aconseguir una escola viva, on els alumnes estiguin a gust i puguin gaudir d'unes instal·lacions dignes d'un poble com el de Mont-ras.

46.3. La Societat de Caçadors "El Faisà" de Mont-ras

Mont-ras formava part de l'àrea de caça controlada Vall d'Aro-les Gavarres, però els caçadors del poble van decidir tirar endavant una àrea privada de caça pròpia. El dia 31 de gener de 1987, els socis locals van prendre la decisió de tirar-la endavant i ho van fer amb el suport de la gran majoria de propietaris. L'autorització es va fer efectiva el 15 de setembre de 1987, moment en què l'àrea es va nomenar El Faisà. El 28 de setembre d'aquell mateix any, es va crear una junta rectora i es van aprovar els estatuts que havien de regir el funcionament de l'àrea. Els fundadors van ser: Albert Sais Rodríguez, José Antonio Martínez Morales, Juli Sais Deulofeu, Enric Genís Oliveras, Fernando Sánchez Pérez, Torcuato Grande Hernández i Enric Pagès Farrarons.

Posteriorment, el 28 de març de 1991, es va constituir la Societat de Caçadors "El Faisà" de Mont-ras, i es varen aprovar uns nous estatuts adaptats a la normativa sectorial vigent en aquell moment. La junta directiva estava formada per set persones que ocupaven els següents càrrecs: Albert Sais Rodríguez (president), José Antonio Martínez Morales (sotspresident), Juli Sais Deulofeu (secretari), Enric Genís Oliveras (tresorer), Torcuato Grande Hernández, Pedro Martínez López i Fernando Sánchez Alvaro (vocals).

Posteriorment, en finalitzar el mandat de 4 anys, es varen convocar eleccions i es va renovar la junta directiva. El president de la societat l'any 1995 va passar a ser Manuel Carretero Barrena. Durant el transcurs dels anys s'han renovat els càrrecs diverses vegades. Actualment, el nombre de socis de la societat és d'uns 50 aproximadament.

Integrants de l'entitat de caçadors, davant d'un porc senglar caçat.

46.4. El Club Esportiu Mont-ras

Escut de l'entitat.

Durant molts anys, els joves de Mont-ras havien reivindicat unes instal·lacions esportives per tal de poder jugar a futbol. Es va construir una pista poliesportiva que va permetre començar a practicar el futbol sala. Més tard, quan es va cobrir la pista, un dels equips va voler federar-se i participar en competició oficial. Això va comportar que un grup de persones vinculades al futbol sala decidissin, el 22 de maig de 1995, constituir el Club Esportiu Mont-ras. Eren: José Antonio Lara (president), Juan Antonio Cano (sotspresident) Juli Sais (secretari), Albert Genís (tresorer), José Luis Sánchez, Jorge Lozano, Jordi Reig, Antonio Perea, José Luis Moya, Emilio Lozano, Dolores Gil, Francisco Perea, Juan F. Moya, Enric Peiró i Juan Fernández (vocals). Des de l'any 1999, Cano n'és el president.

El dia 15 de gener de l'any 1998, el Club Esportiu Mont-ras va crear la secció de futbol, integrada per Juan Antonio Cano, Enric Peiró, Juli Sais, Antonio Perea i Juan Fernández, atès que l'alcalde de Mont-ras, Manel Montalban, després de mantenir diverses reunions amb components del club, es va comprometre a tirar endavant la construcció del camp de futbol sempre que l'entitat disposés d'una secció de futbol.

Complert el compromís per part del Club Esportiu, l'Ajuntament va assumir el seu i el mes de maig de 1998 es varen iniciar les obres de construcció dels vestidors i d'adequació del camp de futbol. El 26 de juliol de 1998, dins dels actes de la festa major, es va inaugurar oficialment el camp d'esports municipal La Ciutadella de Mont-ras. Aquest mateix dia es va jugar un partit amistós entre els equips del CF Palafrugell i el CE Mont-ras. L'alineació del Mont-ras va ser la formada per: Joan Pi, Àngel Manzaneda, Marcos Romero, Francisco Guixeras, Lluís Borràs, Xavier Martínez, Manuel Casimiro, Fèlix Mora, Juan García, Eduard Martí i Javier Saavedra. També varen jugar: José Regi, Francisco Cobos, Josep M. Rodríguez, Manuel García i Paul Álvarez.

Aquella mateixa temporada, es va crear l'estructura esportiva necessària per tirar endavant el futbol base. Des de llavors s'ha mantingut, algunes temporades, amb equips en totes les categories: escoleta, benjamí, aleví, infantil, cadet i juvenil.

La temporada 2001-2002, l'equip sènior va assolir l'ascens de categoria a la segona territorial. L'entrenador de l'equip en la temporada de l'ascens va ser Juan Fernández. En aquella categoria, l'equip es

va mantenir dues temporades (2002-2003 i 2003-2004). Actualment competeix a la tercera territorial i aquesta temporada ha assolit el sotscampionat. L'equip és entrenat per Paco Molina.
També cal fer esment que hi ha un equip de veterans que participa en el campionat d'empreses, grup selectiu.
A títol anecdòtic:

- El 17 d'agost de 1998, l'equip del CE Mont-ras guanya el seu primer partit (amistós de pretemporada) contra el Palafrugell Costa Brava. El resultat va ser d'1 a 0 i el gol el va marcar el jugador local Ramon Llovera.
- El 26 de setembre de 1998, es va jugar el primer partit de competició oficial, corresponent al campionat de tercera territorial. El partit va acabar amb victòria local per 3 a 0. El rival, l'AE Sant Gregori. L'autor del primer gol en partit oficial va ser Francisco Guixeras. L'onze inicial del Club Esportiu Mont-ras, per aquest partit va ser: Joan Pi, Gerard Teixidor, Marcos Romero, Francisco Guixeras, Antonio Gil, Ramon Lloberas, Joan Garcia, Fèlix Mora, Juan J. García, Luis Vargas i Eduard Martí. També varen jugar: Javier Casanovas, José Regi, Jonatan Ruiz, Miguel A. Manzaneda. L'entrenador de l'equip era Pep Fàbrega.
- L'Eduard Martí i Sugrañes va ser el primer jugador a marcar tres gols en un partit, un *hat trick*.

Participants al II Torneig Futbol 7 prebenjamí, celebrat el 13 de maig del 2006. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

46.5. La Coral Parroquial de Sant Esteve de Mont-ras

Casual però efectiu va ser el naixement de la nostra coral. Fou durant els preparatius per celebrar la benedicció d'una nova campana que, en endavant, acompanyaria la que d'ençà de la Guerra Civil havia sonat solitària al campanar de l'església. Un reduït grup d'entusiastes cantaires, que sovint es reunien en família per cantar havaneres i cançons populars, va decidir solemnitzar l'acte de la benedicció amb l'audició d'unes havaneres. Formaven el grupet el pare Miquel Balle, Anna Maria Xicoira, Eduard Bossacoma, Pere Pagès, Esteve Ferrer i Manel Montalban. La campana va ser dedicada a santa Teresa

Membres de la coral, on apareix el pare Miquel.

del Nen Jesús i fou apadrinada per en Lluís Salabert i la Carme Trullen. La data, el 29 de juny de 1997, festivitat de sant Pere i sant Pau.
Després d'aquest esdeveniment puntual, sembla que el grup de cantaires s'ho va prendre molt seriosament, augurant la possibilitat de continuar organitzant alguna cantada o col·laborant-hi. Per aquest motiu, un parell d'anys més endavant va ingressar a la coral Rossend Moreno que, des d'aquell moment, es va ocupar de la direcció musical del grup. Un parell d'anys més tard s'hi afegiria el mestre Jan Boelen, com a organista.

Durant aquests tretze anys i escaig de vida de la coral, Déu n'hi do el nombre d'amics que hi han cantat. Recordem Jordi Ferrer, Esther Garcia, Joan Palé, que ens acompanyava amb el seu contrabaix, Marta Ferrer, Begonya Montalban, el pare Lluís Romagosa, Bernat Caussa (harmònica), Maria Àngels Serrano, Joana Lozano, Manuel Reyes i Xavier Martí.
També va formar part activa de la coral Alfons Gil, que és l'autor de la lletra d'una sardana, d'un valset mariner i d'una havanera. La sardana *Mont-ras sota Cucala,* l'havanera *Minyoneta del Crit*, amb composició musical del mestre Emili Juanals, i el valset *Mont-ras poble gentil*, amb música de Joan Palé. Les tres peces musicals van ser estrenades per la coral.

Actualment, la coral es dedica gairebé exclusivament a amenitzar els cants a la parròquia tres dies per Setmana Santa, durant la missa solemne de la Festa Major i sis o set dies durant el temps nadalenc, entre els quals hi ha el dia en què se celebra la Missa del Gall. La coral també ha actuat moltes vegades a Palafrugell: a l'hospital, a l'asil, amb audicions d'havaneres, nadales i cançons populars, i al convent dels Pares Carmelites.

Avui, la coral està formada per Rossend Moreno, mestre director, Jan Boelen, mestre organista, i pels cantaires: Manoli Acuña, Maribel Acuña, Joan Boix, Rosa Boix, Dídac Collazos (harmònica), Susanna Custodio, Esteve Ferrer, Irene Genís, Joan Grañén, Argia Marquès, Maria Morales, Pere Pagès, Rosa Roura i Carme Solà. Darrerament, també s'ha incorporat a la coral, com a sotsdirector, el mestre Teo Mesarosz que professionalment és, alhora, concertista de violí.
L'arxiu musical amb què compta la coral és de molt poc més d'un centenar d'obres de repertori: d'església, sardanes, havaneres i cançons populars tradicionals.

Joan Grañén

46.6. Les bitlles catalanes

L'any 2001 hi ha constància de l'existència de les bitlles catalanes, un esport federat i en el qual podien jugar des dels més menuts fins als avis. Es tracta d'un esport de competició per gaudir amb els amics i fer-ne de nous, però que no era gens conegut a la demarcació de Girona. L'Ajuntament, juntament amb l'Associació Cultural i Recreativa, va organitzar una sortida a Barcelona, al Club El Siuranenc d'Horta, per conèixer aquest esport. I l'11 de setembre d'aquell any es va organitzar el primer torneig de bitlles catalanes de Mont-ras. A partir de llavors i amb els començaments al poble amb set clubs (el Mont-ras, els Spucknics, el Mas Solei, el Casc Antic, els Cremats de Mont-ras, el Llofriu i el Torrent), es va organitzar, durant la temporada 2002/03, la primera lliga provincial de Girona, amb delegació a Mont-ras.

Ara ja hi ha 15 clubs a les comarques gironines i 26 equips jugant tota la temporada en dues categories: la lliga provincial i la lliga comarcal. La fita que es marca el club és donar a conèixer aquest esport arreu de les comarques gironines mitjançant trobades amb escoles i tornejos de festa major.

Trofeu d'un campionat de bitlles.

46.7. Amics del Pessebre del Baix Empordà

L'Associació Amics del Pessebre del Baix Empordà es va crear ara fa sis anys. I de seguida, l'Ajuntament els va facilitar un espai al mateix edifici municipal per poder dur a terme les seves activitats. La seva tasca primordial gira entorn del pessebre. Cada any, per Nadal, fan una exposició de pessebres i diorames. La mostra és un referent a la comarca i podríem dir que és única al Baix Empordà, pel que fa a la quantitat i a la qualitat de l'obra exposada. Pertany a la Federació Catalana de Pessebristes. En el món pessebrístic, han donat a conèixer el nom de Mont-ras arreu de Catalunya i de les Illes.

A banda de passar-s'ho bé, tenen la convicció que contribueixen a difondre una tradició molt arrelada a casa nostra en temps passat i que per manca d'espai, de temps, importació de tradicions alienes, etc. perillava de quedar en l'oblit. Una mostra n'és la seva col·laboració en el pessebre del col·legi. A més, també organitzen el curset de pessebrisme i diorames. També, com a complement, pel mes de febrer fan un curset de figures modelades amb fang.

Participants en un dels cursets de figures modelades de l'entitat.

46.8. El Club Patinatge Mont-ras

La història del Club Patí Mont-ras es remunta cap al juny de l'any 1997, quan el sabadellenc Dídac Garcia va instal·lar-se al municipi i es va oferir al centre educatiu per fer-hi classes de patinatge artístic, hoquei, futbol sala i altres. El centre va apostar pel patinatge artístic i els pares li van donar suport com a activitat extraescolar. El mes de setembre de 1997 es va tirar endavant el patinatge. Al cap de poc temps s'hi va incorporar Beatriz Martín, i tots dos, juntament amb uns quants pares i mares, van constituir el Club Patinatge Mont-ras el 2004 i van començar a competir. Durant totes aquestes temporades, normalment, s'ha mantingut la quantitat de 25 patinadors/es aproximadament. L'any 2007, amb l'arribada de la sisena hora a l'escola, es va acabar el patinatge com a activitat extraescolar i va començar a funcionar de forma independent, amb canvi d'horari, que va passar a ser de cinc a set de la tarda i dos dies per setmana. Actualment, en les dues darreres temporades, hi ha hagut un munt de canvis: una junta directiva nova; l'augment de l'equip tècnic amb dues monitores: Trini Arco i Pili García, i amb dos entrenadors: Esther Jové i Dídac Garcia, i l'increment del nombre de patinadors/es, amb prop de 60. De cara al futur es marquen com a objectiu doblar els horaris a quatre dies d'entrenament per, de mica en mica, arribar a fer-se un petit lloc en el món del patinatge artístic.

Els actuals integrants del club.

46.9. Associació Sociocultural Mont-ras al Cor

Mont-ras al Cor és una associació sociocultural sorgida arran de l'aplec que una bona colla de ciutadans de Mont-ras varen fer amb l'objectiu principal d'organitzar un grup per presentar-se a les eleccions municipals de l'any 2007.
Durant les moltes reunions de feina fetes durant prop de quatre mesos, es van poder detectar moltes febleses, no només en la gestió municipal, sinó també en altres àmbits de la vida local. Alguns dels participants a les trobades van assumir el repte d'anar a la llista política i, vistos els resultats, van passar a tenir responsabilitats en la vida municipal. Molts altres varen optar per constituir una associació sociocultural que contribuís a donar a Mont-ras una vida cultural i recreativa quantitativament més intensa i qualitativament de més nivell.

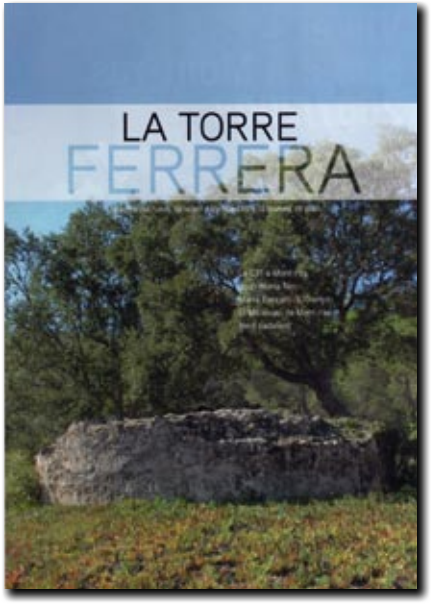

La primera portada de la revista.

Es va constituir una junta directiva, que actualment presideix Teresa Pons i que compta amb vuit integrants més i amb una setantena de socis. El primer objectiu fou editar una revista semestral que repassés la vida del nostre municipi i ajudés a fixar-ne la memòria col·lectiva. Calia trobar un director capaç i un equip de redacció compromès. Joan Grañén va acceptar la proposta de dirigir la publicació i Pere Álvaro, palafrugellenc vinculat familiarment a Mont-ras i guanyador de molts premis de disseny gràfic, de donar-li forma. El primer número, el 0, va sortir per les festes de Nadal del 2007. De llavors ençà han vist la llum 5 números més de la revista que ens han permès repassar aspectes importants de la vida de Mont-ras, com el paper de la pagesia, la independència municipal, la Guerra Civil o l'església, i ja preparen per al proper Nadal un altre exemplar amb les mines com a tema central.
Amb un pressupost anual de prop de 10.000 euros procedents d'ajudes públiques (Ajuntament i Diputació), quotes de socis i venda de publicitat a la revista, l'entitat ja pensa a posar en funcionament noves activitats per a grans i joves que reforcin la vitalitat de la vida cultural d'un poble que massa sovint l'ha deixat en mans de viles veïnes.

46.10. L'AMPA El Gira-sol

L'Associació de Mares i Pares d'Alumnes (AMPA) El Gira-sol va néixer el 2007. I en aquest curt temps ha anat ampliant horitzons en la seva tasca de col·laboració i millora de l'escola bressol. En el seu primer any de vida, val a dir que la paperassa ens va atabalar una mica a tots. Però amb l'ajuda de la Meritxell, directora del centre, i de l'Ajuntament, l'AMPA va ser una realitat. El logotip també va néixer aquell any i va ser amb l'ajuda dels nens. Els gargots del gira-sol són autèntics dels infants que aquell any assistien a l'escola.

El logotip de l'entitat educativa.

Avui per avui, l'AMPA col·labora estretament amb la direcció del centre en diverses festes: per Nadal, muntem les paneres, el pica-pica, etc.; per Carnestoltes, es fa la xocolatada amb l'ajuda de la Paqui; per Sant Jordi, s'organitza l'hora del conte, l'esmorzar i els contes reciclats; per la festa de fi de curs, es prepara l'aperitiu... També s'organitzen xerrades informatives per a mares, pares i educadors, perquè creiem que "el saber no ocupa lloc" i educar els nostres fills mereix una atenció important. L'Associació també és un camí per a totes aquelles famílies que creguin que s'ha de millorar l'escola en algun aspecte. Una millora important i molt necessària es va dur a terme l'any 2008, quan es va aconseguir un horari mes flexible. L'AMPA que avui us escriu és un grup de persones engrescades en aquesta tasca, gent amb il·lusió que treballem pels nostres fills. Nosaltres també tenim una vida laboral, familiar i quotidiana, també ens falten hores en el nostre rellotge. Però hem decidit que també trobarem un moment per dedicar-lo a l'Associació. Us engresquem a tots, pares i mares de l'escola bressol, a ser més actius, a participar i a dir la vostra, per millorar l'escola on aprenen i juguen els nostres fills.

47. El desdoblament de la C-31

Vista general de Mont-ras, amb els dos giratoris al pas de la carretera pel poble, i on apareix el vial alternatiu. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

La connexió viària del poble de Mont-ras amb els pobles veïns es feia a través del camí Ral de Palafrugell a Sant Feliu de Guíxols, que tenia un ramal cap a Palamós. Durant el segle XIX, regnant Isabel II, es va construir la carretera que passava per davant del nucli urbà i que anava de Girona a Palamós, un vial que unia la comarca del Baix Empordà amb Girona. I l'any 1887 aquest vial es va complementar amb l'entrada en servei del tramvia del Baix Empordà, que en un primer moment arribava fins a Flaçà, però que anys més tard va arribar fins a Girona. El tramvia va deixar de funcionar el 1956.

Nova vista general de les obres, en què es pot veure tot el moviment al llarg de la carretera al seu pas pel poble.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Com en molts altres pobles, la carretera va convertir-se en l'eix de creixement urbà de Mont-ras, encara que també tendia a créixer en direcció a la vila de Palafrugell. D'aquesta manera, el nucli antic es mantenia entre la carretera i les Gavarres, i l'eixample urbà, entre la carretera i Palafrugell. La separació del nucli urbà per la carretera va obligar a col·locar semàfors per facilitar la connexió social entre ambdues bandes. Així, es va posar un semàfor a les cruïlles amb el carrer Torres Jonama i amb l'entrada sud a Palafrugell, pel restaurant Ca la Filomena. Les dues cruïlles semafòriques, arran de les llargues

Inici de les obres de desdoblament de la carretera davant de l'antiga estació del tren. Foto: A.V.

cues de vehicles durant la temporada turística, van ser reconvertides en giratoris. La doble conversió, que va tenir un cost de 846.000 euros, havia estat demanada per l'Ajuntament feia més de 6 anys. Les dues rotondes, que van atenuar les retencions de vehicles, es van considerar una solució provisional a l'espera de fer el desdoblament de la carretera, que en un primer moment era la C-255 i, posteriorment, la C-31. I el desdoblament, després de descartar-se que passés per les Gavarres i per la plana de l'Aubi, es va fer passar pel traçat del vial existent, és a dir, per mig del nucli urbà.

El 1997, Mont-ras, com altres ajuntaments veïns, va apostar per no fer passar el desdoblament pel mig del nucli, sinó per fer un giratori abans de l'entrada a la població, per anar a buscar el camí Ral de Palamós a Palafrugell i enllaçar amb el vial de circumval·lació de Palafrugell. Consideraven que la seva proposta de projecte era més econòmica i de menys impacte ambiental. L'Ajuntament de Mont-ras, després de signar dos convenis amb la Generalitat, va acceptar que el desdoblament passés pel mig de la població amb el semicobriment dels 4 carrils del tronc central, per als vehicles de Palamós a la Bisbal, i amb 4 carrils més a nivell del nucli, per entrar i sortir cap a Mont-ras i Palafrugell.

El projecte, que afectava 7 quilòmetres, va tenir un cost de 53,8 milions d'euros. La part semicoberta, que és el tronc central, va entrar en servei el mes de gener del 2008 i es va acabar del tot abans de la Setmana Santa del mateix any. Entremig, el primer de febrer, el president de la Generalitat, José Montilla, va visitar les obres.

Un altre moment de les obres del desdoblament del vial per davant de la zona de can Durango. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Peu de foto nova: Vista general del desdoblament de la carretera C31 per Mont-ras, que apareix en primer terme, i Palafrugell al fons. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

48. L'espai lúdic i comercial

La zona, abans de la seva conversió, eren uns camps erms. Foto: A.V.

La primavera del 2003, el grup Desurba, SL de Barcelona va plantejar la construcció d'un gran centre lúdic i comercial al centre de Mont-ras, a l'espai erm de 53.000 metres quadrats entre el carrer Torres Jonama, la carretera C-31 i les naus comercials. Els promotors plantejaven la construcció d'un multicinemes, un centre comercial, una zona de restauració, un hotel, una gasolinera i 800 places d'aparcament. Com a contrapartida, la promotora cedia al municipi com a zona verda l'espai que dóna al Torres Jonama. I al seu extrem est hi hauria la zona d'equipaments, on l'Ajuntament, governat per CiU, preveia ubicar-hi el centre cívic. A més, va cedir al municipi la finca que hi ha entre la carretera i l'ajuntament com a zona d'equipaments i aparcament públic.

Per tirar-ho endavant, el primer tràmit va ser modificar les normes subsidiàries del municipi, ja que calia passar-ho de residencial a terciari. L'oposició municipal, el PSC i el PSC-cd, defensava mantenir-ho com a sòl urbà i unir els diferents barris del poble. També ajuntaments i entitats de comerciants dels pobles veïns no ho van veure bé i van presentar-hi al·legacions. El 2004 la Comissió d'Urbanisme va permetre la zona lúdica i comercial, i es van tirar endavant les obres d'urbanització del sector, que van costar 725.000 euros. La tardor de 2006, però, l'empresa de cinemes Oscar va apostar per anar al nou espai lúdic de Palafrugell i això va fer que l'Ajuntament de Mont-ras se centrés més en el tema comercial, amb l'hotel i la gasolinera.

En les eleccions del 2007 va sorgir un nou equip de govern, format per Acord Municipal de Mont-ras (AMM) i el PSC, que va apostar per tornar a negociar l'oferta de la zona, amb uns negocis més integrats al municipi i sense gasolinera. La proposta del nou govern, feta pública la primavera del 2008, es va con-

cretar a reconvertir-la, per la seva centralitat urbana, en una zona residencial amb 68 cases i 37 pisos de protecció oficial sobre locals comercials. Però abans d'acabar l'any, arran d'una moció de censura de CiU, amb el suport d'una regidora del grup independent, es va aturar la nova proposta. De seguida, el govern censurat va manifestar que darrere de la moció hi havia interessos especulatius, especialment relacionats amb el desenvolupament de la zona lúdica i comercial.

Al llarg del 2009, l'oposició, AMM i PSC, va intentar que el nou govern fes una consulta popular sobre el futur de la zona. El govern, però, ho va descartar. Això va fer que miressin d'implicar els veïns per aturar-ho. Més de 180 veïns van presentar una instància perquè s'aturés el projecte. L'alcalde, Manel Montalban, hi va replicar enviant una carta a cada casa per recordar que el projecte permetria la creació d'entre 100 i 150 llocs de treball i el centre cívic.

Vista aèria de la zona durant la seva conversió. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

49. La llar d'infants

Edifici de la llar d'infants, amb alguns aparells de joc en primer terme.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

L'escola bressol El Girasol de Mont-ras es va inaugurar el 26 de juliol de 2003, essent alcalde del municipi Manel Montalban. Va néixer amb l'objectiu de donar servei a les famílies de Mont-ras. L'activitat educativa es va iniciar el 15 de setembre de 2003 amb un total de 36 alumnes d'entre 4 mesos i 3 anys que, al cap de dos mesos, ja va augmentar a 41, el nombre màxim d'alumnes que pot assumir el centre educatiu i que s'ha mantingut cada curs escolar des de l'any 2003. L'escola bressol ofereix la seva activitat educativa als infants del poble de Mont-ras i a les seves famílies des de les vuit del matí fins a un quart de set de la tarda.

A l'hora de dissenyar l'escola bressol, es van tenir molt en compte les necessitats dels infants per potenciar els espais oberts, il·luminats i disposar de totes les aules en una sola planta baixa i aïllada, fet que va facilitar als infants petits la seva mobilitat i els va donar seguretat i confiança. L'edifici consta de tres aules que es comuniquen per un vestíbul central: una per a infants de quatre mesos a un any, una altra per a infants d'un a dos anys i una altra per a infants de dos a tres anys, totes tres amb els corres-

ponents serveis sanitaris. A més, també disposa d'una sala polivalent, en la qual es realitzen activitats psicomotrius i on també dinen els infants que utilitzen el servei de menjador. L'escola bressol gaudeix d'un gran un pati, que es va ampliar l'any 2009 amb un sorral molt ampli.

La creació d'una escola bressol al municipi fou deguda a l'augment de la població de Mont-ras i a la demanda de les famílies que volien que els seus fills establissin contacte amb altres infants del seu mateix municipi. Aquesta demanda ha anat augmentant any rere any, fet que va generar que en el segon curs escolar es necessités una professora més al centre. Actualment hi treballen cinc educadores i una directora, que es distribueixen les tasques de les tres aules que configuren el centre educatiu.

Un grup d'alumnes de la llar, amb dues educadores, davant dels Reis Mags. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

L'escola bressol és una part molt important del poble de Mont-ras, ja que és el primer graó en l'educació de les persones que seran el futur del municipi. Per això, des del primer dia es va treballar per integrar els infants més petits al municipi que els acull. Per aquest motiu, cada any es programen diverses visites durant el curs a zones característiques del nostre entorn més proper, per tal que els més petits puguin anar fent de Mont-ras un espai propi. També es facilita el contacte i la convivència amb la gent del poble, col·laborant amb diverses entitats del poble, programant activitats i sortides i prioritzant la participació de les famílies en les activitats docents que proposa l'equip educatiu, sense oblidar algunes de les activitats importants que es fan a cada curs a l'escola bressol i que també mostren el tarannà del centre, com són la representació de Nadal, les festes tradicionals catalanes i la festa de final de curs.

50. Les illes Formigues

Vista de les illes Formigues, al fons, amb les del Cap de Planes en primer terme. Foto: A.V.

La comissió municipal de delimitació de Mont-ras, reunida el 25 d'octubre de 2006 amb la de Palamós, va acordar, i ratificar posteriorment al ple mont-rasenc reunit el 6 de novembre, que les illes Formigues quedessin dins del terme de Palamós, mentre restessin per a Mont-ras les illes del Cap de Planes. I l'edicte del Departament de Governació i Administracions Públiques sobre la delimitació entre ambdós municipis, datat el 6 de febrer del 2007, es va publicar al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* el 28 de febrer.

Però Palafrugell va demanar aclarir, al ple del 27 de desembre de 2006, la fitació sobre les illes Formigues, en considerar que, abans de repartir-se-les entre Mont-ras i Palamós, calia aclarir de qui eren, més quan es creu que en independitzar-se Mont-ras de Palafrugell no es va parlar en cap moment de les illes Formigues, a part que inicialment Mont-ras no tenia sortida al mar, cosa que es va decidir, segons fonts orals, a principi del segle XX.

Les Formigues, segons un document del 4 de setembre de 1717, eren compartides entre Palamós i Palafrugell, sense que hi hagi cap document nou que ho hagi modificat. I davant la manca d'interès de Palamós a trobar-se amb Palafrugell, aquest va haver de demanar la mediació de la Generalitat. Cal

recordar que els ajuntaments sempre parlen de titularitat o jurisdicció de les illes i no pas de propietat, ja que sempre han sigut de l'Estat espanyol.

Els tres ajuntaments, amb la Generalitat, es van reunir el 25 de gener i el 28 de febrer del 2008. Palafrugell va reivindicar continuar amb l'ús compartit de l'arxipèlag, mentre Palamós reafirmava el repartiment acordat amb Mont-ras. Davant la manca d'acord entre els dos principals ajuntaments, la Generalitat va decidir prendre un acord i deixar clar, però, que no es podia compartir un territori, és a dir, que un mateix territori fos gestionat per dos municipis, com proposava Palafrugell.

El Departament de Governació i Delimitació Territorial, després de tenir en compte els informes de les comissions assessores de Delimitació Territorial i la Jurídica Assessora, en què deixaven clar que cap dels dos ajuntaments no aportava proves contundents sobre la jurisdicció de les illes, va resoldre el repartiment salomònic de l'arxipèlag. Així, Palamós es quedaria l'illa Gran i els quatre illots més pròxims, amb una superfície total de 1.448,8 metres quadrats, i Palafrugell, la resta dels illots, amb una superfície total de 1.627,8 metres quadrats, com són sa Planassa, sa Corba, s'Escull Llagoster i els esculls de Fora. Palafrugell va valorar positivament aquest repartiment, però no pas Palamós, que va decidir portar el tema als tribunals.

Primera reunió dels representants dels ajuntaments de Palafrugell, Palamós i Mont-ras amb els de la Generalitat, a la sala de juntes de l'ajuntament de Palafrugell. Foto: A.V.

Mentrestant, Mont-ras manté la jurisdicció de les illes de Cap de Planes.

51. La sardana de Mont-ras

El compositor Emili Juanals i Roqué ha compost una sardana per al bonic poble de Mont-ras. La sardana, amb lletra d'Alfons Gil Oliveras, es va estrenar per la festa major de l'any 1999 i va ser interpretada per la famosa cobla La Principal de la Bisbal i la coral del poble, sota la direcció del mestre Rosendo. Per fer aquesta sardana, Juanals es va inspirar en els bonics paisatges d'aquest poble de Mont-ras, però el va atreure especialment la muntanya de Cucala, d'on prové el nom del títol de la sardana. En aquest poble, hi té un especial sentiment i, a més, pot dir ben orgullós que el seu besavi era fill de Mont-ras i que actualment hi viu el seu fill amb la seva família. D'altra banda, l'Ajuntament va dedicar-li una plaça a la urbanització Torre Simona.

D'esquerra a dreta. Emili Juanals, Manel Montalban i Alfons Gil. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Inauguració de la plaça dedicada al compositor Juanals, on apareix amb l'alcalde Montalban. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Mont-ras sota Cucala

Mont-ras, quina frisor,
pregant a sant Miquel sota el blau cel,
el meu cor trasbalsat
al Canigó.

Mont-ras,
sota Cucala, en pau s'escampa el meu tocom,
Mont-ras, endormiscat de joia i goig.
Aviat tornaré, avui sóc lluny
recordant-te al Canigó.

Lloc meu on ho tinc tot,
quina tèbia dolçor
la teva llar,
emplena el meu enyor sa suau remor.

Mont-ras,
al mas Joliu és on m'espera el meu amor,
tot calm,
arrecerat del mar immens.
Benvolguda, el teu bes
és pur, és cert
com la neu del Canigó.

Els dies vaig desvivint,
buides les hores se'n van.
Jo t'esperaré,
jo t'estimaré,
torna a mi amat meu,
torna amb mi a Mont-ras.

Avui a les Alberes fent trefins,
demà, amb tu a Mont-ras al teu costat.
Sóc el millor taper,
per tu tot ho he deixat,
vuit rals d'argent el meu jornal.

Vida meva, aquí sospira el meu neguit,
el meu cor empresonat a l'Empordà.
Aviat dintre meu, el sol un, glaçat i clar,
el cel muntanyós que inspira el meu sentit,
seran els meus ulls quan trobi el teu mirar.

Un petó joiós, feliç i enamorat,
t'estimaré tant que no te n'adonaràs,
la vida passa en un no res
feliç amb tu a Mont-ras.

Després et compraré els millors vestits,
serem a Sant Esteve per a ballar.
Sóc el millor taper,
miner i un bon pagès.
Per sempre més amb tu a Mont-ras.

Lletra: **Alfons Gil Oliveres**
Música: **Emili Juanals**

52. Entrevista a l'àvia centenària del nostre poble

Nom i cognoms
Maria Barceló Clavaguera

Data de naixement i lloc
El dia 18 d'octubre de 1907 a Mont-ras.

Sempre ha viscut a Mont-ras i a la mateixa casa?
Sí, he nascut i viscut sempre a Mont-ras, al carrer de la Font i darrerament aquí al carrer de la Ciutadella.

Quin motiu tenia casa seva?
A casa li deien a can Pau, actualment a can Barceló.

A quina escola va anar? En recorda alguna anècdota?
Anava a l'escola de Mont-ras, una veïna em recollia per anar-hi. Vaig assistir-hi fins als 10 anys, després de combregar (primera comunió), vaig anar a les monges de Palafrugell.

No recordo cap anècdota en especial, però sí que les nenes anaven a un costat del col·legi amb la senyoreta Adelaida i els nens a un altre costat amb el senyor Antonio. L'escola era mixta, però ens barrejaven nois i noies.

En tots aquests anys viscuts, què l'ha sorprès més?
No em podia imaginar que pogués haver-hi telèfon, televisió... És un tip de riure el telèfon, perquè recordo que el primer dia, quan el meu avi parlava, va sortir fora a veure qui havia darrera la paret, ja que no entenia com des de tan lluny es podia parlar amb una persona.

Què enyora del passat?
Hi ha tantes coses que potser el que trobo a faltar són les companyies, la família i els amics, que ja no hi són, anar a vendre a plaça, parlar amb la gent (mai vaig estar renyida amb ningú).

Pensa que es viu millor ara que abans?
Per algunes coses sí, per altres no, perquè abans hi havia més germanor i ara es puja al cotxe i a córrer, tothom té pressa.

Quin racó del poble li agrada més?
M'agrada el carrer de la Font, on vaig viure durant 80 anys. Al carrer de la Ciutadella, hi estic molt

Barceló, amb el ram de flors que va rebre pel seu centenari. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

bé i contenta, però trobo a faltar casa meva.
(Li agrada quan la Margarita li comenta que viu al carrer de la Font i que es veïna de can Martorell, també que coneix la seva àvia. Es nota realment l'enyorança per aquest carrer tan important en la seva vida.)

Què pensa de com ha canviat la vida d'ara amb la de cent anys enrere?
Que abans les coses no anaven tan de pressa com ara, la gent està molt més nerviosa, molt atrafegada, no es conviu ni es prenen les coses amb tranquil·litat.

Amb quina festivitat del poble gaudia més?
Recordo el dia de la primera comunió, en acabar la missa hi havia audició de sardanes a la plaça de l'església, tothom ballava i ens ho passaven molt bé. La festa major, no, perquè hi ha molt d'aldarulls, no m'agrada.

Què pensa del jovent d'ara?
De jovent, n'hi ha de moltes classes: uns m'agraden i altres no, hi ha molta diferència amb els de la meva època.

Quan vostè era jove, de què va treballar?
Ens diu que no va treballar mai, que ella només es va cuidar de la casa, de l'hort, dels animals, d'anar a vendre a plaça (anar i tornar a peu de Palafrugell) i sobretot de les flors (ens ha deixat ben clar que l'encanten). Doncs, menys mal que no va treballar!

Maria Barceló.

A què es dedicava la seva família?
La meva família era de pagès. A casa, a part del cultiu de la terra, teníem animals, gallines, cavalls, porcs i una cabra, per tenir llet no tan grassa com la de les vaques.

A quin any es va casar? Com es deia el seu marit? I a què es va dedicar?
Em vaig casar als 21 anys (1928), el meu home es deia Juli i era fill de cal Mariner. No em vaig dedicar a res, com he dit abans, només a les feines de mestressa de casa (en aquella època i a pagès no era poca cosa!).

Quants fills va tenir?
Tinc dues filles: la M. Teresa i l'Enriqueta.

Què pensa del paper de la dona d'ara i del de fa cent anys enrere?
La dona d'ara és com un home, tot el dia treballa i ho fa tot, abans només es cuidava de la casa.

Si pogués canviar alguna cosa de la seva vida, què canviaria?
No sé què esborraria, potser no haver passat la Guerra Civil, perquè la vaig viure de molt a prop, es trobaven els homes morts per la carretera. Gràcies a Déu, de la meva família no em va faltar ningú. A casa teníem alguns refugiats, en Modesto i la Perfecta, mare i fill, el pare era a la guerra. Jo feia el menjar i li donava patates, un conill, li donava a en Modesto i li deia: "Porta-ho a la teva mare que ho cogui". A casa varen estar segurs, no els varen fer cap mal.

Què en pensa del seu poble?
Que és un bon poble, s'hi està molt a gust i es troba al mig de Palamós i Palafrugell, amb poca distància pel que es necessiti, tenen de tot.

Aquest llibre parla del 150è aniversari d'autonomia de Mont-ras, de la història del nostre poble i vostè en forma part, li preguem, doncs, que demani un desig envers el futur de la vila. Ens el podria dir?
Demano que els que manin tinguin bona empenta per fer les coses ben fetes.

53. Els alcaldes

Al llarg d'aquests 150 anys, més de quaranta veïns del municipi han ocupat el màxim càrrec municipal, alguns dels quals el van ocupar més d'una vegada, com és el cas de l'actual, Manel Montalban. Tenint en compte el primer mandat i que hi ha uns buits de documentació entre els anys 1876 i 1878 i l'any 1886, la relació d'alcaldes és la següent:

Jaume Bassa
Pere Rocas
Josep Isern
Esteve Parals
Esteve Tauler
Pere Vidal
Josep Massot Maspera
Martí Font
Josep Vergoñós
Martí Llenas
Josep Oliu Reixach
Baldomer Rocas Sala
Josep Massot Maspera
Miquel Vidal Frigola
Pere Mont Sàbat
Miquel Oliu Torroella
Joan Massot Frigola
Mateu Morató Bonet
Lluís Dalmau Morató
Joan Canades Comalada
Pere Jofra Rubau
Climent Cantó Girbau
Joan Regualta Munt
Joaquim Frigola Marquès
Rossend Vidal Bas
Josep Isern Gallicó
Camil Corredor Martinell
Antoni Ferrer Crosa
Miquel Isern Bellvert
Anselm Xicoira Ferrer
Francesc Aymerich Frigola
Vicenç Martorell Àvila
Carles Gispert Rosselló
Joan Oliu Romaguera
Joan Isern Vellvert
Esteve Jofra Pruneda
Pere Barceló Clavaguera
Enric Pagès Roqué
Francesc Aymerich Bassa
Joan Puig Sabater
Manel Montalban Pua
Mercè Català Ortiz

Camil Corredor

Francesc Aymerich

Joan Oliu

Joan Isern

Esteve Jofra

Pere Barceló

53.1. Joaquim Puig Sabater

Joaquim Puig

Per als qui no em coneguin i per als qui em coneguin, us explicaré que a mitjan anys setanta, vaig ésser invitat un dia al capvespre a casa d'una família de montrasencs de sempre, on em van fer una proposta: encapçalar una llista d'UCD, la qual ni el meu pensament ni la meva feina em permetien poder acceptar. L'any 1983, vaig fer la proposta d'associar-me a CDC, com a reconeixement a la quantitat de feina feta, fins a aquells moments, per l'equip de govern municipal. El 1987 vaig formar part de la llista i posterior nou equip de govern elegit. Ho vaig passar malament, perquè havia d'anar de xaiet igual que altres persones en aquella nova formació. Per no empipar, aproximadament el novembre del 1989, després de comentar-ho amb pocs companys, vaig presentar la dimissió com a regidor. Tot això va coincidir amb l'arribada a l'ajuntament d'una proposta del Consell Comarcal per subvencionar a fons perdut la informatització de les oficines municipals de l'Ajuntament que s'havia d'aprovar per ple. Doncs vam perdre la votació els que estàvem a favor d'aplicar les noves tecnologies. La meva indignació va ésser tal, que incomprensiblement prosperés el tarannà arcaic de fer les coses i que anaven en contra del futur de Mont-ras, que vaig començar a preparar una moció de censura, que no es va arribar a produir. Se'm va proposar dirigir l'Ajuntament i ho vaig acceptar a finals del 1989, sempre que es fes amb govern de consens. Maldecaps, mil i un: familiars, de persones ofeses, de persones que busquen els seus interessos. Dins l'ajuntament, un dels primers va ser el malaurat accident de la secretària, la Sra. Roser, família i amics. El recent incorporat nou secretari, el Sr. Josep Pons, tenia el cap a sobre les espatlles, un gran coneixement de la normativa municipal i sobretot molta dosi de voluntat, i em va assessorar a mi i a la resta del govern amb total encert. Aquell govern de consens, per desconsideracions i insults entre els membres, va durar escassament un embaràs. El vaig desfer de manera fulminant. A partir de llavors, amb un govern de majoria i oposició de minoria, es va fer una feina molt important per a aquell present i futur de Mont-ras:

- Es van informatitzar les dependències municipals.
- Es van assentar les bases per a una economia equilibrada de recaptació d'ingressos, amb la finalitat d'equipar el municipi i resoldre moltes mancances.

- Es van redistribuir les dependències municipals, per a una millor atenció al públic.
- Es va incrementar el servei d'atenció al públic a l'Ajuntament.
- Es va aconseguir que l'administració comptable municipal no depengués de tercers i que es pogués realitzar amb els mateixos serveis municipals.
- El mateix va passar amb la confecció dels pressupostos municipals, que es van equilibrar a les necessitat del municipi.
- Es va incrementar el servei de brigada i vehicle municipal.
- Es va comprar el recinte esportiu del camp de futbol, per 6.000.000 de pessetes.
- Es va fer el projecte de coberta i tancament del poliesportiu i es van aconseguir els diners per a la seva realització.
- Es va aconseguir consolidar la primera adequació de les urbanitzacions Mas Solei i Mas Roqué.
- Es va iniciar el projecte per realitzar, a primers dels noranta, l'ampliació de les escoles públiques.
- Es van posar noms a diversos carrers del municipi.
- Es van preparar i aprovar les ordenances municipals.
- Es van aprovar les normes subsidiàries de Mont-ras.
- Es va aconseguir subvenció per pintar l'interior de l'església.
- Es va netejar i reobrir el camí del camp de futbol a Torre Simona.
- Es va netejar i ampliar la llera de la riera Aubi.

El juny del 1991, amb molt de goig, vaig deixar l'Ajuntament amb la tranquil·litat de la feina encarrilada, de la feina feta i, segons el meu criteri, ben feta, pel bé del futur del nostre Mont-ras.

Joaquim Puig Sabater

53.2. Mercè Català Ortiz

Mercè Català.

Ara ja fa més de 150 anys que es va concedir a Mont-ras la segregació del municipi de Palafrugell. Era la voluntat dels veïns d'un poble que volien gestionar directament els seus propis recursos. Tots els veïns contribuents es varen comprometre a assumir les obligacions contributives que el "Ministerio de la Gobernación" els demanava. En primer lloc, la construcció d'una escola d'educació primària i el seu posterior manteniment i, en segon lloc, el pressupost municipal. Els mont-rasencs varen avalar aquest compromís amb tots els seus béns i propietats. Aquest fet tan agosarat ens demostra com anhelaven, de forma unànime, tenir el seu propi Ajuntament i que Mont-ras fos reconegut com a municipi independent. I tot això per què? Doncs perquè el govern municipal és el que la gent sent més pròxim, perquè és el que gestiona dia a dia les petites i grans necessitats que tenim com a ciutadans, perquè com més proper és més fàcil hauria de ser la comunicació. Caldria fer una reflexió i preguntar-nos: avui seríem capaços tots els veïns de Mont-ras d'avalar amb els nostres béns un projecte de municipi independent?

Durant els 150 anys de vida municipal de Mont-ras de ben segur que les necessitats i prioritats han canviat molt, però és que el tipus de vida també ha canviat, i els qui han estat al capdavant de l'Ajuntament han hagut d'adaptar aquell petit poble de pagès, amb carrers de terra i sense cap mena de serveis (xarxa de clavegueram, electricitat, aigua potable i telèfon), als nous temps; per això ha estat clau tenir un municipi propi i independent.

L'alternança al govern municipal de Mont-ras des de l'any 1859 fins avui ha estat important. Fins a 62 alcaldes han estat al capdavant de l'Ajuntament de Mont-ras. Jo he tingut el privilegi de ser la primera dona que accedia a l'alcaldia de Mont-ras el mes de juny de l'any 2007, malgrat que no era la primera dona que es presentava com a cap de llista d'unes eleccions municipals.

Personalment i per a la resta de regidors d'Acord Municipal, tenir la confiança dels veïns de Mont-ras i treballar pel nostre poble és un gran repte que hem pres amb tota la nostra responsabilitat i capacitat de treball. Tal com es va constituir per primera vegada l'Ajuntament de Mont-ras, amb aquest acte de valentia i risc de tots els veïns de Mont-ras, hem de treballar per recuperar aquest esperit municipalista i d'implicació ciutadana perquè qui governi ho faci netament i constituint un govern de majoria, sense transfuguisme, expressant la voluntat popular i treballant pels veïns de Mont-ras.

Mercè Català Ortiz

53.3. Manel Montalban i Pua

Manel Montalban

El primer que vull ressaltar i agrair és la gran idea de fer i d'editar aquest llibre.
Se'm demana, com a alcalde i regidor de l'Ajuntament des de l'any 1987 i fins al dia d'avui, que expliqui les vivències de tots aquests anys, que han estat moltes, certament.
Haig de manifestar que estic del tot orgullós d'haver pogut dedicar tot aquest temps a servir el meu municipi i a tots els seus ciutadans i ciutadanes. Alhora, com no podria ser d'altra manera, agraeixo als mont-rasencs i mont-rasenques la confiança dipositada en mi i en els meus companys, que han estat al meu costat durant aquest llarg trajecte.
Ens heu donat el suport majoritari durant les últimes 6 legislatures. Això és un fet extraordinari que jo agrairé la resta de la meva vida.
Ara crec que tinc l'obligació de repassar l'obra de govern feta, explicar l'abans, el després i l'evolució del poble durant tot aquest període.
Començo aquesta anàlisi pel canvi de fisonomia més important que s'ha produït al poble a conseqüència de l'obra de desdoblament de la carretera C-31 al seu pas per Mont-ras.
L'any 1990 va començar el debat de per on havia de passar el desdoblament de la C-31 al seu pas per Mont-ras. En aquell moment, l'Ajuntament va aprovar que passés pels contraforts de les Gavarres. Després vàrem proposar una circumval·lació des de la gasolinera fins a l'autovia de Calella i acabar voltant la vila de Palafrugell.
La Generalitat no va acceptar aquestes propostes i fins i tot Palafrugell s'hi va oposar. Va ser una època feixuga, en què es va haver de lluitar molt.
El primer projecte que ens va presentar la Generalitat no el vàrem acceptar perquè no hi havia res soterrat. I als dos governs, el de CiU i el del Tripartit, els vàrem treure suc: a CiU, perquè la carretera passés subterrània, i al Tripartit, per aconseguir un tercer giratori amb uns 300 metres més subterranis.

Sens dubte és l'obra més important de tot aquest temps. Ara bé, jo també estic orgullós de:
- L'ampliació de l'escola pública, que també va costar molt aconseguir-la.
- La creació del consultori mèdic.
- El condicionament de quasi tot el poble, amb urbanitzacions, ja que els serveis eren deficitaris (soterrament de línies i contenidors, voreres, etc.).

- L'ampliació de l'Ajuntament (urbanització de la plaça, oficina de correus i els pàrquings a la part de baix, un a tocar de l'Ajuntament i l'altre davant el CEIP Torres Jonama).
- La urbanització de l'entorn de l'església (c. Major, plaça, pàrquing i ampliació del cementiri).
- La construcció i creació de la llar d'infants El Gira-sol.
- La compra dels terrenys i la construcció de la zona esportiva (camp de futbol, vestuaris, gespa artificial, etc.)
- L'adquisició d'una nau de 1.200 m^2 destinada a la brigada municipal.
- El cobriment del pavelló poliesportiu.
- L'adquisició i condicionament de la pedrera Morena com a espai natural i lúdic.
- La creació i consolidació de la sala de lectura (biblioteca i telecentre).
- El camp de pistes de bitlles darrere el pavelló poliesportiu.
- El condicionament de zones enjardinades amb gronxadors i altres elements de joc per a la mainada.
- L'adquisició de 60 hectàrees de la zona EIN de Castell-Cap Roig i el seu condicionament amb el desbrossament i neteja del paratge Roques d'Ase, els miradors, la recuperació de la resclosa i la bassa.

No obstant això, em queden per realitzar tres obres de rellevància, que ja estan projectades i que s'iniciaran en breu:
- El Centre Cívic és una de les obres emblemàtiques que acollirà l'activitat cultural diversa que actualment altres instal·lacions municipals no poden albergar.
- La consolidació del sanejament del poble per molts anys amb la construcció d'una nova canonada d'alta per a la zona del Sorrell fins a l'Aubi i també el nou sanejament de la zona del pont d'en Miques.
- La rehabilitació de la façana de l'església de Sant Esteve.

Hem anat donant personalitat pròpia al municipi. Per als que tenim certa edat, Mont-ras semblava els afores de Palafrugell i avui, en canvi, podem dir amb orgull que té la seva pròpia personalitat. És un poble completament consolidat.
És el meu desig que, en un futur, Mont-ras continuï en la mateixa línia de personalitat, prosperitat i cohesió que he intentat seguir fins al dia d'avui. I que el futur sigui tan esplendorós com sigui possible.

Manel Montalban i Pua
Alcalde de l'Ajuntament de Mont-ras

54. Celebració 150 anys

54.1. Festivitat de Sant Antoni

La festivitat de Sant Antoni Abat, el 25 de gener del 2009, va obrir els actes commemoratius dels 150 anys de la independència de Mont-ras de Palafrugell. Després de la missa i davant l'església, es van beneir els animals del poble, des d'un petit canari fins a un majestuós cavall. Els germans Biel, com cada any, van ortar una vedella. Com marca la tradició al municipi, cada animal, després de ser beneït pel pare Joan Badia, rector de la parròquia, va ser obsequiat amb un tortell, amb el qual els amos dels animals, no pas tots però, van optar per obsequiar la seva mascota.

La benedicció dels animals, a càrrec del pare Joan Badia. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.2. Primer Concurs Popular de Bellesa Canina

A la tarda del mateix dia 25 de gener es va celebrar el primer Concurs Popular de Bellesa Canina de Mont-ras amb un èxit rotund de participació. Més de 80 gossos repartits en 3 categories (cadells fins a 10 mesos, adults de 10 mesos a 8 anys i sèniors, de més de 8 anys) van poder mostrar els seus encants i la seva simpatia a un experimentat jurat, i van fer gaudir els seus amos d'un protagonisme que fins ara no havien tingut mai. Hi van haver trofeus per a cada categoria, un detall de participació per a cada concursant i premis especials per al més elegant, el més simpàtic, el més ben vestit i el més ben pentinat.

Fotomuntatge dels participants al concurs de bellesa de gossos. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.3. Carnestoltes

El diumenge 1 de març, el Carnestoltes va tornar a portar l'alegria i la disbauxa al nostre poble. Des del més petit fins al més gran, tothom va poder fruir amb l'orquestrina dels Naps. Prínceps, pirates, caputxetes, fades, cavallers, corsaris... tots ballaven per gaudir d'una divertida tarda de carnaval. El fi de festa el va marcar una gran xocolatada amb xurros per a tothom, que va fer que la gent sortís amb uns improvisats mostatxos de xocolata després de degustar aquell berenar tan llaminer i divertit.

El Carnestoltes es va celebrar al pavelló poliesportiu. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.4. Bicicletada

El diumenge 8 de març es va inaugurar la via verda de Mont-ras amb la primera bicicletada popular, a la qual van participar més de 100 ciclistes del poble. Tot un reguitzell de bicicletes conduïdes per gent de totes les edats, ja fossin grups d'amics o famílies senceres, va poder fruir d'una excursió per la via verda que va des del camp d'esports de la Ciutadella de Mont-ras fins a la platja de Castell. Tothom va pedalar, uns més ràpid i d'altres més a poc a poc, però tots van arribar a Castell. Una parada per al piscolabis, una passejada a peu fins a la platja i tornar a pedalar fins al camp de futbol, on els esperava un pica-pica per recuperar l'energia per tal que cadascun dels ciclistes pogués tornar cap a casa seva amb totes les forces recuperades.

Moment de la sortida dels participants de la platja de Castell. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.5. La Festa del Ram

Un acte que també va entrar dins la commemoració dels 150 anys de la segregació de Mont-ras va ser la Festa del Ram. El diumenge 5 d'abril, a la plaça de l'església del nostre poble, el pare Joan va beneir les palmes, els palmons, els rams d'olivera i de llorer, i fins i tot va beneir a més d'un a qui, observant aquella bonica estampa de tanta gent aixecant el ram tan amunt com podia, les gotes d'aigua beneïda li van caure a sobre. L'ofici solemne va ser cantat, amb l'actuació de la Coral Parroquial de Sant Esteve de Mont-ras. L'Ajuntament, com és tradició, va col·laborar amb l'oferiment de tortell i cava per a tots els presents.

La diada de Rams es va fer a la plaça de davant de l'església. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.6. Mediterranean International Cup (MIC)

El torneig de futbol va néixer l'any 2001 de la mà de Josep Colomer i Judith Estrada, amb la col·laboració de Juanjo Rovira, a les illes Canàries. Es va concebre com un torneig de futbol base per la convivència de clubs d'elit amb d'altres de més modestos. Les xifres del primer torneig ja van ser imponents, però la situació geogràfica suposava un problema. Tots els equips, excepte el local, es veien obligats a arribar-hi en avió i la capacitat de l'aeroport era molt limitada. Va ser així com es va prendre la decisió de traslladar el torneig a la Costa Brava amb el nom de Mediterranean International Cup (MIC). I una de les seus del torneig és Mont-ras.

Un torneig de *cracks* i prodigis del futur es descobreixen a la Costa Brava. Han passat per aquest torneig jugadors com Bojan Krkic, Leo Messi, Gerard Piqué o Cesc Fàbregas. Del MIC, se n'han dit meravelles com per exemple que és la *Champions* del futbol base. En cap altre torneig mundial es barregen amb tanta naturalitat seleccions d'elit (Brasil, Mèxic, Xina i Egipte) amb clubs de primer nivell (Inter, Manchester United, Porto, Ajax, Reial Madrid, Atlètic de Madrid, FC Barcelona o RCD Espanyol) i clubs més modestos (Quart, Begur, Cerdanyola del Vallès o Palamós).

Un equip del Barça jugant al camp del Mont-ras. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.7. Fem matemàtiques 2009

Cada any, la Federació d'Entitats per a l'Ensenyament de les Matemàtiques a Catalunya (FEEMCAT) organitza una activitat amb la finalitat de contribuir a desenvolupar la competència matemàtica en l'alumnat de 6è de primària i de 1r i 2n d'ESO. La primera fase, a la qual l'escola Torres Jonama de Mont-ras fa anys que participa, es fa a la mateixa escola. Els nens i nenes en grups han de resoldre tres problemes i elaborar-ne un informe detallat on s'argumenti el procés de resolució i les solucions obtingudes. La FEEMCAT valora els resultats i els millors grups passen a la fase comarcal, en el nostre cas la gironina.

L'any 2009 la fase gironina es va organitzar a l'Escola Torres Jonama de Mont-ras. Un grup d'alumnes del centre, format per Sergi Arasil, Andrea García i Marta Matés, es va classificar per participar en aquesta segona fase. Tots els participants varen rebre una bossa d'obsequis i una samarreta commemorativa del 150 aniversari de la independència de Mont-ras, gentilesa de l'Ajuntament. Una vegada feta la prova individual, per grups es va fer una gimcana matemàtica pel municipi de Mont-ras. Per finalitzar l'acte, els participants i tots els seus acompanyants van poder gaudir d'un espectacle de màgia matemàtica.

La matinal es va acabar amb el lliurament de premis als classificats per a la tercera fase que es va fer a Barcelona. Entre els classificats hi havia Sergi Arasil.

Els tres alumnes mont-rasencs participants en el concurs, amb la seva mestra i companys. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.8. Karate

El 9 de maig del 2009 es va celebrar el primer campionat de Catalunya de karate Hayashi-Ha Shito-Ryu Kai al poliesportiu de Mont-ras. El campionat va aplegar més de 300 participants, dels quals uns 200 ho feien en la categoria de *kata* (formes) i 120, en la categoria de *kumite* (combat).

Entre els participants n'hi havia 39 del gimnàs Hira-Yama de Mont-ras, que va organitzar-ho. Els esportistes del club local van aconseguir un total de 31 trofeus: 7 primers, 6 segons i 18 tercers. Actualment, el gimnàs Hira-Yama compta amb esportistes d'àmbit estatal, europeu i mundial. L'Ajuntament hi va col·laborar aportant ajuda organitzativa i cedint instal·lacions. El campionat va comptar amb la presència del president de Hayashi-Ha a Espanya i Europa, Miguel Fernández Vázquez.

Els alumnes del gimnàs local que van participar-hi. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.9. La Copa del Rei

El dimecres 13 de maig i per primera vegada a Mont-ras, l'Associació Cultural i Recreativa de Mont-ras va organitzar, al pavelló poliesportiu i amb el suport de l'Ajuntament, la retransmissió de TV3 de la final de la Copa del Rei que enfrontava l'Atlètic Club de Bilbao i el FC Barcelona. Una pantalla gegant dominava la pista i molta gent va poder gaudir d'un esdeveniment esportiu seguit per milers d'aficionats arreu del nostre país. Es van viure moments de silenci, d'angoixa i de nervis, però tot va acabar amb un final feliç, amb molta alegria i gran esportivitat, sentiments que van omplir cada racó del pavelló.

El pavelló va ser l'escenari de la trobada. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.10. La porta de l'Univers

El dia 16 de maig de 2009, el compositor Xavier Juanals, veí de Mont-ras, va presentar l'espectacle *La porta de l'Univers* al pavelló poliesportiu. L'espectacle combina un concert de música còsmica amb una conferència sobre astronomia. És un concert lúdic i divulgatiu per deixar que el pensament i la imaginació de cadascú es dilueixin en la magnitud de l'Univers a través de les sensacions sonores que ens proporciona la música. Les imatges que s'acompanyen durant tota l'actuació inclouen els descobriments més recents i els fets més espectaculars. Les explicacions d'en Rafael, entrellaçades amb la música, van oferir un recorregut virtual per tot l'univers conegut, des del *Big Bang* fins als objectes més llunyans mai observats, tot passant pel nostre sistema solar, la vida sobre la Terra i l'exploració espacial. El violoncel i els teclats electrònics són els instruments que donen vida, en directe, a la música del compositor Isaac Coven, pseudònim de Xavier Juanals. La música és de caire futurista, clàssic i també pop, inspirada en temes relacionats amb l'espai, els astres i les galàxies.

Un moment del concert, amb Xavier Juanals. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.11. L'Hora del conte

El dia 2 d'abril es va dur a terme l'hora del conte a la biblioteca de Mont-ras. En commemoració del naixement de Hans Christian Andersen, en Roger de Banyoles va contar *Andersen al cove*, en una divertida tarda de contes clàssics del tan reconegut escriptor. I el dia 23 d'abril, diada de Sant Jordi, es va poder tornar a gaudir d'una tarda de contes a la mateixa biblioteca. Aprofitant que era l'any dedicat a l'astronomia, Albert Estrenge va explicar històries fantàstiques relacionades amb l'astronomia amb el nom d'*El gall, el sol, la lluna i les estrelles*.

Programa de l'hora del conte. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.12. Torneig de futbol 150 Anys

El Club Esportiu Mont-ras va organitzar, amb la col·laboració de l'Ajuntament, un torneig amistós per commemorar el 150è aniversari de Mont-ras al camp d'esports La Ciutadella. Hi van participar l'equip dels juvenils de la UD St. Salvador de Tarragona i l'equip dels benjamins del CF La Cellera. Ambdós equips van gaudir d'un gran dia, competint amb els locals. En acabar, trofeus i bosses d'obsequis, gentilesa de diverses empreses locals i veïnes que han col·laborat en diversos actes organitzats per commemorar l'esdeveniment local.

Els dos equips participants al trofeu. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.13. La cantata de la tortuga Boteruda

El 19 de juny del 2009, es va celebrar una cantata, anomenada *La tortuga Boteruda*, al pavelló poliesportiu de Mont-ras. La cantata va anar a càrrec dels nens i nenes de l'escola Torres Jonama de Mont-ras. Estava narrada per Irene Genís, dirigida per Tono Lázaro i musicada per Marc (piano) i Joan Deulofeu (bateria). Al final d'aquesta cantata, es van repartir samarretes dels 150 anys d'autonomia de Mont-ras als cantaires. A tots els pares i nens que hi havia entre el públic, els va agradar molt perquè va ser molt divertida. Tots els nens s'ho van passar molt bé cantant, des dels de cicle inicial fins als que eren a l'escola per últim any.

La cantata va aplegar tots els alumnes del centre educatiu. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.14. La dansa

El dissabte 11 de juliol al vespre, la plaça de l'església es va transformar en un magnífic teatre a l'aire lliure. La façana de pedra formava part del teló de fons de l'escenari que dominava la plaça. La companyia Intertour Dansa i Patrimoni Cultural Baix Empordà van oferir un magnífic espectacle de dansa amb ballarins professionals d'arreu del món que va captivar a tothom. Un cor de *gospel* va tancar aquella vetllada tan especial, en la qual tots els assistents van fruir de forma inoblidable.

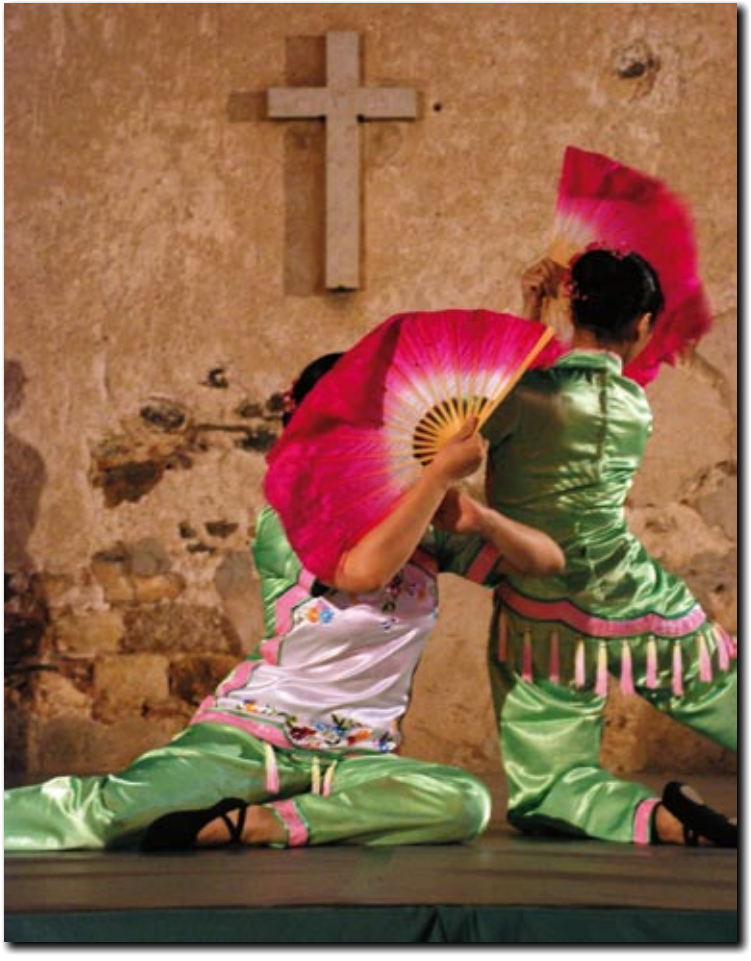

Un moment de l'actuació, davant de l'església.
Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.15. L'Onze de Setembre

Dins de la programació d'actes del 150è aniversari també es va incloure la Diada de l'Onze de Setembre. Una diada que fou una mica diferent respecte a la d'altres anys, ja que es va celebrar a la tarda. Els actes van començar a les 4 de la tarda. Es va sortir a peu des de l'ajuntament i es va anar fins a la pedrera Morena. Com ja és tradició, l'alcalde de la vila va encapçalar la marxa fins al lloc estratègic del poble on es duen a cap tots els actes d'aquesta diada. Mitja hora de caminada fins a la pedrera i un cop allí el primer acte fou la hissada de la senyera i la cantada d'*Els Segadors.* Les bitlles catalanes, molt arrelades al nostre municipi, un any més van ser les protagonistes d'aquesta festa amb el VIII Torneig de Bitlles del Baix Empordà, un torneig obert a tothom, jugadors federats i no federats, en el qual, en moltes ocasions, la sort del principiant va sorprendre a més d'un. Una vegada acabat el torneig i havent repartit tots els premis, un berenar sopar va aplegar a tothom a taula per gaudir d'un majestuós capvespre en plena natura. El conjunt Empordanet va amenitzar l'àpat amb una cantada d'havaneres, i el final de festa es va fer amb coca i cava per a tothom.

El campionat de bitlles de la Diada. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.16. Obra de teatre

El 16 d'octubre del 2009, l'Associació Cultural i Recreativa de Mont-ras va organitzar la representació de l'obra de teatre Croades. L'obra va anar a càrrec del grup de teatre Quart i Acció que, sota la direcció de Dani Rebollo, va fer gaudir el públic amb una obra dramàtica plena d'emocions i crueltat. L'esdeveniment va ser un èxit, amb més de 250 persones de públic. Això encoratja a seguir optant per organitzar més representacions d'obres teatrals al nostre poble.

Actors de l'obra i membres de l'entitat organitzadora. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

54.17. El pessebre monumental

Els membres de l'associació Amics del Pessebre del Baix Empordà, que fan l'exposició de pessebres i diorames anual a la sala polivalent de l'Ajuntament, vàrem fer un pessebre monumental per commemorar els 150 anys de la segregació de Montras. El pessebre recreava el poble d'anys enrere, amb elements com l'església amb el cementiri al costat, la plaça amb algunes de les seves cases, el col·legi, l'estació del tren, la Torre Simona, diversos masos i fins i tot la pedrera. Correspon al visitant posar de manifest les qualitats estètiques o artístiques que pugui tenir, més que no pas a nosaltres, els seus autors materials. Fer-lo ha sigut una mena d'homenatge al poble que tan gentilment ens acull i que ens dóna suport encoratjant-nos a mirar sempre endavant.

En primer terme, l'escola del 1925, i a dalt, el nucli antic amb l'església parroquial. Foto: Ajuntament de Mont-ras.

Agraïments

· Arxiu Municipal de Mont-ras
· Arxiu del Consell Comarcal del Baix Empordà
· Arxiu Històric de Girona
· Arxiu Municipal de Palafrugell

•

· Consorci de la Costa Brava
· Diari El Punt
· Diputació de Girona
· Empresa Mixta d'Aigües de la Costa Brava, SA
· Escola Torres Jonama
· Llar d'Infants El Gira-sol
· Associació Cultural i Recreativa de Mont-ras
· APA Torres Jonama
· Societat de Caçadors "El Faisà" de Mont-ras
· Club Esportiu Mont-ras
· Coral Parroquial de Sant Esteve de Mont-ras
· Delegació Gironina de la Federació Catalana de Bitlles i Bowling
· Amics del Pessebre del Baix Empordà
· Club Patinatge Mont-ras
· Associació Sociocultural Mont-ras al Cor
· AMPA Llar d'Infants El Gira-sol
· Gimnàs Hira-Yama

•

· Família Aymerich
· Família Català
· Família Ferrer
· Família Isern
· Família Pagès
· Família Peiró
· Família Rocas
· Família Sallés
· Família Xicoira
· Família Zamora

•

· Joan Badia
· M. Àngels Baqué
· Maria Barceló
· Mercè Català
· Josep Cofan
· Elvira Cornellà
· Jordi Fuster
· Meritxell Gaspà
· Joan Grañén
· Antoni Güell
· Emili Juanals
· Xavi Juanals
· Montse Lladó
· Margarita López
· Joan Matés
· Victòria Medinyà
· Lluís Molinas
· Manel Montalban
· Teresa Muñoz
· Pere Pagès
· Enric Peiró
· Vanessa Peiró
· Joaquim Puig
· Juli Sais
· Carles Salgas
· Jordi Vidal
· Albert Vilar

HISTÒRIES DE MONT-RAS